

Kö'du Yöyö Laka 'ba Yësu ma Matayo ayöru

Zutu 'ba Yësu

¹ Nenye zutu 'ba Yësu Korisito kozo 'ba Dawidi,
kozo 'ba Abarayama.

² Abarayama ra o'jo Yisika,
Yisika ra o'jo Yakoba,
Yakoba ra o'jo Yuda, öndu ni ëti.

³ Yuda ra o'jo Pereze Zera aba,
ma zë ra Tamara,
Pereze ra o'jo Ezerona,
Ezerona ra o'jo Rama,

⁴ Rama ra o'jo Aminadaba,
Aminadaba ra o'jo Nasona,
Nasona ra o'jo Salamono,

⁵ Salamono ra o'jo Bowoza,
ma mo ra Raba.

Bawoza ra o'jo Obede,
ma mo ra Ruta.
Obede ra o'jo Jese.

⁶ Jese ra o'jo Dawidi vo damöku.

Dawidi ra o'jo Solomono
ma mo ra lu'bë pëti Uriya.

⁷ Solomono ra o'jo Rebama,
Rebama ra o'jo Abiya,
Abiya ra o'jo Asa.

⁸ Asa ra o'jo Yesopata,
Yesopata ra o'jo Yorama,

Yorama ra o'jo Uziya.

⁹ Uziya ra o'jo Yotama,
Yotama ra o'jo Aza,
Aza ra o'jo Ezikiya.

¹⁰ Ezikiya ra o'jo Manase,
Manase ra o'jo Amona,
Amona ra o'jo Yosiya.

¹¹ Yosiya ra o'jo Yekoniya zè 'dö
öndu ni èti kadra 'ba kīri vīdī tī'bē Babalōnī.

¹² Tapētī kīri vīdī tī'bē Babalōnī ne.

Yekoniya ra o'jo Salatele,
Salatele ra o'jo Zerobabele,

¹³ Zerobabele ra o'jo Abiyuda,
Abiyuda ra o'jo Elikima,

Elikima ra o'jo Azora,

¹⁴ Azora ra o'jo Zadoka,
Zadoka ra o'jo Akimo,

Akimo ra o'jo Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda ra o'jo Elizara,

Elizara ra o'jo Matana,

Matana ra o'jo Yakoba,

¹⁶ Yakoba ra o'jo Yosepa

kora 'ba Mariya ma 'ba

Yēsu ma ako'jo Korisito ne.

¹⁷ Here kozo èdī kazi Abarayama zi Dawidi
'butè dōmosowɔ, èdī kazi Dawidi ma i'bēnnī mī
Babalōnī 'butè dōmosowɔ le mī ko'jo 'ba Korisito.

Ko'jo Yēsu

¹⁸ Nenye hala kö'du ko'jo 'ba Yēsu Korisito.
Alivö ma mo zi koze zi Yosepa, mora gba adrɔ'bo

rë nnì dë mo ayɔlɔ rë nnì mo ɔmɔ ku kyigɔ 'ba Lawo Kölö Laka aba. ¹⁹ Mora kora 'bɔmo Yosepa vo kö'du laka ko'do mo omba dë zi gburu mo komo vidi kayo. Mo asösu gbɔ zi kinga mo liwo. ²⁰ Mora mati mo ëdi kö'du ne sösu mo here ne, malayika 'ba Yere ayada rë nì zi mo tëmì wiri, iya henye, “Yosepa Kozo 'ba Dawidi, ere dë ta bi Mariya kiri zi yi na mbara 'bëyi, ga kö'du wisi mi mo ne Lawo Kölö Laka ra i'di mo ɔmɔ. ²¹ Mo ako'jo na wisi kora akako'jo ru mo Yësu ga kö'du mo ra akakonyi vidi 'bëni 'e tëmì kö'du kyënyë 'bëzë.”

²² Kö'du ne biya o'do rë nì zi tëdi kaa Wiri i'di me'do mo ku kyere zi nëbi, iya henye, ²³ Wu'jë maako gba na wu'jë ngulu ako'jo wisi kora akako'jo ru mo Imanowele, mi me'do ne iya henye, “Wiri ëdi ze aba.”

²⁴ Mora Yosepa ongo here oze Mariya gbɔ kaa malayika 'ba Wiri iya zi mo. ²⁵ Mati gba zë iri dë nnì dë Mariya aba mo o'jo wisi ëni ne na kora, mora mo i'di ru mo gbɔ Yësu.

2

Tayi 'ba vo yɔlɔ me'do'e

¹ O'jo Yësu ku Beteleme mi dakanjo 'ba Yudiya mi kadra 'ba Heroda vo damöku. Mora vo me'do yɔlɔ maako'e ayinni ta humirë okonni Yerusalem. ² Zë ako'jonnì henye, “Wisi ma o'jo kinye na yere 'ba Yuda'e ne, mo ëdi kila? Dongo kyëlu ɔmo ma ayi ta humirë ne dayi ze zi mo yeto.” ³ Mati Heroda owo kö'du ne here, mi mo ënyi umbë gbɔ mora vidi 'ba Yerusalem maako'e mi zë umbë kpa. ⁴ Mora mo ako'jo vo da

karasa'e 'dö vo komoyandi 'ba kö'du kida'e gbo ti'de mayinni zi ni, mora mo ako'jo he ze, mo iya henye, "Kodo here, Korisito ne ako'jo kila?"

⁵ Ze aya'banni da me'do iyanni henye, "Ako'jo Korisito ne mi Beteleme mi dakaŋo 'ba Yudiya, ga kö'du nebi maako ayöru kö'du ne ku kyere iya henye,

⁶ 'Mi, Beteleme, mi dakaŋo 'ba Yudiya, anza de tisiwa aba mi yere'e 'ba Yuda ne. Vidi ma kyedre atasi ndo temi 'e mora mo akagaga vidi 'bama 'ba Yiserele.' "

⁷ Mora Heroda ako'jo vo kö'du yolo ne'e gbo liwo tayinni zi ni mo ako'jo kadra 'ba tasi 'ba kyelu nani kazi ze. ⁸ Mora mo utu ze gbo Beteleme kö'du kira nenyee aba, "I'be oma'e bi liya na laka kö'du wisi ne, ezé i'ja'e mo ku ayi iya'e kö'du mo zi ma, ti'be kpa mo yeto."

⁹ Mati ze owonni me'do kiya 'ba Heroda ne ku ze enyinni gbo ti'be. Ze ongönni te kyelu ma ze ongönni ta humire ne. Kyelu ne alaga nduwe dagba zi ze le i'be owo ga bi ma wisi Yesu edi do mo ne. ¹⁰ Mati ze ongönni ku here ne, ze gbo mi kyeyi kyedre aba. ¹¹ Ze ödunni gbo i'be i'janni wisi ne edi loko ani 'do ma mo aba. Mora ze alimanni gbo akaŋo zi mo yeto. Ze upönni ha anboro 'benni i'dinni waki'di 'benni gbo zi Yesu. Waki'di mora dahabo, wa kyezi ngutru, owo teme maako ako'jonn ru mo "mure."

¹² Wiri ayada zi ze temi wiri, ma'banni dekpe huluhu ta da Heroda. Mora ze a'ba i'benni gbo dakaŋo 'benni ta geri menze maako.

Taho mi Ezipeto

¹³ Mati zë i'bënni ku, malayika 'ba Yere alaya zi mo tëmì wiri iya henye, “Heroda omba zi wisi ne kofo. Ënyì oba wisi ne 'dö ma mo aba aho i'bë Ezipeto. Alima ani le ma kiya zi yì a'ba.”

¹⁴ Yosepa ënyì gbɔ mi yɔndɔ nani, oba wisi ne ma mo aba aho gbɔ mi Ezipeto. ¹⁵ Zë i'bë alimanni Ezipeto ani le mi kadra 'ba koli 'ba Heroda.

Lima 'bëzë ani ne ëdi ku kaa kö'du 'ba Wiri iya zi nëbi iya henye, “Ma ko'jo wisi ama ku ta Ezipeto.”

Kofo 'ba gisi kora mi Beteleme

¹⁶ Mati Heroda ayɔɔ ku vo kö'du yɔɔ ne'e andëndënni, ni ku, mi mo ënyì ata gbɔ. Mo utu vo kanya 'bënniye gbɔ ti'bënni mi dakaŋo ti'de 'ba Beteleme gisi kora kofo a'ba ti'de vo haliŋɔ aba. Zë ma ɔkɔnni dë gba kɔɔ riyö, ga kö'du kadra ma vo kö'du yɔɔ ne'e ayadanni zi mo. ¹⁷ Kö'du ne o'do rë ni tinyö kaa nëbi Yeremaya iya henye,

¹⁸ “Kpɔɔ kudu ëdi mi Rama,
kpɔɔ 'ba kudu 'e 'dö kuyë aba,
Rayile ra ëdi kudu ga kö'du gisi ëniye.
Zë olinni ku ti'de mo omba
dë zi vidì maako yata ni ta bi kudu.”

Ta'ba mi Ezipeto

¹⁹ Tapëti koli 'ba Heroda, malayika 'ba Yere alaya tëmì wiri zi Yosepa mi Ezipeto iya zi mo henye, ²⁰ “Ënyì, oba wisi ne ma mo aba, i'bë hulëhu mi dakaŋo 'ba Yiserele, ga kö'du zë ma i'di rë nni zi wisi ne kofo, olinni ku.”

²¹ Here Yosepa ënyï oba wisi ne ma mo aba i'bë gbo hulëhu mi Yiserele. ²² Mora here, mati Yosepa owo Arakerosi iri pëti 'bu ni Heroda ku na yere 'ba Yudiya, mo na tere zi ti'bë ani. Ayandi mo tëmi wiri, here mo mi'bë gbo mi dakaṅo 'ba Galilaya. ²³ Mora o'do liṅo ëni gbo mi gawo 'ba Nazereta. Here kö'du ma nëbiye iyanni ne ayi ku tinyo. "Akako'jo mo vidi 'ba Nazereta."

3

Yowani Bapatisi

¹ Mi kadra nani 'e Yowani Bapatisi ayi da lipi 'ba Yudiya. Ayeto kö'du yeti, ² iya henye, "Oto'e de 'e tëmi kö'du kyënyë ko'do 'be'e ga kö'du damöku 'ba Wiri ëdi ku kara." ³ Yowani ra Yisaya nëbi 'ba Wiri iya me'do ku kyere, ga kö'du mo iya henye,

"Here vidi maako ëdi mbere mi da lipi iya henye, ako'jo 'e geri zi Yere. Adoro'e geri mbiyi zi mo."

⁴ Bongo 'ba Yowani o'do tëmi yövu 'ba jemele. Mo ida ko'di wana ra götö ni na gasi. Wakonyo 'bomo ra wömi yazi 'ba woro aba. ⁵ Vidi olo i'bënni zi mo mi Yerusalema, tëmi daliṅo 'ba Yudiya ti'de kpa tëmi liṅo ma kara kara ha ranga 'ba Yeredene ne. ⁶ Zë odro hë nni ga kö'du kyënyë 'bënni mo a bapatisi zë gbo mi ranga 'ba Yeredene.

⁷ Mati Yowani ongo vidi ma ako'jo ru zë Farasiye ne, 'dö Sadeke ma kayo ne eti tayinni zi ni zë bapatisi, mo iya zi zë henye, "E gisi 'ba wiri ne'e, eyi ra o'ba 'e zi taho kazi riti ma ëdi

tayi de 'e ne? ⁸ O'do'e wa ma akayada oto'e de 'e ku tëmì kö'du kyënyë 'be'e. ⁹ Asösu 'e dë henye, ataho'e kazi riti ma Wirì omba kutu ne kiya mo aba henye, Abarayama ne zutu 'be'e ra. Mayada zi ye Wirì akirì yitö nenye'e a ko'do na kozo zi Abarayama. ¹⁰ Logo ëdì ku nzo zi kaga ma ana logo dë ne kiga mo akaño ku'du mo mi wa'do.”

¹¹ “Mëdì 'bama bapatisi ko'do nje de 'e toto wini aba zi yada oto'e de 'e ku. Vidì ma atayi ta pëti ma ne, akabapatisi 'e Lawo Kölö Laka wa'do aba. Mo mbiri kyedre ta da ma mëdì le kamoka 'ba ndì mo mɔ'bo dë kinjë. Mo akì'dì bapatisi de 'e Lawo Kölö Laka 'dö wa'do aba. ¹² Mo ëdì sërì ënì aba zi kahi nyenyo. Mo akakyitö köru ma laka mora akì'dì nyenyo ënì gbɔ mi lɔ'bi, mo ako'bo turu mo yaga mi wa'do ma kazi tölu ne.”

Bapatisi 'ba Yësu

¹³ Yësu ayi tëmì Galilaya oko ha ranga 'ba Yeredene zi Yowani nì bapatisi. ¹⁴ Yowani omba yata mo iya henye, “Ayi zi ma kaa ma ra ma ti'bë zi yi ko'do bapatisi da ma?” ¹⁵ Yësu aya'ba do mo iya henye, “I'dì mëdì tikö here, ga kö'du zi rë nì ko'do kaa komba 'ba Wirì ma laka here.” Mora Yowani ëlëzë gbɔ go mo. ¹⁶ Mati i'dì bapatisi ku da Yësu, mo ëdì ku tasi yaga tëmì wini, komoriyë ayëhu rë nì zi mo. Mo ongɔ Lawo Kölö Laka 'ba Wirì ëdì tayi akaño dë nì ta komoriyë kaa atu'bu here. ¹⁷ Kpɔɔ aa ta komoriyë iya henye, “Yi ra na Wisi 'bama mɔwɔ yi ku pe. Ma mi kyëyi kyedre aba ga kö'du 'bëyi.”

4

Yonzɔ 'ba Yēsu

¹ Mora Lawo Kōlō Laka ika Yēsu gbɔ mōku da lipi zi Satani mo yonzɔ. ² Mati mo oro hē nī ku kadra 'butēsowɔ 'dō yondɔ aba kazi wakonyo maako, mo ēdī ku na o'bo. ³ Mora Satani ayi gbɔ zi mo iya henye, “Ēzē ēdī na wisi 'ba Wirī ame'do zi ři'di ne'e mofɔ rē nnī zi yi na mangɔlɔ'bo.”

⁴ Yēsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Ayōru ku mī buku 'ba Wirī iya henye, vīdī alima dē nje ra, wakonyo toto kō'du ma ēdī tasi ta ha Wirī.”

⁵ Mora Satani ika Yēsu le ti'bē mī Yerusalema gawo laka, ēnyī i'di mo ku le da tolo yékēlu 'ba Wirī. ⁶ Mo iya zi mo henye, “Ēzē ēdī na Wisi 'ba Wirī umē rē yi akaŋo ga kō'du ayōru ku mī buku 'ba Wirī iya henye, mo akī'di me'do zi malayika ēniye ga kō'du 'bēyi zi zē kako yi kazi otra ndi yi ra ři'di.” ⁷ Yēsu aya'ba dɔ mo iya henye, “Ayōru ku iya henye, ayonzɔ Yere Wirī 'bēyi dē.”

⁸ Mora Satani ika mo lōhu da dōku ma konda riyē mora ayada damōku 'dō teme mo aba ti'de zi mo, ⁹ iya henye, “Wa ne ti'de makī'di zi yi ēzē alɔdrɔ ku akaŋo ma yeto.” ¹⁰ Yēsu aya'ba dɔ mo zi mo iya henye, “Ehe yaga tara ma Satani. Ga kō'du ayōru iya henye, 'Nje Yere Wirī 'bēyi amōtu.’ ” ¹¹ Satani ila mo gbɔ mora malayika ayinnī akonyinnī mo gbɔ.

Lɔɔ ko'dɔ 'ba Yēsu

¹² Mati Yēsu owo i'di Yowani ku mī kamba, mo ēnyī i'bē gbɔ Galilaya. ¹³ Mo alima dē Nazereta ēnyī i'bē mī Kaparanamo, gawo ha fōfō 'ba Galilaya mī dakaŋo 'ba Zebolona 'dō Napatali

aba. ¹⁴ O'do rē nī ku kaa Yisaya nēbī 'ba Wiri iya ne here. Mo iya henye,

¹⁵ “Tu'dē maako'e mī dakaŋo 'ba Zebolona 'dō Napatali aba,

'dō vīdī ma ha gērī 'ba fōfō kyedre kayo ha ranga 'ba Yeredene vīdī 'ba Galilaya dakaŋo 'ba vo leze'e,

¹⁶ zē vīdī ma ēdī alimannī mī mandōlu 'ba koli ne.”

¹⁷ Mī kadra nani, Yēsu ayeto kō'du kise 'bēnī yēti zi vīdī, iya henye, “Oto'e de 'e tēmī kō'du kyēnyē 'be'e ga kō'du damōku 'ba Wiri ēdī ku kara.”

Yēsu ako'jo kora vo kyenze kīriye sowo

¹⁸ Mati Yēsu ēdī alasi ta da gōti 'ba fōfō 'ba Galilaya, mo i'ja ōndu vo kyenze kīriye riyō Simona ma ako'jo Petero ōndu nī Anderiya aba. Ēdinnī kyenze kīri tēmī fōfō ōndu aba. ¹⁹ Yēsu iya zi zē henye, “Ayiye zi ma, ma kayandiye zi vīdī kika mo zi Wiri.” ²⁰ Here kandi ila ōndu 'bēnnī ne, i'bēnnī gbō mo aba.

²¹ Mo i'bē nduwē dagba i'ja ōndu ma kyamo'e riyō, Yemisi nī Yowani aba gisi 'ba Zebedeyo zē ēdinnī mī tōŋbō ēnnī 'bu nnī Zebedeyo eti ōndu ēnnī ko'jo mo nzo. Yēsu ako'jo zē. ²² Mora kandi zē ilannī tōŋbō ne 'bu nnī aba, ēnyī i'bēnnī gbō mo aba.

Yēsu ayandi kō'du vīdī ko'jo aba

²³ Yēsu ēnyī alasi biya tēmī Galilaya, kō'du yandi aba mī bi 'ba mōtu'e yōyō yōyō laka 'ba damōku 'ba Wiri aba, zi vīdī ma ēdinnī dakyīnē 'ba koo ma 'beri'beri rakoo ko'jo aba. ²⁴ Kō'du yōyō ga kō'du mo apere rē nī biya tēmī dakaŋo

'ba Siriya, mora here, vidi ikanni zi mo zè ma na rakoo riti aba temi kyine 'ba dakoo ne'e biya, vidi maako'e ndi keje aba Yesu ako'jo zè biya. ²⁵ Vidi kayo alo'bönni ga ndi mo temi Galilaya a'ba Gawo 'Butè, temi Yerusalema, Yudiya dakaño kapa 'ba Yeredene ma aga mo.

5

Kö'du kise 'ba Yesu da doku

Vo rakyenyiye ra

¹ Mati Yesu ongo vidi kayo ne'e, mo enyi i'bè ekyi da doku mora alima gbo akaño. Vo lö'bö 'bomo'e atoto re nni kpo ro mo, ² mo ayeto gbo zè yandi iya henye,

³ Vo rakyenyiye ra vidi wiri lumè aba, ga kö'du damöku 'ba Wiri 'bèzè ra.

⁴ Vo rakyenyiye ra vidi ma kudu aba, ga kö'du akayeyi zè.

⁵ Vo rakyenyiye ra vidi ma dakumbè aba, ga kö'du akirinni drivu 'ba dakaño.

⁶ Vo rakyenyiye ra vidi ma na o'bo a'ba kodro aba tinyö,
ga kö'du zè atovonni.

⁷ Vo rakyenyiye ra vidi ma mikeyei aba, ga kö'du zè aki'janni mikeyei.

⁸ Vo rakyenyiye ra vidi ma di'di zè nbala, ga kö'du zè akongonni Wiri.

⁹ Vo rakyenyiye ra vidi ma vo wayata, ga kö'du akako'jo zè na gisi 'ba Wiri.

¹⁰ Vo rakyenyiye ra vidi ma ayaza zè ga kö'du tinyö 'bèzè,
ga kö'du damöku 'ba Wiri 'bèzè ra.

11 Vo rakyenyiye ra vīdī ma alidiye, ayaza'e, o'do'e na kyēnyē dakyīnē kö'du 'ba Satani yada mo na ndɔndɔ ru'e aba ga kö'du 'e vo ga ndī ma.

12 Ēdiye rakyenyi aba ga kö'du biriti kyedre ēdī na sesi asesi zi biye komoriyē. Nenyē ēdī hala nēbī ma alimannī dagba kazi komo'e ayaza zē.

Yɔ'do bikanyi aba

13 'E kaa yɔ'do zi vīdī kōndu 'ba dakaŋo ne biya. Mora ēzē yɔ'do ayaŋa yɔko nī ku, ata'ba akayoko hala? Anza kpe na laka, here aku'du yaga mōku mora vīdī akutunnī do mo ta bi lasi. 14 'E kaa bikanyi 'ba damōku ne biya. Gawo ma uvō da lutu oho rē nī dē. 15 Vīdī maako owi lamba dē mora kī'dī mo hu siko, ta go mo mo i'dī da wa tɔɔ 'ba lamba, i'dī bikanyi gbɔ zi vīdī 'ba mī loko ne biya. 16 Tēmī gērī kōlō ne, bikanyi 'be'e ma yanyi ga bi dagba komo vīdī, here ne zi zē kongɔ kö'du laka ma o'do 'e zi yeto 'bu komoriyē.

Kö'du yandi 'ba kö'du kī'dī

17 Asösu 'e dē henye ere, mayi ne zi kö'du kī'dī 'ba Mosa ne koba mo 'de, a'ba kö'du yandi 'ba nēbiye. Mayi dē zi zē koba mo 'de, mayi zi kö'du yandi 'bēzē ne kinde mo. 18 Miya kö'du tinyō ra ze'e, dakaŋo komoriyē aba alaya dekpe, mora gbī le nje i'jō kö'du kī'dī ma tisi wa aba ōlu dē. Kö'du kī'dī akinde rē nī. 19 Here ēzē vīdī ma ɔwo gbī dē le nje kö'du ma tisi wa ne a'ba okannī 'e yandi mo zi ko'do kpa here, atēdī nje tisiwa aba mī damōku 'ba Wīrī. Ta gērī ma kyamo, vīdī ma owo kö'du kī'dī a'ba ayandi oka 'e zi ko'do mo kpa here, akatēdī na kyedre mī damōku 'ba Wīrī. 20 Mayada zi ye, henye ere, akato'bo 'e tödu

damöku 'ba Wirī nje ezē ēdī 'e koma aba kyo ta da vo kö'du kī'dī 'ba vo komoyandiye nnī Farasi eti tēmi wa ma Wirī omba zi ko'do mo.

Kö'du yandi ga kö'du 'ba kamo

²¹ Owo 'e henye, ayada zi vidī kyere naniye, “Ofo vidī dē. Ezē vidī ma ofo vidī ku, aki'ja riti.”

²² Mora yaanya aba mayada zi ye, vidī ma na kamo öndu nī aba akika mo bi 'ba riti. Mo ma ako'jo öndu nī iya henye, “Yi wayawa ra,” akika mo komo vurē ma kyedre 'ba Yuda'e. Mo ma iya zi öndu nī, “Yi vo lökyi,” aku'du mo mī wa'do 'ba gehena ma ölu dē. ²³ Here ezē omba ku zi waki'dī 'bēyi kī'dī zi Wirī da karasa asösu öndu yi ēdī kö'du aba rē yi, ²⁴ ila waki'dī 'bēyi ne ani komo bi 'ba wakumu, i'bē inde kö'du ne yaga tēmi kut'e öndu yi aba, mora a'ba 'da waki'dī 'bēyi ne kī'dī mo zi Wirī. ²⁵ Ezē vidī maako asusu yi mī gēri 'ba kö'du kī'dī, oba yi bi 'ba vurē, inde 'e kö'du ne mo aba ezē ndī kadra gba kazi tōko bi 'ba vurē. Ezē ēdī 'e ku ani, mo aki'dī yi zi vo vurē kikye mora mo akidra yi zi turu da köndu mora aki'dī yi gbo mī kamba. ²⁶ Mayada zi yi akalima ani le ezē opi ndundu kōhi 'ba kö'du litē 'bēyi ne ku.

Kö'du yada ga kö'du 'ba ndoro

²⁷ Owo 'e ku iya henye, “O'do ndoro dē.”

²⁸ Mora yaanya aba ne mayada zi ye, bi 'ba wakumu zi Wirī, vidī ma ongo bi da mbara maako omba mo zi tēdī zi nī, o'do ndoro ku mo aba mī di'di nī. ²⁹ Mora here, ezē komo yi ma tiri o'do yi zi kö'du kyēnyē ko'do, oba yaga u'du möku. E'di na laka zi, kya 'ba rē yi koba 'de yaga

ta da yi ku'du biya ida re yi aba mi gehena. ³⁰ Eze kala yi ma tiri o'do yi zi ko'du kyenyē ko'do ikye u'du moku. Edi na laka zi kya 'ba re yi ma kolō koba mo 'de ta da ida re yi biya zi ti'bē mi gehena ma ölu dē.

³¹ Iya kpa henye, "Vidi mati ayēyi mbara 'bēni mi'di zi mo waraga 'ba rakinga." ³² Yaanya aba ne mayada zi ye henye, ezē kora ma inga mbara 'bēni ga ko'du ma 'beri anza ndoro dē, ezē mbara ne i'bē oze kora maako, mo o'do ndoro ku. Kora ma oze mo ne o'do ndoro kpa ku.

Kö'du yandi ga kö'du 'ba lömu

³³ Owo 'e kpa henye ayada zi vidi ma alaganni kyere ne'e henye, apere mi lömu 'bēyi dē, o'do wa ma o'do lömu mo ne zi Yere zi ko'do. ³⁴ Mora mayada zi ye o'do 'e lömu maako dē komoriyē aba ga kö'du bi lima 'ba Wiri. ³⁵ Alömu re yi dē dakaño aba, ga kö'du bi ndi kutu 'bomo ra. Alömu re yi dē Yerusalema aba ga kö'du gawo kyedre 'ba Wiri ra. ³⁶ Alömu dē dē yi aba ga kö'du o'bo dē zi yevu ma kolō ko'do na kanyi mandere na köndu. ³⁷ Iya nje henye, "Oo mandere e'e. Wa ma iya 'e 'beri ne ayi kazi Satani."

Kö'du yandi ga kö'du 'ba dasolo

³⁸ Owo'e ku iya henye, komo, komo aba, yingo ha, yingo ha aba. ³⁹ Yaanya aba miya zi ye henye, "Aya'ba da kö'du kyenyē dē zi vidi ma o'do kö'du kyenyē zi yi. ⁴⁰ Eze vidi maako isa lo'bo yi ma datiri, mo misa lo'bo yi ma da gali kpa." ⁴¹ Eze vidi maako iri yi na wehe zi wa 'bēni kumbē, wiri kolō, injē wiri riyō. ⁴² Eze vidi maako ako'jo

wa kazi yī, i'dī zi mo. Ēzē vīdī maako omba wa koba kazi yī dero, i'dī zi mo.

O'do lovo vo wehe oka yiye

⁴³ Owo 'e iya henye, “O'do lovo oka yī 'e biya. Mora oyi vo wehe 'bēyī 'e.” ⁴⁴ Yaanya aba mayada zi ye, o'do lovo vo wehe 'bēyīye amötu ga kö'du zē ma o'donni yī na kyēnyē. ⁴⁵ Zi yada 'e tēdī na gisi 'ba 'bu ma komoriyē, ga kö'du mo i'dī kadra ēnī zi bi yanyi da vīdī kyēnyē 'e 'dō ma laka eti, i'dī mīrē zi zē ma o'donni kö'du laka kpa zi zē ma o'donni kö'du kyēnyē. ⁴⁶ Hala Wīri akī'dī biriti zi yī ēzē o'do nje lovo vīdī ma o'do nni lovo yī? Vīdī 'ba 'be'bele kö'du 'e o'donni kpa here. ⁴⁷ Ēzē ame'do nje zi aboka yiye, here ne o'do ku ndra ta da vīdī ma ayolo Wīri dē ne. ⁴⁸ Ēdī na laka ta ga kadra biya kaa 'bu yī 'ba komoriyē.

6

Wakī'dī zi vo leri

¹ Andiye re 'e laka o'do'e kö'du laka 'be'e dē komo vīdī zi kongō mo, ēzē o'do'e ku here, i'ja'e wa ma kölō maako dē kazi 'bu'e ma komoriyē. ² Ēzē yī maako ēdī kī'dī wa zi vo leri, iya kö'du mo dē zi vīdī maako kaa vo komo kandiye ēdinnī ko'do mo mī bi 'ba mötu'e, a'ba da gērī zi vīdī koronni. Na laka miya zi ye biriti 'bēzē ku nje here. ³ Ēzē ēdī wakī'dī zi vo leri, i'dī vīdī ma kara rē yī ne ma yolo dē. ⁴ I'dī toto liwo. Ēzē 'bu Wīri i'ja wa ma o'do ku liwo ne mo akī'dī biriti mo zi yī.

Mötu ko'do

5 Ēzē ēdiye amötu anza'e dē kaa vo komo kandiye, kö'du zē o'donnī lovo tɔɔ mötu kö'do aba mī bi 'ba mötu'e ta da gēri zi vīdī nni kongɔ. Mayada zi ye, tīnyö biriti 'bēzē ɔ mo ra ku nje ne. 6 Ēzē omba mötu ödu kutu yī aba loko 'bēyī isi haloko gē yī a mötu zi 'Bu yī, zi Wiri mati onɔ ɔ mo dē ne. Wa mati o'do'e ku liwo ne, 'Bu'e akī'di biriti mo zi ye. 7 Ēzē ēdiye ku amötu adele'e mī me'do dē kaa vīdī ma ayɔlo Wiri dē, ga kö'du zē asösu 'bēnnī henye akowonnī ga kö'du mötu konda 'bēnnī ne. 8 Anza'e dē kaa zē, ga kö'du 'bu'e ayɔlo wa ma, omba'e ne ku kyere gba kazi ako'jo 'e dē. 9 Nenyē ēdī hala aka mötu'e. 'Bu ze ma komoriyē nani, ru yī mēdī na koro.

10 İ'di damöku 'bēyī mayi, kö'du 'bēyī 'ba dakaɲo kinye mo'do rē nī kpa kaa 'ba komoriyē ne here.

11 İ'di wakonyo 'ba kadra ma ndenye ne zi ze.

12 İla ze ga kö'du yaɲa 'beze kaa dēdī kila oka ze 'e ga kö'du yaɲa zē o'donnī zi ze ne here.

13 İka ze dē mī wayɔnzɔ, asesi ze laka kazi Satani.

14 Ēzē ila'e vīdī ga kö'du ma zē ayaɲannī zi ye ne, 'bu'e ma komoriyē ne akila 'e kpa ga kö'du yaɲa 'be'e. 15 Ēzē ila'e vīdī dē ga kö'du kyēnyē, 'bu'e ma komoriyē ne ila 'e kpa dē ga kö'du kyēnyē 'be'e.

Hakoro

16 Ēzē ēdiye he 'e koro, ayaɲa'e da komo'e dē kaa vo komo kandiye ēdinnī ako'do. Zē afufu rē nni vonyö vonyö zi yɔlo mo nēdinnī hē nni

koro. Tinyö miya zi ye biriti i'di ku nzo ndo zi zë. ¹⁷ Èzë ëdi he 'e koro, akaka'e komo'e osa'e yëni re 'e, ¹⁸ kazi vidî maako'e ayolönni ëdiye he 'e koro, nje 'bu'e ma ongö rö mo dë ne, mo ra nje ma yolo wa ma o'do'e na liwo ne mo aki'di biriti mo zi ye.

Watö rë yi

¹⁹ Ulu ha wa dë zi ye dakanjo kinye, bi ma malödö ëdi yanja wa ti'de zi mo ne, wa ma ëdi lëndrë ne, mora vo logo ëdinni logo wa ta do mo ne. ²⁰ Wa ma laka ulu ku zi ye komoriyë, ga bi ma malödö ayanja wa dë ta do mo, wa lëndrë, vo logo alogo wa dë ta do mo ne. ²¹ Ga kö'du, bi ma ulu ha wa ku do mo ne di'di yi atëdi nburu do mo.

²² Komo yi ra, na lamba 'ba rë yi. Èzë komo yi ëdi na laka ida rë yi ti'de akatëdi ndo mi bikanyi kyedre. ²³ Èzë komo yi na kyënyë rë yi ti'de atëdi ga bi köndu. Èzë bikanyi anza dë mi yi di'di yi ndo na bi köndu.

Wirî 'dö kôhi aba

²⁴ Vidî maako o'bo dë zi litu zi yere riyo, mo atowo nje ma kölö, mo akoyi ma kölö. O'bo dë zi litu zi Wirî kpa zi damöku? ²⁵ Mi kadra ko'do kölö ne mëdi kiya zi ye alima'e dë kö'du sösu aba ga kö'du 'ba wakonyo, wa kuwë, bongö ga kö'du lawo oo ndra ta da wakonyo. Mora kö'du ida ra oo ndra ta da bongö. ²⁶ Ongö'e aliye te, zë isi nni wa dë, zë umunni wa dë ki'di mo mi lo'bi. 'Bu 'ba komoriyë ne ëdi zë kulu. Here anza'e dë kyedre ta da aliye? Asösu 'be'e 'e ra dë kyedre

ta da aliye? ²⁷ Vidi maako temi 'e ato'bo lima tisi konda, ko'du sosu aba ko'du mo?

²⁸ Ko'du a'di ediye alima ko'du sosu aba ga ko'du bongɔ? Ongɔ'e dɔru 'ba mɔku te zɛ urunni bongɔ dɛ, o'donni loɔ dɛ zi nni. ²⁹ Tinyo miya zi ye, Solomonɔ edi le wa dakayo aba usu bongɔ ma teme alaga dɔru 'ba mɔku dɛ. ³⁰ Ezɛ Wiri edi kusu bongɔ ra dɔru ma edi alo'bo ato'bo'e dɛ bongɔ kusu re 'e, vidi ma ko'du koma aba ne. ³¹ Miya zi ye alima'e dɛ ko'du sosu aba kiya mo henye, "Ma konyo wa ndenye ta kila? Ma kuwɛ wa ndenye ta kila? Ma ki'ja bongɔ ta kila?"

³² Vidi ma ayɔlo Wiri dɛ ne edi nje taho ga wa 'ba dakaɔ ne. 'Bu 'e ma komoriye nani mo ayɔlo, wa ma omba'e ne, mo aki'di zi ye. ³³ Oma mi damoku 'ba Wiri dagba 'do tinyo 'bɔmo aba, wa ma omba ne mo aki'di zi yi. ³⁴ Asosu ko'du wa 'ba mindo aba dɛ, ga ko'du mindo edi ko'du sosu 'beni aba kutu, kadra 'ba mindo edi kpa ko'du 'beni aba kutu.

7

Vurɛ ko'do nje

¹ O'do vurɛ 'ba vidi maako dɛ na mbɛrɛ. Ezɛ o'do ku, ako'do vurɛ 'beyi kpa here. ² Gɛri ma edi ko'do vurɛ 'ba vidi mo aba ne, ako'do vurɛ 'beyi kpa mo aba. Ndi me'do ma edi yeri mo ra vidi ne akayeri 'beyi kpa here. ³ Ko'du a'di ongo bi da wa mati komo ondu yi, kazi bi kongɔ da kulugbu kyedre ma komo yi ne. ⁴ Hala akiya zi ondu yi, "I'di ma yago ngayo nentye yaga ta komo yi," mora edi 'beyi gbi kulugbu aba komo

yī? ⁵ Yī vo komo kandi nenyē, ayago kulugbu ne dero dagba yaga ta komo yī, zi bi kongɔ na laka zi yago ngayo yaga ta komo ɔndu yī. ⁶ Ī'dī wa 'ba Wīrī dē zi wīhiye. U'du wa ma teme 'bēyī dē da komo wa'do 'e akalasinnī ta dɔ mo, akizannī mī yī sisisi yaga.

Oma aki'ja

⁷ Ako'jo akī'dī zi yī, oma aki'ja, akökö, akayēhu haloko zi yī. ⁸ Zē ma ti'de ako'jonnī akī'dī zi zē. Zē ma ti'de omannī, aki'jannī. Zē ma akökönnī akayēhu. ⁹ Ēyī ra ezē wisi 'bɔmo ako'jo mangɔɔ'bo, mo ēnyī irī yitō i'dī zi mo? ¹⁰ Ēzē wisi maako ako'jo kyenze ma mo akirī wiri kī'dī zi mo. ¹¹ Vo kö'du kyēnyē ko'dɔ'e, ezē i'dī 'e wakī'dī 'be'e zi gisi 'be'e. 'Bu 'ba komoriyē akī'dī wa ma laka ndra kyɔ zi ye. ¹² Wa ma omba oka yī 'e ko'dɔ mo zi yī ne o'dɔ kpa zi zē, nenyē kö'du kise 'ba kö'du kī'dī 'dō nēbī kö'du eti. ¹³ Ödu 'e ta ha resi ma tisi ne, ha resi ma kyedre ne i'bē bi 'ba koli. Gērī ma kyedre ne, vidī ma ēdī tī'bēnnī ta gɔ mo ne zē na kayo. ¹⁴ Ha loko ma ēdī tī'bē bi 'ba didī ma ŋburu ŋburu ne nje tisiwa. Vidī ma i'jannī ne, toto tisiwa.

¹⁵ Ī'dī 'e komo'e mandi laka, kazi nēbī kö'du 'ba Wīrī mambērē ne'e, ga kö'du usunnī bongo ma o'dɔ tēmī yēvu 'ba tīmēlē ne ta rē nni yaga, mora mī di'di zē na tuku wōliwōli ma kyēnyē. ¹⁶ Akayɔɔ'e zē tēmī wa ma zē ēdinnī ko'dɔ mo. Kaga kono ana oha dē, ana kyēlu dē. ¹⁷ Mora kpa here, kaga laka ana gbī logɔ laka. Mora kaga ma kyēnyē ana gbī logɔ kyēnyē. ¹⁸ Kaga laka ana logɔ kyēnyē dē. Kaga kyēnyē ana logɔ laka dē.

19 Kaga ma ti'de ana logo ma laka dē ne akiga akaṅo aku'du mi wa'do. 20 Akayolo zē nje tara logo 'bēzē ma ana ne.

21 Anza vidi biya ma edinni ko'jo ma, "Yere Yere," ne akatodunni mi damoku 'ba Wiri, nje zē ma o'donni wa ma 'Bu ma komoriye omba zē zi ko'do. 22 Mi kadra 'ba vure nani, vidi ma kayo akiyanni zi ma henye, Yere, Yere, ze ra dedi kume ko'du dakyiky kore aba yaga tara vidi mi ru yi? 23 Ma kaya'ba, ma kiya zi zē henye, "Ma yolo 'e dē. I'be'e yaga tara ma, 'e vo ko'du kyenyē ko'du ne'e."

Vo loko ko'ba'e riyō

24 Eze vidi ma owo ko'du yandi 'bama ku koro mo aba, atedi kaa vo ko'du yolo ma o'ba loko eni da ri'di. 25 Eze mire a'di wini oso le, eze buluku aluku le akyeti re ni le ra loko nani aloru de, ga ko'du o'ba hu mo ku da ri'di. 26 Eze vidi ma owo ko'du yandi 'bama ne de koro mo aba, atedi kaa vo lumē ma o'ba loko eni da yayi. 27 Mire a'di wini oso, buluku aluku ra loko nani aloru ku na loru kyenyē. 28 Mati Yesu inde ko'du yeti ku zi vidi kayo nani 'e zē ku na rakaga ga ko'du wa yandi 'bomo ne. 29 Ga ko'du mo edi kala konda aba. Anza de kaa vo komoyandi 'ba vo ko'du kida'e.

8

Yesu ako'jo vo monyu

1 Mati Yesu asi akaṅo ta da doku ne, vidi kayo alo'bōnni go mo. 2 Vo monyu maako ayi alodro, akaṅo komo Yesu, iya henye, "Yere, eze omba

ku ako'jo ma nbala.” ³ Yësu iza kala ni gbo ise ra vere nani, iya henye, “Momba do mo ku.” Mo iya henye, “Edi na nbala.” Ako'jo yi ku, mora rakoo ila vere nani gbo kandi. ⁴ Yësu ise go mo zi mo, iya henye, “I'be iya me'do nenyede de zi vidi maako, i'be zi vo karasa 'e ma nyelinni re yi, i'di wakumu 'ba wa k'jo ma Mosa i'di ko'du mo ne, zi yada yi zi vidiye ti'de ako'jo yi ku.”

Kyedre 'ba da vo kanya

⁵ Yësu ödu mi Kaparanamo kyedre 'ba vo da kanya maako 'ba Roma vo da wehe lamikölö ayi ako'jo ha Yësu ga ko'du wa konyi. ⁶ Iya henye, “Yere, vo kalima 'bama edi rakoo aba lijo na keje na riti.” ⁷ Yësu iya henye, “Ma ti'be lijo 'beyi zi mo k'jo.”

⁸ Kyedre 'ba vo da kanya nani iya henye, “Yere, o'bo de zi yi tayi lijo 'bama. Iya nje he yi akako'jo vo kalima 'bama ne, ⁹ ga ko'du mayolo kala konda 'beyi edi gbi kaa 'bama, medi kala konda 'do vo kanya eti hu ma. Eze ma me'do zi ma kolö, miya henye, 'I'be,' mo i'be gbi. Eze ma me'do zi maako, miya henye, 'Ayi,' mo ayi gbi. Eze ma me'do zi vo kalima 'bama, o'do wa nenyede mo o'do gbi.”

¹⁰ Mati Yësu owo me'do 'ba vere ne ku, aga gbo ro mo. Mo iya zi vo geniyede iya henye, “Tinyö miya zi ye, mi'ja vidi maako de 'de temi vidi 'ba Yiserele, ma edi ko'du koma aba kaa vere ne. ¹¹ Edi na laka medi kiya zi ye, ma kayo mo atayinni temi dakaño kapa 'ba humire 'do da lere aba zi droko re nni ra Abarayama, Yisika, Yakoba

ëti mi damöku 'ba Wirī. ¹² Gisi 'ba Yiserele ma kayo, ma akɔ'jo damöku ga kö'du zë aku'du zë mi bi köndu 'ba kudu ha konyo aba." ¹³ Yësu aya'ba dɔ mo iya zi vo da kanya nani, iya henye i'bë liɔ ako'dɔ rë ni kaa wa ma oma ne. Mora vo kalima 'ba da vo kanya ne akɔ'jo gbɔ mi kadra nani.

¹⁴ Yësu i'bë ödu loko 'ba Petero i'ja wese 'ba Petero zöyī aba o'ba rë ni ku da sora. ¹⁵ Mo ise kala mo, zöyī ila mo gbɔ. Here mo ënyī gbɔ litu zi mo. ¹⁶ Mi da hutaga nani aba, ikanni vidi kayo maakowe ëdinni nökyi aba zi mo. Mo ore dakyikyī yaga ta rë zë me'do aba. Mo akɔ'jo vidi ma rakɔɔ aba ne'e ti'de. ¹⁷ Mo o'dɔ here zi tedi kaa ma Yesaya nēbi vo me'do 'ba Wirī iya ne. Mo iya henye, "Ma gogo makinjē rakɔɔ yaga."

¹⁸ Yësu ongo vidi kayo ëdinni ku kpo ta rë ni mo ame'do zi vo lö'bö gēniye zi zë kumu kafo föfö ma agamo. Mo ame'do gbɔ zi vo lö'bö gēni 'e zi zë kumu ti'bë kafo ranga ma agamo. ¹⁹ Vo komoyandi maako ayi zi mo iya henye, vo komoyandi. Bi ma i'bë zi mo. Ma kusu gēyī. ²⁰ Yësu aya'ba dɔ mo, iya henye, "Uhwavödö 'e ëdinni ogo ënni aba, ali 'e ëdinni loko ënni aba. Wisi 'ba Vidi anza dë liɔ aba na bi 'ba ralawo." ²¹ Vere maako na vo lö'bö go mo iya henye, "Kyedre 'bama, i'di ma 'ba dero 'bu ma kusu." ²² Yësu iya zi mo henye, "Usu ga ma, ila yöku 'e musunni yöku ënni."

²³ Yësu ëkyi gbɔ mi tönbö 'dö vo lö'bö gēni ëti ²⁴ tisi yaa buluku ënyī gbɔ aluku da föfö nani. Buluku alima ku tönbö köhɔ zi liko kaɔo. Yësu edi ako'do. ²⁵ Zë i'benni alironni mo, iyanni henye, "Yere, akonyi ze, dedi ku kara zi koli."

²⁶ Mo iya zi zē henye, “Ēdiye atere ga a'di? Ēdiye koma tisi aba.” Mo ēnyī amo da buluku wini kagba aba, mati ɔrɔnni ne, bi gbɔ liwo. ²⁷ Zē ti'de na rakaga iyanni henye, “Vere ne, ēyi ra? Buluku 'e wini kagba aba owonni do mo.”

Vo nökyi nni wa'do eti

²⁸ Mati Yēsu umu da föfö i'bē mi dakaŋo 'ba Gadora ne, vidī riyō maako'e zē dakyikyī aba andosi dē nni mo aba. Vidī ne'e ēnyinni na nganga. Vidī maako ɔ'bo dē zi laga ta ga bi nani, dakyikyī ne'e ayaza rē nni zi Yēsu. ²⁹ Zē apinni na kyembe, iyanni henye, “Yi Wisi 'ba Wiri nenyē, a'di ra omba kazi ze ayi ku de ze kinde gba kazi kadra mo tɔkɔ?”

³⁰ Wa'do kayo 'ba liŋɔ ēdinni wakonyo kara ra liŋɔ da lutu. ³¹ Dakyikyīye ayaza rē nni zi Yēsu, iyanni henye, “Ēzē omba ku kore ze, utu ze zi wa'do nani 'e.” ³² Mo iya zi zē, henye, “I'bēē.” Zē i'bēnni ödunni mi wa'do kayo naniye, mora wa'do naniye ēnyinni gbɔ ti'de ataho bi lunyi 'ba föfö mora aluyinni gbɔ ti'de mi wini. ³³ Vo yako wa'do nani 'e aho iyanni mi gawo. Ayadanni kö'du ma o'do rē ni nani ti'de, kö'du mati o'do rē ni zi kora dakyikyī ne'e. ³⁴ Vidī 'ba mi gawo nani 'e olonni gbɔ ti'de tayi Yēsu kongɔ. Zē i'janni mo ako'jonnī hɔ mo zi mo tēnyī ti'bē yaga tēmi dakaŋo ēnni.

9

*Yēsu akɔ'jɔ kora vo keŋe maako
(Mk. 2:1-12; Lk. 5:17-26)*

¹ Here Yēsu ēkyī mī tōṅbō i'bě hulēhu kyēti 'ba fōfō mī gawo 'bēni. ² Ani kya 'ba vidī maako'e ikannī zi mo kora vo keṅe akaṅo ne ēdī ako'do da sora. Mati Yēsu onḡo hala kō'du koma 'bēzē ēdī, mo iya zi kora keṅe ne henye, “Akyigō rē yī, wisi ama, kō'du kyēnyē 'bēyī ila ku.” ³ Mora here, kya 'ba vo komoyandi 'ba vo kō'du kida'e ame'donnī na bi dē nnī, iyannī henye, “Kora nenyē, ēdī me'do 'dasi ra kiya.” ⁴ Mora here, Yēsu ayolo kō'du sōsu 'bēzē, ne a'ba iya henye, “Kō'du a'di ēdī 'e kō'du kyēnyē mahere ne sōsu mo? ⁵ Mavala ra zi kiya, ila yī ku ga kō'du kodo kyēnyē 'bēyī, kodo zi kiya henye, ‘Ēnyī riyē alasi?’ ⁶ Mako'do tīnyō zi ye yolo, Wisi a Vidī ēdī kyigō aba dakaṅo zi kō'du kyēnyē kila.” Mora here, mo iya zi kora keṅe ne henye, “Ēnyī riyē, injē sora 'bēyī ne, i'bě liṅo!” ⁷ Kora ne ēnyī riyē i'bě gbō liṅo. ⁸ Mati vidī kayo onḡonnī ne, zē na tere Wirī yeto aba ga kō'du kyigō kaa mahere ne kī'di mo zi vidī.

Yēsu akō'jō Matayo
(Mk. 2:13-17; Lk. 5:27-32)

⁹ Here Yēsu ila bi nani, ma mo i'bě dagba, mo onḡo kora vo 'be'bele kō'du ru mo Matayo, ēdī alima bi 'ba 'be'bele kō'du, mo iya zi mo henye, “Alō'bō ga ma.” Matayo ēnyī alō'bō gbō gō mo. ¹⁰ Mati Yēsu ēdī wakonyo mī liṅo a Matayo, vo 'be'bele kō'du kyō, a'ba kya 'ba vo kō'du kyēnyē ko'do'e ayi onyonni wa Yēsu aba a'ba, vo lō'bō 'bomo'e eti da tarabiza kolō. ¹¹ Kya 'ba Farasiye onḡonnī kō'du ne here, ako'jonnī ha vo lō'bō 'bomo'e, “Kō'du a'di vo komoyandi 'be'e ēdinnī

wakonyo vidi mahere ne eti? ¹² Yesu owo ko'du 'bezē ne, aya'ba do mo iya henye, vidi ma rē zē na laka kazi koo, i'benni dē zi vo owo, nje zē ma na rakoo. ¹³ I'bē oma'e mi ko'du ya'ba ma ko'du yōru iya ne." Ēdi ko'du laka ma momba, ra anza ngōtu kumu. Mayi dē ko'du vidi laka'e, mayi ga ko'du vidi 'ba ko'du kyenyē'e.

Kō'du kō'jo kō'du 'ba hakoro

(Mk. 2:18-22; Lk. 5:33-39)

¹⁴ Here vo lō'bō 'ba Yowani Bapatisi ayinni zi Yesu, ako'jonnī ko'du iyanni henye, "Kō'du a'di ze Farasi eti, dēdi he ze koro mora vo lō'bō 'bēyiye, oro hē nni dē gō mo?" ¹⁵ Yesu aya'ba do mo iya henye, omba 'be'e yingo ma ēdinni mi kyērē 'ba oze, zi tēdi na rasōsu ezē 'biyēsī ēdi zē eti? Anza here dē. Here kadra mo akatōko, ezē omba ku 'biyēsī koba 'de kazi zē mora atehenni 'da hē nni koro. ¹⁶ "Vidi maako uru bōngō ma kyiyi dē zi kō'jo bōngō ma koo, ga ko'du bōngō ma kyiyi ako'do wogo kyedre mi bōngō ne. ¹⁷ Vidi maako ope a'ji ma kyiyi dē mi lōso wana makoo, ga ko'du lōso wana akiha a'ji akalōdi yaga, mora lōso wana ne akayaṅa rē ni. Here a'ji makyiyi mope gbī mi lōso wana makyiyi a'ba 'dō riyō atēdinni na laka."

Wu'jē 'ba kyedre 'ba Yuda'e nni mbara ma ise ra bōngō 'ba Yesu

(Mk. 5:21-43; Lk. 8:40-56)

¹⁸ Mati Yesu ēdi ko'du nenye kiya, vidi mi turu 'ba Yuda'e ayi zi mo alomvo akaṅo komo mo iya henye, "Wu'jē 'bama oli ku yaanya ayi i'di kala yi do mo zi mo tēdi na didi." ¹⁹ Yesu ēnyi riyē

alö'bö gbɔ ɔ mo mora vo lö'bö 'bɔmo'e i'bänni gbɔ mo aba. ²⁰ Mbara maako ëdi na riti, kö'du yama ëdi taho ta ɔ mo kɔɔ 'butë dɔmoriyö, ayi ta kafo Yësu ise da ha bɔngɔ 'bɔmo gbɔ. ²¹ Mo iya na bi dëni henye, “Ëzë mise gbï le nje ra 'bongɔ ɔmo, akakɔ'jɔ ma.” ²² Yësu opi rë ni onɔ mo, iya henye, “Ëdi na kyigɔ wu'jë ama! Koma 'bëyi akɔ'jɔ yi ku.” Tëmi kadra ne mbara ne akɔ'jɔ rë ni gbɔ na laka. ²³ Mati Yësu ödu mi loko 'ba turu kyedre ne, mo i'ja vidï kayo ëdinni kyëzu 'ba da koli kome. ²⁴ Mo iya zi zë henye, “Vidï biya asiye yaga. Wu'jë tisi ne oli dë mo ëdi nje ako'do!” Here zë biya ogonni mo gbɔ. ²⁵ Kandi ma ti ore vidï ne'e ku yaga, Yësu i'bë mi loko ma yöku wu'jë dɔ mo ne, iri kala mo mo ënyi gbɔ ri'yë. ²⁶ Kö'du yöyö ne apere rë ni biya tëmi dakaɔo nani.

Yësu akɔ'jɔ vo komoköndu ri'yö

²⁷ Yësu ila bi nani ëdi ku ati'bë, vo komoköndu ri'yö ayetonni lö'bö ga ndi mo. Zë agbögbönni hë nni, iyanni henye, i'di miyi mëyi re ze, “Asösu kö'du ze, Wisi 'ba Dawidi!” ²⁸ Mati Yësu ödu loko, vo komoköndu ri'yö ne ayinni zi mo, mo akɔ'jɔ hë zë iya henye, “Oma'e ku zi matɔ'bo 'e kɔ'jɔ?” Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, “ɔɔ Yere.” ²⁹ Yësu ise komo zë, iya henye, “Mo'dɔ rë ni kaa ma oma'e” ³⁰ komo zë ayëhu rë ni gbɔ. Yësu ise ɔ mo zi zë iya henye, “Ayada'e kö'du nenyë dë zi vidï maako!” ³¹ Mora zë i'bë a yëlënni kö'du ne ta ga bi nani ti'de.

Yësu akɔ'jɔ kora ma ɔ'bo dë zi me'do

³² Mati vīdī kora ne'e ēdīnnī atī'bē, kya, vīdī maako'e ikannī kora maako zi Yēsu, mo ɔ'bo dē zi me'do ga kō'du mo ēdī dakyikyī aba. ³³ Mora kandi ma ti ore dakyikyī ku yaga, kora ne ayeto me'do mora vīdī biya na rakaga. Zē iyannī henye “Gba dongɔ kō'du ma hee ne dē mī Yiserele.” ³⁴ Mora Farasiye iyannī henye, “Ne yere 'ba dakyikyīye ra i'dī kyigɔ ne zi Yēsu zi dakyikyīye kore yaga.”

Yēsu asōsu rē nī ga kō'du vīdī

³⁵ Yēsu ēnyī i'bē biya lasi aba tēmī gawo daliɔ aba. Mo ayandi kō'du mī bi 'ba mōtu'e, kō'du yōyō laka 'ba damōku 'ba Wīrī yētī aba, mora akɔ'jɔ vīdī kayo dakyīnē 'ba kɔɔ aba. ³⁶ Mati mo ongo vīdī kayo, di'di mo oso kyɔ kō'du sōsu aba ga kō'du zē na kō'du sōsu, wakɔnyi kpa anza dē kaa tīmēlē kazi vo yako. ³⁷ Here mo iya zi vo lō'bō 'bēnnīye henye, “Wa mī yaka ēdī kyɔ, mora vo lɔɔ kō'do'e ayonnī dē. ³⁸ Amōtu zi vo kyeti yaka nenye, mo mutu yaga vo lɔɔ'e zi wa 'bomo toto mo ta yaka.”

10

Vo Lītu 'butē dōmorīyō

(Mk. 3:13-19; Lk. 6:12-16)

¹ Yēsu akɔ'jɔ vo lō'bō 'butē dōmorīyō 'bēniye bi kōlō i'dī kyigɔ zi zē kore dakyikyī yaga, zi kɔ'jɔ kɔɔ rakɔɔ aba biya. ² Nenyē'e ru 'ba vo lītu, butē dōmorīyō ne'e ma dagba Simona (ma akɔ'jo Petero) öndu mo: Anderiya, Yemisi öndu nī Yowani aba, gisi 'ba Zebedeyo. ³ Pilipo, Baratolomoya, Toma, Matayo, vo 'be'bele kō'du,

Yemisi wisi 'ba Alipayo Tadöyösu, ⁴ Simona vo dakaño 'ba Kanana zë Yudasi Sikereto ma asösu Yësu aba.

*Lɔɔ 'ba vo lö'bö 'butë dɔmoriyö
(Mk. 6:7-13; Lk. 9:1-6)*

⁵ Vidī kora 'butë dɔmoriyö ne'e, Yësu utu zë kö'du kira nenye aba. "İ'bë'e dë mī dakaño 'ba vo leze'e mandere mī gawo 'ba Samarona'e. ⁶ Omba zi ye tī'bë zi tīmëlë 'ba Yiserere ma ölu. ⁷ İ'bë'e ayëtiye, 'Damöku 'ba Wirī ëdī ku kara.' ⁸ Akɔ'jɔ'e vo kɔɔ, ayɔmɔ'e yöku löhu na dīdī, akɔ'jɔ'e zë ma na riti kɔɔ mönyu aba, ore'e dakyikyī yaga. İ'ja'e kazi ma na mbiya, here i'diye kpa zi zë na mbiya. ⁹ İnjë'e dahabo ako dë, kɔhi mandere meje kɔhi mī bɔngɔ re 'e. ¹⁰ İnjë'e aɳboro 'ba wa lenze dë ta bi tī'bë 'be'e, oba'e nje bɔngɔ kamoka ma ëdiye akusu ne. Oba'e mɔvɔ 'ba lasi dë, vo lɔɔ'e akī'dī zi zë wa ma zë ombannī."

¹¹ "Ëzë ayiye mī gawo, i'bë'e bi koma kö'du vidī ma akiriye kala kyedre aba, alima'e mo aba le zi ye bi nani kila. ¹² Ëzë i'bë'e mī liɳɔ iya'e henye, 'Rakyëyi mëdī ëtī.' ¹³ Ëzë vidī mī liɳɔ nani iriye kala kyedre aba, i'diye wa mëtë 'be'e 'ba rakyëyi malima, ëzë zë irinnī 'e dë kirī kala kyedre aba, oba'e wa mëtë'e hulëhu. ¹⁴ Ëzë kya 'ba liɳɔ mandere gawo omba dë bi 'e kirī kala kyedre aba mandere kö'du 'be'e kowo, ila'e bi nani akyito'e turufu 'de ta ndiye zi mo na lömu rë zë. ¹⁵ Mayada zi ye tīnyö, mī kadra 'ba vurë aba atëdī na kyënyë ndra kö'du gawo nani ta da gawo 'ba Sɔdɔmo, Gɔmora aba."

Yēsu ame'do kō'du 'ba riti
(Mk. 13:9-13; Lk. 21:12-17)

¹⁶ “Owo'e te, mēdī 'e kutu yaga kaa timēlē mī kutē wōliwōli. Here ēdiye ŋbala kaa wiriye. Mora ēdiye kpa kaa atu'bu o'dōnni kō'du kyēnyē dē. ¹⁷ Ongō'e re 'e laka, ga kō'du vīdī maako atēdīnni ani zē akīri nī 'e akika bi 'ba vurē mora zē aku'bōnni 'e mī bi 'ba mōtu'e. ¹⁸ Kō'du ma, akika 'e bi 'ba vurē komo vo dakaŋo yere ēti, zi kō'du yōyō laka ne yada zi zē zi vo leze'e. ¹⁹ Ēzē ikanni 'e bi 'ba vurē, asōsu'e dē a'di ra ati'bē'e zi kiya, mandere hala akonyo'e. Mī kadra nani mo ɔko ku, akī'di zi ye a'di akiya'e. ²⁰ Ga kō'du me'do ma akame'do 'e atanza dē 'be'e, zē atayinni kazi Lawo Kōlō Laka 'ba 'bu'e akame'do kpuru kazi 'e.”

²¹ “Ōndu'e atēnyīnni akpa da ōndu'e zē kī'di zi kofo. 'Bu'e atēnyīnni akpa da gisisi 'bēnniye zē kī'di zi kofo. Gisisiye ako'dōnni wehe akpa vo ko'jo zē aba akutu zē zi kofo. ²² Vīdī biya akiyiye ga kō'du ma. Mora vīdī ma nduwē na kyigō le mī ndundu mo, akayōmo mo. ²³ Ēzē o'dō'e na kyēnyē mī gawo maako, aho'e mī gawo ma agamo. Ma yada zi ye tīnyō, inde'e loo ne'e mī gawo biya 'ba Yiserele ne dē, gba kazi Wisi a Vīdī tōko. ²⁴ Vo kō'du ko'jo anza kyedre ta da vo komoyandi 'bēni. Vo yasa anza kyedre ta da vo kyedre 'bēni. ²⁵ Here vo kō'du ko'jo mo'bo zi tēdi kaa vo komoyandi 'bēni, vo lō'bō kaa vo kyedre 'bēni. Ēzē vo da dakota ako'jo Belezobulu, vo dakota 'ba liŋo'e ako'jo ru kyēnyē aba.”

Atere ēyi
(Lk. 12:2-7)

26 “Here ere'e vidi dë. Yaanya aba, wa ma ayöfu do mo, akayëhu, kö'du koho biya ako'do na yolo. 27 Wa mati mëdi ayada zi ye mi mandölu, akayada'e mi bikanyi kyedre, wayawaya 'be'e akame'do ta da tolo 'ba loko. 28 Ere'e dë kazi vidi ma ëdinni ida ra kofo, ofonni lawo dë. Ere'e Wiri ma akato'bo yaña 'dö ida ra lawo aba mi wa'do gehena. 29 Nje tarifa kölo akato'bo silo kogo riyö. Here silo ma kölo alëpi dë akaño kazi da kö'du komba 'ba 'bu'e. 30 Ga kö'du yëvu biya ma de 'e ne, ëdi akiti. 31 Here ere'e dë ëdiye na laka ndra ta da silo kayo.”

*Kö'du kyënyë yasi Yësu komba dë aba
(Lk. 12:8-9)*

32 “Here kö'du zë ma iyanni mi vidi kayo zë 'bama, mako'do kpa here komo 'bu ma komoriyë. 33 Mora here, ëzë vidi maako omba ma dë ta komo vidi kayo, ma komba mo kpa dë ta komo 'bu ma komoriyë.”

*Anza rakyëyi ra dë wa ne kulu ra
(Lk. 12:51-53; 14:26-27)*

34 “Asösu'e dë henye ere, mayi zi rakyëyi ra kika mi damöku. 'E'e, mayi dë zi rakyëyi ra kika, kulu ra. 35 Mayi zi gisi kora'e tënyinni wehe aba da 'bu nni, gisi minzö'e tënyinni wehe aba da ma nni, mbara koze atënyinni wehe aba da wese nni. 36 Vo wehe kyënyë 'be'e, atëdi akpa vidi 'ba dakota 'be'e.

37 “Zë ma o'donni lovo 'bu nni, mandere ma nni ndra ta da ma, o'bonni dë zi tedi na vo lö'bö 'bama. Zë ma o'donni lovo gisi kora 'bënni, mandere wisi wu'jë o'bonni dë zi tedi na vo lö'bö

'bama. ³⁸ Zē ma injēnni taka 'bēnni dē riyē zi lō'bō ga ndi ma, ɔ'bōnni dē zi tēdi na vo lō'bō 'bama. ³⁹ Zē ma o'dōnni lɔvɔ didinni ndra ta da lɔvɔ ma, akayōlunni. Zē ma ayōlunni didinni ga kō'du ma, aki'janni didi löhu."

Biriti
(Mk. 9:41)

⁴⁰ "Vidi ma iriye kala kyedre aba iri ne ma ra, mora vidi ma iri ma kala kyedre aba, iri ne vidi ma utu ma ne. ⁴¹ Vidi ma iri nebī kala kyedre aba ga kō'du mo nebī, aki'ja mi wakinye 'ba biriti 'ba nebī. Vidi ma iri vidi ma laka kala kyedre aba ga kō'du mo na laka, aki'ja mi wa yanya 'ba biriti 'ba vidi laka. ⁴² Eze vidi ma i'di gbi le nje siko 'ba wini kyeyi, zi vidi ma kolō 'ba ga ndi ma, vidi nani aki'ja biriti re ni."

11

Vo litu'e kazi Yowani Bapatisi
(Lk. 7:18-35)

¹ Mati Yesu inde kō'du nenye'e yada mo zi vo lō'bō 'bēni 'butē dōmoriyō ne'e, mo ila bi nani i'bē kō'du yandi yēti aba mi gawo 'ba Galilaya'e. ² Mati Yowani Bapatisi owo mi kamba, kō'du Korisito ēdi ako'do ne, mo utu kya 'ba vo lō'bō 'bēniye zi mo. ³ Zē ako'jōnni ha Yesu iyanni henye, "Ayada zi ze, yi ra kora ma omba tayi kodo dida ze bi vidi maako?" ⁴ Yesu aya'ba da me'do iya henye, "I'bē'e a'ba'e hulēhu ayada'e zi Yowani kō'du ma ēdi akowo'e kongɔ mo aba. ⁵ Vo komokōndu ato'bo bi kongɔ, vo keje ato'bo lasi, zē ma ēdinni na riti kazi koo mönyu o'do zē

ɲbala, vo mbilikisi owo kö'du, yöku vidi änyinni löhu na didi, kö'du yöyö laka edi yeti mo zi vo leriye. ⁶ Rakyenyi edi zi zë ma anza nni dë dajiji aba ga kö'du ma.”

⁷ Mati vo lö'bö a Yowani edi ati'benni, Yesu ame'do kö'du mo zi vidi kayo: “Mati i'bë'e yaga zi Yowani mi da lipi, a'di ra omba'e zi kongɔ? Rakidë 'ba mbili loma mi buluku? ⁸ A'di ra i'bë'e yaga zi kongɔ? Vidi kora usu rë ni mi böngɔ laka? Vidi ma usu rë nni kaa mahere ne alimanni mi loko kyedre a yere. ⁹ Ayada'e zi ma a'di ra i'bë'e yaga zi kongɔ? Nëbi ra? ɔɔ ongo'e ndra ta da nëbi. ¹⁰ Here kö'du yöru ra iya kö'du ga kö'du mo, 'Ma kutu vo lö'bö ama dagba komo yi zi geri yëhu zi bi yi.' ¹¹ Ma yada zi ye tinyö, Yowani Bapatisi edi kyedre ta da vidi maako, mo maako ma tisiwa mi damöku 'ba Wiri kyedre ta da Yowani. ¹² Mi kadra ma Yowani Bapatisi ayeti kö'du 'beni le mi ko'do nenyë damöku 'ba Wiri edi tövu kyedre kyigo aba. Kora vo wehe ko'do'e i'di rë nni zi kuru mo na gbörökötö. ¹³ Here le mi kadra 'ba Yowani nëbiye biya kö'du ki'di 'ba Mosa ame'do kö'du 'ba damöku. ¹⁴ Ezë omba'e zi koma mi kö'du kise 'bezë, Yowani mo Eliya, ma kö'du tayi 'bomo ayeti. ¹⁵ Owo'e kö'du ne ezë ediye mbili aba!”

¹⁶ “Yaanya aba, kaa a'di ma kiya ga kö'du vidi ma edinni mi ko'do ma ndenyë ne? Zë kaa gisisi ma edinni alima mi bi 'ba wakogo. Gböngɔ ma kö'lö akagbögbö hë nni zi maako'e akiya.

¹⁷ 'Henyë, dolo kudi 'ba rakoze zi ye, mora ɔlo'e dë.

Daya'bi ze ngala 'ba dakoli,

mora udu'e dē.'

¹⁸ Mati Yowani ayi, mo oro hē nī uwē a'ji dē vīdī biya iyannī henye, 'Mo ēdī dakyikyī aba.' ¹⁹ Mati Wisi a Vīdī ayi, mo onyo wa, uwē a'ji. Mora vīdī iyannī henye, ongo'e bi te da kora ne. Mo onyo wa takanyi. Uwē a'ji kpa takanyi mo aboka 'ba vo 'be'bele kō'du'e vo kō'du kyēnyē ko'do'e ētī. Mora kō'du yolō a Wīrī ēdī na yada zi tēdī tīnyō tēmī wa ma o'do rē nī."

Vīdī 'ba gawo naniye owonnī kō'du dē

(Lk. 10:13-15)

²⁰ Vīdī ma mī gawo ma Yēsu o'do kō'du ko'do kyedre ēnī mī zē ne, 'de oto dē nnī dē tēmī kō'du kyēnyē 'bēnnī, here mo iya zē na kyēnyē.

²¹ "Atēdī zi ye kyēnyē Korozini! Atēdī zi ye kyēnyē Beteseyida! Èzē kō'du ko'do ma o'do mī ye ne o'do mī Tiyere, Sidoni aba kani vīdī nani usunnī bongō 'ba lubē ku rē nnī zi yada henye ere zē otōnnī dē nnī ku tēmī kō'du kyēnyē 'bēnnī.

²² Ma yada zi ye henye, mī ko'do 'ba vurē aba, Wīrī akila vīdī 'ba Tiyere, Sidoni aba tada'e. ²³ Yī Kaparanamo! Omba'e zi re 'e kīnjē komoriyē? Aku'du'e akaṅo mī wa'do 'ba gehena. Èzē kō'du ko'do ma o'do mī ye ne mo'do mī Sodōmo, atēdī zo kadra ndenye aba. ²⁴ Akato'bo yolō'e henye, mī ko'do 'ba vurē aba Wīrī rasōsu ndra kō'du Sodōmo tada'e!"

Ayiye zi ma zi lawo

(Lk. 10:21-22)

²⁵ Mī kadra nani Yēsu iya henye, "'Bu Yere 'ba komoriyē dakaṅo aba! Mo'do öwō'dī zi yī ga kō'du zi vo kazi kō'du yolō'e, wa ma oho kazi

vo kö'du yolo'e vo yandi eti ayada ku zi gisisiye. ²⁶ Ɔo, 'bu, nenyé hala wa ma omba kani zi ré ni ko'do. ²⁷ 'Bu ma i'di wa ku biya zi ma. Vidi maako ayolo Wisi de nje 'Bu. Vidi maako ayolo 'bu de nje Wisi, ze ma Wisi inzi zi nni yada."

²⁸ "Ayiye zi ma 'e biya ma na riti kazi wayeto kinje maki'diye alawo. ²⁹ O'do 'e loo 'bama, ayandi 'e kazi ma, ga kö'du ma vo watowo raya'ba aba. Here aki'ja'e ralawo. ³⁰ Loo 'bama ayeto de. Kinje mo na pele."

12

Kö'du ko'jo ga kö'du ko'do 'ba ralawo

(Mk. 2:23-28; Lk. 6:1-5)

¹ Anza na kowo ta go mo, Yesu edi gbo ti'be kpuru temi yaka 'ba nyenyo mi ko'do 'ba ralawo aba. Vo lo'bo 'bomo'e gbo na o'bo, here ayetonni da mbili nyenyo kowe i'jo mo konyo. ² Mati Farasi onganni kö'du ne here, ze iyanni zi Yesu henye, "Ongo te, anza na laka mi kö'du ki'di 'beze zi vo lo'bo 'beyiye kö'du mahere ne, ko'do mi ko'do 'ba ralawo!" ³ Yesu aya'ba da me'do iya henye, "Ako'jo'e kö'du ma Dawidi o'do mi kadra nani ma mo vidi 'beni eti na o'bo ne de? ⁴ Mo i'be ödu mi loko 'ba Wiri, mo nni vidi 'beni eti onyonni mangolo'bo koro ma i'di zi Wiri, edi le mi kö'du ki'di anza de zi ze konyo mo, nje vo karasa ra akila zi konyo mo. ⁵ Kodo ako'jo'e de mi kö'du ki'di 'ba Mosa iya henye, temi ko'do 'ba ralawo biya vo kö'du yeti mi yekelu 'ba Wiri ze oronni ko'do 'ba ralawo de, here ze anza nni de na lite? ⁶ Ma yada zi ye henye, wa maako edi kinye kyedre ta da yekelu. ⁷ Ködu yöru iya

henye, momba ngötu kumu dë, momba 'e zi tēdi na mikuku. Ēzē ayolo'e mi kö'du nenyē ku, o'bo'e dë zi vurē kikye ra vidī ma o'dōnni kö'du kyēnyē ako dë. ⁸ Wisi a Vidī Yere 'ba ko'do 'ba ralawo ra."

Kora vo kala keŋe

(Mk. 3:1-6; Lk. 6:6-11)

⁹ Yēsu ila bi nani ēnyī i'bē bi 'ba mötu. ¹⁰ Kora maako ēdi ani na vo kala keŋe. Kya 'ba vidī maako'e ēdinni ani ombanni zi Yēsu susu ga kö'du kyēnyē ko'do ako'jōnni ho mo iyanni henye, "Ēdi na kyēnyē mi kö'du ki'di 'beze zi vidī ko'jo mi ko'do 'ba ralawo?" ¹¹ Yēsu aya'ba da me'do iya henye, "A'di, ēzē vidī ma kölō tēmī 'e ēdi timēlē aba alēpi mi wogo yōndu mi ko'do 'ba ralawo, akasōsu kö'du mo dē zi kotō mo yaga? ¹² Vidī köndu ra laka ndra ta da timēlē! Here ne, kö'du ki'di 'beze ila ze zi vidī maako kōnyi mi ko'do 'ba ralawo aba." ¹³ Here mo iya zi kora 'ba kala keŋe ne henye, "Iza ga kala yi yaga." Mo iza go mo yaga, gbo na laka löhu kaa agamo ne. ¹⁴ Here Farasiye i'bēnni o'dōnni mala zi Yēsu kofo.

Vo litu kinzi a Wiri ra Yēsu?

¹⁵ Mati Yēsu owo kö'du mala rē ni ne, mo i'bē 'de ta bi nani, mora vidī kayo alō'bōnni gbo ga ndi mo aba. Mo ako'jo vidī ma zē na rakōo ne'e biya, ¹⁶ mo ise go mo zi zē iya henye, mayadanni kö'du ni dē zi vidī maako'e. ¹⁷ Mo o'do here zi rē ni ko'do kaa kö'du ma nēbi Yisaya ayi ku tūnyō. ¹⁸ "Kinye ēdi vo lö'bō ama ma minzi. Mo ma mo'do lövo mo. Kö'du mo, ma na rakyenyi.

Ma kutu Lawo Kölö Laka ama do mo,
mo akayöyö kö'du vurë ama zi vidi.

¹⁹ Mo awasa mandere ha gbögbö dë
mandere me'do na gu nberere da gëri.

²⁰ Mo owe loma ma idë rë ni ku ne dë,
mandere yölu lamba ma omba ku kara toro kazi
lëru.

Mo atëdi nduwë, le mo ako'do vurë ma laka 'ba
kpiliri.

²¹ Tu'dë biya aki'di kö'du sösu 'bënni mi mo."

Yësu Belezobulu aba
(Mk. 3:20-30; Lk. 11:14-23)

²² Here kya 'ba vidi maako'e ikanni kora vo
komoköndu maako zi Yësu, o'bo dë zi me'do ga
kö'du mo ëdi dakyikyï aba. Yësu ako'jo kora
ne, here mo o'bo zi me'do bi kongo aba. ²³ Vidi
biya na rakaga tēmi kö'du ma Yësu o'do ne. Zë
ako'jonn kö'du iyanni henye, "Mo atëdi Wisi 'ba
Dawidi ra?"

²⁴ Mati Farasiye owonni kö'du ne, aya'banni do
mo iyanni henye, "Mo ore dakyikyï ne'e yaga, ga
kö'du vo dë zë Belezobulu ra, i'di kyigo ne zi mo
zi ko'do here." ²⁵ Yësu ayolo kö'du ma zë ëdinni
asösu, mo iya zi zë henye, "Dakaño ma inye rë ni
na gbongo gbongo wehe ko'do oka ani aba, alima
na konda dë. Gawo maako, mandere dakota ma
inye rë ni na gbongo gbongo wehe ko'do oka
maako aba akalëpi. ²⁶ Here ëzë gbongo ma kölö
ëdi wehe ko'do oka ni vere aba mi damöku a
Satani, nenyë kö'du ya'ba aba henye, inye rë
ni ku nzo na gbongo gbongo kandi apere rë ni.

²⁷ Iya'e henye, mo ore dakyikyï yaga kyigo 'ba
Belezobulu aba, mora ëyi ra i'di zi vo ga ndi yiye

kyigo ne zi zë kore yaga? Zë atëdi na vo vurë 'bë 'e. ²⁸ Èzë mora dakyiki kyigo 'ba Lawo 'ba Wiri, here damöku a Wiri ayi ku de 'e."

²⁹ "Vidi maako ɔ'bo dë tödu mi loko 'ba kora ma na kyigo zi wasisi ɔmo koba, nje ezë mo ida kora kyigo ne dagba atehe 'da loko ɔmo kolo."

³⁰ "Vidi ma anza dë 'bama, mo edi tinyö kö'du aba ra ma. Vidi ma akonyi ma dë zi toto, edi tinyö pere mo. ³¹ Ma yada zi ye henye, ato'bo vidi kila ga kö'du kyenyë mati o'donni, kö'du kyenyë kiya aba, mora vidi mati iya kö'du kyenyë ra Lawo Kölö Laka, ila mo dë. ³² Vidi mati iya kö'du kyenyë ra Wisi a Vidi akila mo, vidi mati iya kö'du kyenyë ra Lawo Kölö Laka ila mo dë yaanya aba nburu."

Kaga logo ni aba

(Lk. 6:43-45)

³³ "Zi tedi logo laka aba edi kaga ma laka aba. Ezë edi kaga ma kyenyë aba atedi logo ma kyenyë aba. Kaga akayolo tara dakyine 'ba logo ma ana. ³⁴ 'E wiri ne'e, hala akiya'e kö'du ma laka, mora 'e Satani? Ha akiya wa ma edi. Ndo mi didi mo aba. ³⁵ Vidi ma laka akodo gbi wa ma laka ga kö'du laka eni, vidi ma kyenyë akodo gbi kö'du kyenyë ga kö'du kyenyë eni. ³⁶ Ayolo'e henye kadra 'ba vure aba, vidi biya na kolö kolö akayeti kö'du kyenyë ma mo iya. ³⁷ Me'do he yi ra, akpa ako'do vure mo aba re yi, zi yolo yi vo kö'du laka kodo vo kö'du kyenyë."

Kö'du ko'jo ga kö'du ko'do

(Mk. 8:11-12; Lk. 11:29-32)

³⁸ Here kya 'ba vo komoyandi 'ba kö'du kī'dī maako'e, kya 'ba Farasi maako'e eti, ame'donni riye iyanni henye, "Vo komoyandi, domba zi yi kongɔ ta bi kö'du ko'do ko'do." ³⁹ Mo aya'ba do mo zi ze iya henye, "Hala vidi kyenyē 'ba kazi wiri edinni kadra ndenye aba. Ako'jo'e ha ma ga kö'du ko'do? 'E'e! Kö'du ko'do ma akayada zi ye atedi nje kö'du ko'do 'ba nebī Yona. ⁴⁰ Temi geri kolō ne Yona o'do kadra wota yondo aba mi kyenze, here Wisi a Vidi ako'do kadra wota yondo aba mi hu kaɲo yondu ne. ⁴¹ Mi ko'do 'ba vure aba, vidi 'ba Ninewē atenyinni riye akasusunni 'e ga kö'du ze otōnni de nni ku temi kö'du kyenyē 'benni, ma owonni kö'du yeti 'ba Yona ne. Ma yada zi ye, wa kyedre maako edi kinye ta da Yona. ⁴² Mi ko'do 'ba vure aba yere mbara 'ba daliɲo 'ba Seba atenyi riye 'e susu ga kö'du mo i'be temi geri ne biya temi kaɲo 'beni kö'du me'do yolo yandi 'ba yere Solomono kowo. Miya zi ye henye, wa edi kinye kyedre ta da Solomono!"

Ta'ba 'ba dakyiki
(Lk. 11: 24-26)

⁴³ "Eze dakyiki asi ku yaga tara vidi, i'be lasi aba dakaɲo maako bi lawo koma. Eze i'ja de, ⁴⁴ akiya na bi deni henye, 'Ma ta'ba hulēhu liɲo ama ma mila ne.' Here i'be hulēhu i'ja loko na mbiya, nbala na laka. ⁴⁵ Here enyi i'be yaga ika aboka niye madomoriyo dakyiki maako'e na kyenyē ta da ni, ze ayinni alimanni gbo ani. Eze inde re ni ku, vidi nani edi mi riti kyenyē ta da

ma dagba. Nenyɛ ɛdɛ kɔ'du ma ako'dɔ rɛ nɛ zi vidɛ ma kyɛnyɛ'e mɛ ko'do nenyɛ."

*Ma 'ba Yɛsu ɔndu mo ɛti
(Mk. 3:31-35; Lk. 8:19-21)*

⁴⁶ Mati Yɛsu ɛdɛ gba amɛ'do zi vidɛ kayo, ma mo ɔndu mo ɛti ɔkɔnnɛ gbo. Zɛ ɔrɔnnɛ yaga kɔ'du ko'jo zi mɛ'donnɛ zi mo. ⁴⁷ Here vidɛ maako tɛmɛ vidɛ naniye iya zi mo henye, "Ongɔ te ma yi, ɔndu yi ɛti ɛdɛnnɛ atɔrɔ yaga, ombannɛ zi mɛ'do zi yi." ⁴⁸ Yɛsu aya'ba da mɛ'do iya henye, "Ɛyi 'bɛnɛ ma ma? Ɛyiye ra ɔndu ma'e?" ⁴⁹ Mo ɛnyi ayada bi da vo lɔ'bɔ 'bɛniye, iya henye, "Ongɔ te! Kinyɛ ma ma ɔndu ma ɛti." ⁵⁰ Vidɛ ma o'dɔ wa ma 'bu ma komoriye omba mo zi ko'do mo ne, mo ra na ɔndu ma, ɛmɛ ma ma ma."

13

*Mala 'ba vo kofo kilɛ
(Mk. 4:1-9; Lk. 8:4-8)*

¹ Mɛ ko'do kɔlɔ, Yɛsu ila linɔ ɛnyi i'bɛ da gɔti 'ba fɔfɔ alima gbo akanɔ. ² Vidɛ kayo ma atoto rɛ nnɛ kpo ta rɔ mo gbo kyɔ, mo ɛkyɛ mɛ tɔɔbɔ alima gbo mɛ mo, vidɛ kayo ɔrɔ 'bɛnnɛ yaga da gɔti. ³ Mo alima kɔ'du yɛti zi zɛ kyɔ tɛmɛ mala. Yɛsu iya henye, "Kadra maako aba kora maako i'bɛ kofo kilɛ. ⁴ Mati mo ilɛ kofo mɛ yaka, kya mo alɛpɛ da gɛri, ali ayi onyonnnɛ 'de. ⁵ Kya mo alɛpɛ mɛ kaɔ ma ri'di, kaɔ ma laka nje tisiwa aba, kandi kofo ne ɔtu ga kɔ'du kaɔ ne alo dɛ. ⁶ Mati kadra ese o'bɔ wevo ma luru ne'e, ga kɔ'du ngara'da ɔdu dɛ gbo na laka, kandi wevo ne'e akyitu gbo. ⁷ Kya 'ba kofo alɛpɛ mɛ kutɛ kono, ɔvu

mora ofo wevo mo. ⁸ Kya 'ba kofɔ alɛpɛ mɪ kaŋɔ ma laka wevo mo ana i'jɔ, kya mo lamikölö, aga mo'e 'butɛmodaka, mora aga mo'e 'butɛwota." ⁹ Yɛsu inde kö'du 'bɛnɪ iya henye, "Owo'e kö'du ne, ɛzɛ ɛdɪ 'e mbiliye aba!"

Mi i'jɔ 'ba mala ne

(Mk. 4:10-12, Lk. 8:9-10)

¹⁰ Vo lö'bö'e ayinnɪ zi Yɛsu ako'jonnɪ hɔ mo iya henye, "Kö'du a'di ɛdɪ 'bɛyɪ ame'do zi vidɪ tɛmɪ mala?" ¹¹ Yɛsu ɛnyɪ aya'ba dɔ mo iya henye, "Kö'du koho 'ba damöku 'ba Wirɪ i'dɪ ku zi ye, anza dɛ zi zɛ. ¹² Mora here, vidɪ ma wa aba aki'dɪ zi mo ndra, here mo atɛdɪ mo aba kyɔ ta da ma ɛdɪ. Mora vidɪ mati anza wa aba dɛ, akoba 'de kazi mo gbɪ le ma tisi ma mo ɛdɪ mo aba ne. ¹³ Mi kö'du ma mɛdɪ ame'do zi zɛ tɛmɪ mala ɛdɪ henye, 'Zɛ onɔonnɪ bi mora i'jannɪ dɛ, zɛ o'je mbili nni.

Mora owonnɪ mandere ayɔlɔnnɪ dɛ.'

¹⁴ Kö'du kumɛ 'ba Yisaya ga kö'du 'bɛzɛ ne henye, 'Vidɪ nenye'e akowonnɪ nje na kowo

mora ödu dɛ, dɛ zɛ.

Zɛ akongɔnnɪ bi akongɔ

mora 'de i'jannɪ dɛ.

¹⁵ Didɪ vidɪ nenye'e na kyigo.

Mbili vidɪ nenye'e yaanya aba na kisi.

Zɛ ombannɪ dɛ zi kö'du tinyö kongɔ.

ɛzɛ mbili zɛ anza dɛ na kisi,

zɛ akongɔnnɪ komo nni aba,

akayɔlɔnnɪ dɛ nni aba mora akotɔ dɛ nni zi ma

hulɛhu,

mora akakɔ'jɔ zɛ.' "

16 “Mora kö'du'e ne laka ga kö'du komo'e i'ja ku, mora mbiliye owo kpa ku. 17 Ēdī na laka miya zi ye nēbī kayo mora vīdī kayo a Wirī ombannī zi ki'ja wa ma i'ja 'e ne, mora 'de i'jannī dē, mora zē ombannī zi kowo wa ma owo'e ne, mora 'de owonnī dē.

*Yēsu ayada mī mala 'ba vo kofo kilī
(Mk. 4:13-20; Lk. 8:11-15)*

18 “Owo'e ayandiye mī kö'du 'ba vo kofo kilī ne. 19 Zē mati owonnī kö'du kise 'ba damöku ne, mora ayolonnī dē ēdinnī kaa kofo mati alēpī da ga gērī. Satani ayi irī me'do ne yaga tēmī di'di zē. 20 Kofo mati alēpī dakaṇo ma rī'dī aba, ēdī zē ma owonnī kö'du ne rakyenyi aba, kandi ma owonnī. 21 'De ödu dē gbo mī di'di zē, mora ēhinnī dē na konda. Here mati kö'du kyēnyē maako ayi ga kö'du kise ne, akilannī 'de kandi. 22 Kofo ma alēpī mī kono ne, ga kö'du zē ma owonnī kö'du kise ne, kö'du sōsu ga kö'du wa 'ba dakaṇo, lɔvɔ wa kyɔ ila kö'du kise ne dē tōdu mī di'di zē, du anannī lɔgɔ dē. 23 Kofo ma ilī mī kaṇo ma laka, ēdī kö'du zē ma owonnī kö'du kise ne, irinnī gö zē ra anannī lɔgɔ, kya mo lamikölö, agamo'e 'butēmodaka mora agamo'e 'butēwota.”

Mala kö'du 'ba nyangölu

24 Yēsu ayada mala ma kya mo zi zē. “Damöku 'ba Wirī ēdī kaa henye. Kora maako ilī kofo ma laka mī yaka ēnī. 25 Yɔndɔ kölö maako aba, mati vīdī o'donnī ku biya vo wehe ayi ilī kofo nyangölu mī kutē wana, mora i'bē wēnī 'de. 26 Mati wevo mo övu, mbili mo omba ku zi rē nī kī'dī. Nyangölu alaya gbo. 27 Vo kalima a

kora ne ayi zi mo iya henye, 'Kyedre, kofu laka ra ilī mī yaka 'bēyī ne. Nyangölu ne ayi 'bēnī ta kila?' ²⁸ Mo aya'ba da me'do zi mo, iya henye, 'Ne vo wehe maako ra o'do kö'du ne.' Zē ako'jonnī hō mo iyannī henye, 'Omba zi ze tī'bē nyangölu ne koto mo 'de yaga?' ²⁹ Mo aya'ba da me'do, iya henye, 'E'e, ga kö'du ezē atoto'e nyangölu ne akoto'e kya wana 'dō zē eti. ³⁰ Ila'e wana 'dō nyangölu aba mövunnī bi kölō le kadra 'ba wakumu ta yaka aba. Ma kayada zi vo lo'e, zi nyangölu koto dagba, hō mo kida na kulu zē ko'bo, mora da wana toto zi kī'dī mo mī lo'bi.' "

Mala 'ba kofu masatada

(Mk. 4:30-32; Lk. 13:18-19)

³¹ Yēsu ayada mala ma aga mo zi zē, "Damöku 'ba Wirī edi henye: Kora maako oba kofu masatada iyī mī yaka enī. ³² Kofu matisiwa aba ta da kofu biya, mati övu riyē, gbo na kyedre ta da wevo biya, övu na kaga, ali ayinnī uvō loko enni mī ngora mo."

Mala kö'du 'ba langa

(Lk. 13:20-21)

³³ Yēsu nduwē mala maako yada mo zi zē iya henye, "Damöku 'ba Wirī edi henye: Mbara maako oba langa asusē mī tele 'butēsowō 'ba lunzu i'dī gbo tö'bu." ³⁴ Yēsu ayada kö'du nenyee zi vidī kayo tēmi mala. Mo iya kö'du ako dē zi zē kazi mala. ³⁵ Mo o'do kö'du ne here zi kö'du kiya 'ba nēbi tayi tinyō: "Ma ko'do mala ezē ma me'do zi zē. Ma kayada zi zē wa mati ayolonnī dē kyere ma damöku i'dī rē nī ne."

Yësu ayada mi mala 'ba nyangölu

³⁶ Mati Yësu ila vidī kayo ödu loko, vo lö'bö 'bomowe ayinnī zi mo, iyannī henye, “Ayada dero zi ze mi mala 'ba nyangölu mi yaka ne a'di?”

³⁷ Yësu aya'ba do mo, iya henye, “Kora ma ili kofu ma laka ne Wisi a Vidī. ³⁸ Yaka damöku, kofu ma laka ne, mora vidī ma 'bënnī 'ba damöku ne. Nyangölu ra vidī ma 'bënnī 'ba Satani. ³⁹ Vo wehe ma ili kofu ne mo ra Satani. Wa kumu ta yaka mora ndundu 'ba daliŋo, mora vo kumumo'e zë ra malayika'e.”

⁴⁰ “Here kaa ma nyangölu atoto do mo o'bo mi wa'do, kö'du ne ako'do rë ni here mi ndundu 'ba daliŋo aba. ⁴¹ E'di here, Wisi a Vidī akutu yaga malayika ëniye, zi toto tëmi damöku ëni yaga, vidī ma biya ëdinnī vidī kī'di zi kö'du kyënyë ko'do, biya agamo'e ma ëdinnī kö'du kyënyë ko'do. ⁴² Zë aku'dunnī zë mi wa'do, zë akudunnī hë nnī konyo aba. ⁴³ Vidī a Wirī atanyinnī kaa kadra mi damöku a 'bu nnī, owo'e kö'du ne, ëzë ëdi 'e mbili aba.”

Mala kö'du 'ba wa koho

⁴⁴ “Damöku 'ba Wirī ëdi henye, kora maako i'ja wa na koho mi yaka. Mo ayöfu do mo gbo löhu. Mo na rakyenyi, i'bë wogo wasisi mati mo ëdi mo aba yaga, i'bë hulëhu wogo yaka nani gbo.

Mala 'ba ateje

⁴⁵ “Damöku 'ba Wirī ëdi kpa kaa henye. Kora maako ëdi bi koma kö'du dahabo ma laka. ⁴⁶ Mati mo i'ja, mo i'bë wogo wasisi mati mo ëdi mo aba biya yaga, wogo dahabo nani gbo.

Mala 'ba kirī kyenze

47 “Damöku 'ba Wiri ëdi kpa kaa henye, kya 'ba kora vo kyenze kiri u'du wa 'ba kyenze kiri ënni yaga mi föfö, mora iri dakyinë 'ba kyenze biya. 48 Mati wa 'ba kyenze kiri ëdi ku ndo, zë otönni yaga da göti alimanni gbo akaṅo zi mi kyenze ne yanya, ma laka ne i'dinni mi бага ënni, mati anza na laka u'dunni zë 'de möku. 49 Atëdi mi ndundu 'ba daliṅo aba kaa nenyë. Malayika ati'bënni yaga akako'dönni vidi ma kyënyë'e tëmi ma laka 50 Aku'du zë mi wa'do 'ba koli ani zë akudunni hë nni konyo aba.”

Kö'du kyï ma koo aba

51 Yësu ako'jo hë zë, iya henye, “Ayolo'e kö'du nenyë'e ku?” Zë aya'banni do mo iyanni, “᠘o.” 52 Here mo aya'ba do mo zi zë iya henye “Vo komoyandi 'ba kö'du ki'di ma ayandi zë kö'du 'ba Damöku 'ba Wiri, kaa vo kyeti 'ba loko mati oba wa ma kyï ma koo aba, yaga tëmi lo'bi ëni.”

Omba Yësu dë mi Nazereta (Mk. 6:1-6; Lk. 4:16-30)

53 Mati Yësu inde yada mala nenyë'e ku, mo ila bi nani 54 ënyi i'bë hulëhu mi gawo 'bëni Nazereta. Mo ayëti kö'du mi bi 'ba mötu, mora zë ma owonni kö'du yëti 'bomo ne, zë rakaga aba. Zë ako'jonnï kö'du, iyanni henye, “Here mo i'ja kö'du yolo mahere ne ta kila? Mora kö'du ko'do 'bomo ne'e? 55 Mo ra dë wisi 'ba vo wakisë? Mariya ra dë ma mo, Yemisi, Yosepa, Simona, mora Yudasi, zë ra dë na öndu mo'e? 56 Èmi mo'e ra dë ëdinni alima kinye ne? Mo i'ja kö'du nenyë biya ta kila?”

⁵⁷ Mora here, zë ombannī mo dë. Yësu iya zi zë henye, “Nëbī oro ta ga bi ne biya nje mī gawo 'bomo vo dakota 'bomo ëti. ⁵⁸ Mo o'do kö'du ko'do dë ani, ga kö'du zë anza nnī dë kö'du koma aba.”

14

Koli 'ba Yowani Bapatisi

(Mk. 6:14-29; Lk. 9:7-9)

¹ Mī kadra nani Heroda vo dakaṅo owo kö'du Yësu mo ayada zi vo mī ² turu ëniye henye, “Tīnyö Yowani Bapatisi ra ënyi ku na didi.” “Kö'du nere ra mo ëdi kyigɔ nenye aba, zi kö'du ko'do ne'e ko'do mo.” ³ Kö'du Heroda ra kyere i'di kö'du zi Yowani kīri kida mo nyori aba ku'du mī kamba. Mo o'do kö'du ne ga kö'du Herodiya mbara 'ba öndu mo Pilipo. ⁴ Mī kadra maako aba, Yowani Bapatisi ayada zi Heroda, iya henye, “Anza na laka zi yi Herodiya koze.” ⁵ Here Heroda omba zi mo kofo, mora ere kazi vidi 'ba Yuda'e ga kö'du zë asösu 'bënni Yowani ne nëbi ra. ⁶ Here mī kadra ko'jo 'ba Heroda aba wu'jë 'ba Herodiya ɔlo komo vidi kayo. Heroda gbɔ rakyenyi aba ⁷ alömu zi mo, iya henye, “Malömu ku zi ki'di zi yi wa ma ako'jo kö'du ga kö'du mo.” ⁸ Here tëmī kö'du sösu 'bama mo, mo ako'jo ho mo, iya henye, “i'di zi ma kinye yaanya aba da Yowani Bapatisi da gbenje ne.” ⁹ Yere gbɔ kazi rakyenyi ga kö'du lömu ma mo o'do ta da komo yingɔ 'bëni ne'e biya ne, mo i'di kö'du zi wu'jë ne, da kö'du wa ko'jo 'bomo omba ku. ¹⁰ Here mo i'di kö'du ikye da Yowani gbɔ mī kamba, ¹¹ do mo ne ika mī gbenje mora i'di gbɔ zi wu'jë ne, mo oba

ika gbo zi ma ni. ¹² Vo lö'bö a Yowani ayi injänni yöku mo usu, mora zë i'bë ayadanni kö'du mo gbo zi Yësu.

Yësu i'di wakonyo zi vidi kayo

(Mk. 6:30-44; Lk. 9:10-17; Yn. 6:1-14)

¹³ Mati Yësu owo kö'du Yowani, mo ɔsɔ ani mi tönbö, ënyi i'bë ga bi mbiya na bi dëni. Here vidi owonni kö'du mo ënyi ilanni gawo 'bënni, i'bënni ga ndi mo aba ta akaŋo. ¹⁴ Yësu ënyi asi yaga tëmi tönbö, mati mo ongo vidi kayo ne'e, di'di mo oso gbo ndo na kö'du sösu ga kö'du zë, mo ako'jo zë ma na rakoo ne'e gbo. ¹⁵ Hutaga nani aba, vo lö'bö 'bomo ayinni zi mo iyanni henye, "Bi ku ra hutaga bi nenye bi mbiya ra, utu vidi ne'e liŋo mi'bënni wakonyo kogo zi nni." ¹⁶ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Zë mi'bënni dë. 'E na bi de 'e, i'diye wakonyo zi zë konyo." ¹⁷ Zë aya'banni da me'do, iyanni henye, "Wa biya ma dëdi mo aba kinye mangol'bo muyi kyenze riyö." ¹⁸ Yësu iya zi zë henye, "Ika'e zë zi ma kinye." ¹⁹ Mo i'di kö'du gbo zi vidi ne'e limanni akaŋo da loma, mo oba mangol'bo muyi kyenze riyö ne aba, ongo bi riyë o'do öwö'di zi Wirï. Mo owe mi mangol'bo ne'e i'di zë gbo zi vo lö'bö'e, vo lö'bö i'di zë gbo zi vidiye. ²⁰ Vidi biya onyo ɔvanni mora vo lö'bö obanni бага 'butë domoriyö ndo na kɔsɔ wa ma ɔsɔ. ²¹ Watiti 'ba vidi kora ma onyonni wa ne, ëdi kpulukumuyi vidi, mbara gisisi ëti iti dë.

Yësu alasi ta da wini

(Mk. 6:45-52; Yn 6:15-21)

22 Here Yēsu i'di vo lö'bö'e tēkyinni mi tōḡbö ti'bēnni dagba kapa föfö moto, mora mo iya vidi ne'e mi'bēnni 'de. 23 Ta pēti utu vidi ne'e ku, mo i'bē da lutu riyē kuti ni aba amötu. Mati hutaga ɔko, Yēsu ēdi gbo ani kuti ni aba. 24 Mi kadra ne tōḡbö ēdi ku na kowɔ mi kutē wini 'ba föfö rē ni kōhō kazi wini kagba, ga kö'du buluku ēdi aluku zo ki'di zi mo. 25 Tēmi kutē kadra wota, modaka aba mi da mindö, Yēsu ayi zi vo lö'bö'e lasi aba ta da wini. 26 Mati zē ongōnni mo ēdi alasi ta da wini, zē na tere. Zē iyanni kudu aba na tere henye, “Ne gililö 'ba yöku ra.” 27 Yēsu ame'do kandi zi zē iya henye, “Uku mi ye, ne ma ra, ere'e dē.” 28 Here Petero ame'do riyē iya henye, “Yere ezē ēdi tinyö yi ra i'di kö'du zi ma ti'bē ta da wini zi yi ani.” 29 Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “Ayi.” Petero asi yaga tēmi tōḡbö ayeto gbo ti'bē ta da wini zi Yēsu. 30 Mati mo ongo buluku kyigo ne, mo na tere ayeto zi lēndi akaḡo mi wini. Mo udu “Ayomɔ ma Yere.” 31 Kandi Yēsu akako Petero kala ni aba, iya zi mo henye, “Edi kö'du koma aba tisiwa. Kö'du a'di dē yi jijiji go mo?” 32 Here zē 'dö riyö ēkyinni mi tōḡbö, buluku ɔɔ gbo. 33 Here zē ma mi tōḡbö ne'e ayetonni Yēsu, iyanni henye, “Tinyö yi Wisi 'ba Wiri ra.”

*Yēsu akɔ'jo vo rakɔɔ mi Genesereta
(Mk. 6:53-56)*

34 Zē umunni kyēti 'ba föfö ayinni gawo 'ba Genesereta, 35 ani vidi ayolonni Yēsu gbo, zē utunni kö'du zi vidi 'ba rakɔɔ'e biya kpo tara gawo nani, ikanni zē gbo zi Yēsu. 36 Zē alenzenni

mo zi kila zē mati koo aba ne, gbī nje zi ha bongo omo kisa, zē biya ma isenni ne, ako'jo zē gbo nbala.

15

*Kö'du yandi 'ba wa nbala ti'da aba
(Mk. 7:1-13)*

¹ Kya 'ba Farasiye nni vo komoyandi 'ba kö'du ki'di eti, ayinni ta Yerusalema zi Yesu, ako'jonnī ho mo, iyanni henye, ² “Kö'du a'di vo lö'bö 'bēyīye owoñni kö'du ki'di ma kyedre 'beze ilanni zi ze ne dē? Akaka kala nni dē tēmi gēri ma laka gba kazi wakonyo.” ³ Yesu aya'ba do mo iya henye, “Mora kö'du a'di owo'e kö'du a Wiri dē, iriye ga ndi kö'du yandi 'be'e? ⁴ Kö'du Wiri iya henye, ‘Owo 'bu yi ma yi aba. Vidi ma asēne 'bu ni mandere ma ni aki'di mo zi kofo.’ ⁵ Mora ayandi 'e henye, ezē vidi maako edi wa aba, mo mo'do zi 'bu ni konyi mandere ma ni. Mora iya henye, nenye 'ba Wiri. ⁶ Mo omba dē zi 'bu ni towo. Tēmi gēri ne owo'e kö'du ki'di a Wiri dē, ga kö'du zi ga ndi kö'du yandi 'be ra kiri. ⁷ 'E vo komokandi ne'e, kö'du 'ba Yisaya edi tinyo, kaa ma mo iya kö'du ga kö'du ko'do 'be'e.”

⁸ Wiri iya henye, “Vidi nenye'e owoñni ma me'do hē nni aba, di'di zē tīnyo na kowo tara ma. ⁹ Here anza na laka zi zē ma yeto, ga kö'du edinni kö'du ki'di 'ba vidi kondu ra yandi mo kaa kö'du ki'di ama.”

*Wa mati edi vidi ko'do na ti'da
(Mk. 7:14-23)*

10 Yësu ako'jo vidi kayo zi ni iya zi ze henye, "Owo'e, ayolo'e. 11 Anza de wa ma i'be ta ha vidi mi mo ra o'do mo na ti'da, wa ma asi yaga ta ho mo ra o'do mo na ti'da" 12 Here vo lo'bo omo ayinni zi mo iyanni henye, "Ayolo'e ku henye ere, Farasi anzanni de na rakyenyi mi ko'du kiya 'beyi ne?" 13 Yësu aya'ba da me'do iya henye, "Wevo mati 'bu komoriye ra de yi akoto 'de." 14 "Asosu'e ko'du ze de. Ze vo dagba 'ba vo komoköndu. Eze kora vo komoköndu maako akoko vo komoköndu agamo, ze 'do riyö akalöpinni mi wogo." 15 Petero enyi ame'do riyë iya henye, "Ayada mi i'jo me'do ne te zi ze." 16 Yësu iya zi ze henye, "Anza'e de gba ndre na komokandi ta da oka'e. 17 Ayolo'e de? Wa ma i'be ta ha vidi i'be mi mo mora gbo yaga temi ida ro mo. 18 Mora wa ma asi yaga ta ha, ayi temi di'di, ne wa ma o'do vidi na ti'da 19 Temi di'di mo ayi ko'du sosu ma kyenyë, ma aki'di mo zi wa kofu, ndoro ko'do, ko'du kyenyë maako'e ko'do mo aba, zi wakolo, ndondo, ko'du kyenyë kiya ra oka'e. 20 Neny'e wa ma edinni vidi ko'do na ti'da, zi wakonyo kazi kala'e kaka, kaa ma ze iyanni ne, o'do vidi de na ti'da."

*Koma 'ba mbara temi Kanana
(Mk. 7:24-30)*

21 Yësu ila bi nani enyi i'be dakanjo ma kara ra gawo kyedre 'ba Tiyere nni Sidoni aba. 22 Mbara 'ba Kanana maako ma alima bi nani ayi zi mo. Enyi udu riyë, iya henye, "Wisi 'ba Dawidi, akonyi ma kyedre. Wu'je ama edi dakyikyaba, mi riti kyedre." 23 Yësu iya me'do ako de zi

mo. Vo lö'bö 'bomo ayinnī zi mo alenzennī mo iyannī henye, “Ore mo 'de, mo ēdī ga ndi ze kīri kpɔɔ nenyē ko'do aba.” ²⁴ Yēsu aya'ba do mo iya henye, “Utu ma nje zi vidī 'ba Yiserele'e ma ölunnī.” ²⁵ Mati here ne, mbara ne ayi alēpī ndī mo. Mo iya henye, “Akonyi ma Yere.” ²⁶ Yēsu aya'ba do mo iya henye, “Anza dē na laka zi wakonyo a gisisiye ku'du mo zi wihīye.” ²⁷ Mo aya'ba do mo iya henye, “Ne tīnyö Yere, wihī ēdinnī kpa wakonyo ma ɔɔ alēpī ta da tarabiza 'ba kyedre 'bēzē 'e ne konyo.” ²⁸ Yēsu aya'ba do mo zi mo iya henye, “Yi mbara 'ba kö'du koma kyedre aba. Mī kadra tisi nani wu'jē ɔmo akɔ'jo rē nī gbɔ.”

Yēsu akɔ'jo vidī kyɔ

²⁹ Yēsu ila bi nani ēnyī i'bē na konda ta da kapa föfö 'ba Galilaya. Mo ēkyī da lutu alima akaɲo. ³⁰ Vidī kayo ayinnī zi mo, ikannī aba, vo keɲe, vo komoköndu, vo ka'bo, vo ha ngulu vidī rakɔɔ maako'e kyɔ ma i'dinnī zē ndī Yēsu, mo akɔ'jo zē gbɔ. ³¹ Vidī ne'e na rakaga ma ongönnī vo ha ngulu ēdī ku ame'do, vo ka'bo ku na laka, ma keɲe ēdī ku alasi, vo komoköndu ēdī ku bi kongɔ, ayetönnī Wiri 'ba Yiserele gbɔ.

Yēsu i'dī wakonyo zi vidī kyedre kayo

(Mk. 8:1-10)

³² Yēsu akɔ'jo vo lö'bö 'bēniye zi nī iya zi zē henye, “Ma rasösu aba ga kö'du vidī nenyē'e, ga kö'du zē ēdinnī ku ma aba, ko'do wota aba yaanya aba anzannī dē waako aba zi konyo. Momba dē zē kutu kazi wakonyo, ga kö'du atēdinnī na riti ta da gērī 'bēzē liɲɔ.” ³³ Here

vo lö'bö 'bomo ako'jonnî ho mo iyannî henye, “Da ki'ja ze wakonyo kyö mi da lëpi nenye zi ki'di zi vidi kayo nenye'e ta kila?” ³⁴ Yësu ako'jo hë zë iya henye, “Ëdiye mangolo'bo aba ndö?” Aya'bannî dö mo iyannî henye, “Mangolo'bo madomoriyö nzoyi, kyenze ëdi tisiwa.”

³⁵ Yësu iya kö'du gbo zi vidi kayo ne zi limannî akaṇo dakaṇo. ³⁶ Mo oba mangolo'bo madomoriyö kyenze ne aba o'do öwö'di zi Wirî, owe mi zë i'di zë zi vo lö'bö'e, vo lö'bö'e i'di zë zi vidi ne'e. ³⁷ Zë onyonnî mora ovonnî. Here vo lö'bö obannî kori madomoriyö ndondö na nzoyi ma so. ³⁸ Watiti 'ba vidi kora ma onyonnî ëdi 4,000 vidi mbara gisisi ëti iti dë. ³⁹ Mati Yësu utu vidi ne'e ku 'de, ëkyi mi tönjö i'bë mi dakaṇo 'ba Magadoni.

16

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba kö'du ko'do
(Mk. 8:11-13; Lk. 12:54-56)

¹ Kya 'ba Farasiye nni Sadeke ëti ayinnî zi Yësu ombannî zi mo yonzö ako'jonnî ho mo kö'du ko'do ko'do mo zi zë, zi yada Wirî ra omba da kö'du zi mo. ² Mora Yësu aya'ba dö mo iya henye, “Ëzë kadra ëdi ku loso, iya 'e henye, ‘Dëdi ku ti'bë zi komo bi laka ki'ja, ga komo bi ëdi na kahi.’” ³ Nbo da mindö aba, iya 'e henye, ‘Omba ku zi ta'di, ga kö'du komo bi na kahi a'ba na köndu.’ Aka me'do'e kö'du 'ba komo bi ne bi kongö aba komoriyë, mora o'bo'e me'do dë kö'du kyinë 'ba kadra ne'e. ⁴ Hala kö'du kyënyë vidi ma ndenye ne kazi Wirî. Ako'jo 'e ha ma ga kö'du ko'do?

'E'e, kö'du ko'do ma aki'di zi ye nje kö'du ko'do 'ba Yona." Here Yësu ila zë ënyï i' bë wëni 'de.

Langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti
(Mk. 8:14-21)

⁵ Mati vo lö'bö'e umu ni kyëti föfö maaga mo, kö'du mangol'bo ölu ta dë zë zi kobanni aba. ⁶ Yësu iya zi zë henye, "Andire'e ëdi 'e bi kida aba kö'du langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti." ⁷ Zë ayetonnï gbo me'do na ga rë nni iyanni henye, "Mo iya kö'du ne ga kö'du doba 'e mangol'bo maako dë." ⁸ Yësu ayolö kö'du ma zë ëdinni kiya ne, here mo ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du a'di ëdiye ame'do na ga re 'e kö'du mangol'bo ma anza dë? Hala ëdiye koma tisi aba. ⁹ Gba ayolö'e dë? Mangol'bo muyi ma minye mi mo kö'du vidi kora kpulukumuyi ne dë? Korï ndö ma oso'e? ¹⁰ Mora ëdi hala kö'du mangol'bo madomorïyö kö'du vidi kora kpulukusowö ne? Korï ëdi ndö ma oso'e? ¹¹ Hala ayolö'e dë manza dë ame'do zi ye kö'du 'ba mangol'bo? Ongö'e ga re 'e kazi langa 'ba Farasiye nni Sadeke eti. ¹² Here vo lö'bö ayolönni mo anza dë kö'du ne kiya zi ga rë nni kongö kazi mangol'bo ma o'do langa aba, wëni ga kö'du yandi 'ba Farasiye nni Sadeke eti."

Petero Iya Yësu ra Korisito
(Mk. 8:27-30; Lk. 9:18-21)

¹³ Yësu ënyï i' bë daliŋö ma kara ra gawo 'ba Kasariya Filipino, bi ma mo ako'jo ha vo lö'bö 'bëniye iya henye, "Ëyi ra vidi ëdinni akiya mo Wisi a Vidi?" ¹⁴ Zë aya'banni dö mo iyanni henye, "kya vidi maako'e iyanni henye, Yowani

Bapatisi ra.” “Agamo'e iyanni Eliya ra, mora agamo'e iya 'bënni Yeremaya ra mandere kya 'ba nëbi maako.” ¹⁵ Mo ako'jo hë zë iya henye, “Mora 'e 'be'e? Iya 'be'e ma ëyi?” ¹⁶ Simona Petero ënyi aya'ba do mo iya henye, “Yi Korisito ra, Wisi 'ba Wirï wïdi.” ¹⁷ Yësu ënyi aya'ba do mo iya henye, “Laka, Simona wisi 'ba Yona ga kö'du, tinyö nenye ayi dë zi yi kazi vidï köndu maako. İ'di mbïyi zi yi kazi 'bu ma komoriyë. ¹⁸ Here mayada zi yi Petero, mako'ba kanisa a ma mora gbi le koli ɔ'bo dë zi do mo kohe. ¹⁹ Maki'di gbalaka 'ba Damöku 'ba Wirï zi yi, kö'du ma ida dakaɔo kinye, akida kpa komoriyë, kö'du ma inga dakaɔo kinye, akinga kpa komoriyë.” ²⁰ Here Yësu ise go mo zi vo lö'bö 'bëni ne'e mayadanni dë zi vidï kölö maako ni Korisito ra.

*Yësu ame'do kö'du riti 'bëni koli aba
(Mk. 8:31-9:1; Lk. 9:22-27)*

²¹ Mi kadra nani zo dagba Yësu ayeto kiya kö'du riti 'bëni koli aba zi vo lö'bö 'beniye kazi koho, iya henye, “Makati'bë mi Yerusalema mora matëdi riti aba kazi kyedre'e, vo da karasa'e vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di ëti. Aki'dinni ma zi kofo, mora ta pëti ko'do da wota aba, matënyi na didi.” ²² Here Petero oba mo tisi dakapa ayeto gbɔ mo wasa iya henye, “Anza here Yere, kö'du ne mo'do rë ni dë zi yi.” ²³ Yësu opi komo ni da Petero iya nenye, “Ënyi 'de ta ra ma, Satani. Yi ra na wayata mi gëri ama, ga kö'du sösu 'bëyi ne ayi dë kazi Wirï, mora kazi kö'du ko'do 'ba vidï köndu.” ²⁴ Mora here, Yësu iya zi vo lö'bö 'bëniye henye, “Ëzë vidï maako omba tayi zi

ma, kö'du mo mölu ta do mo, münjē taka 'bēnī malō'bō ga ma. ²⁵ Vidi ma omba zi didi 'bēnī yomō akayōlu mora vidi ma ayōlu didi nī kö'du ma aki'ja. ²⁶ Vidi atēdinnī wa aba ezē zē irinnī damōku ne biya mora ayōlu didi nni? Anza here dē. Waako anza ani dē zi kī'dinnī zi didi nni ya'ba mo aba. ²⁷ Kö'du Wisi 'ba Vidi omba ku zi tayi mi bikanyi kyedre 'ba 'bu nī malayika enī eti, mora mo aki'di biriti zi vidi maako mi kö'du ko'do 'bōmo. ²⁸ Miya zi ye henye, kya vidi maako'e edinnī kinye akolinnī dē, zē akongonni bi tayi 'ba Wisi 'ba Vidi mi damōku 'bēnī.”

17

Yēsu ofo rē nī
(Mk. 9:2-13; Lk. 9:28-36)

¹ Tapeti ko'do modaka aba, Yēsu oba Petero, Yemisi öndu nī Yowani aba, enyi i'bēnni riyē da dōku konda na bi dē nni. ² Mati zē edinnī bi kongō rakofō ayi zi Yēsu, komo mo edi alaka kaa kadra, bōngō 'bōmo ofo rē nī na kanyi. ³ Vo lö'bō wota ne'e, ongōnni Mosa nni Eliya aba, edi ame'donni Yēsu eti. ⁴ Petero ame'do riyē zi Yēsu, iya henye “Yere, edi na laka ze kinye. Ezē omba, ma kuvō gövō wota kinye. Kölō zi yi, Kölō zi Mosa, mora Kölō zi Eliya.” ⁵ Mati mo edi gba ame'do, foli laaka ayi oṛo riyē dē zē, gu aa tēmī foli iya henye, “Nenye gogo wisi ama ra, ma na rakyenyi mo aba. Owo'e do mo.” ⁶ Mati vo lö'bō owonni me'do ne, zē na tere umē rē nni na mi yöfu dakaṇo. ⁷ Yēsu enyi ayi ise rē zē, iya henye, “Enyiye riyē, ere 'e dē.” ⁸ Here

zë ongonni bi riye i'janni vidi maako de, du Yesu kuti ni aba. ⁹ Mati zë edi tasinni akaŋo ta da doku, Yesu iya zi zë henye, “Ayada'e de zi vidi maako kö'du mati ongo'e ne, le ezë Wisi a Vidi enyi ku temi koli.” ¹⁰ Vo lö'bö ako'jonnä ha Yesu iyanni henye, “Kö'du a'di vo komoyandi 'ba kö'du ki'diye, iyanni henye ere, Eliya ra atayi dagba?” ¹¹ Yesu aya'ba da me'do zi zë iya henye, “Eliya ra edi tayi dagba, mo akako'jo wasisi nzo. ¹² Mayada zi ye henye, Eliya oko ku nzo, vidiye ra ayolonnä mo de o'donnä mo kaa zë omba nni. Temi geri kolö ne zë ako'donnä Wisi 'ba Vidi kpa here.” ¹³ Vo lö'bö enyi ayolonnä mo edi ame'do zi nni ne, kö'du 'ba Yowani Bapatisi.

*Yesu ako'jo wisi kora dakyiki aba
(Mk. 9:14-29; Lk. 9:37-43a)*

¹⁴ Mati zë a'banni zi vidi kayo ne'e, kora maako ayi zi Yesu alodro da womo ni aba akaŋo komo Yesu, ¹⁵ iya henye, “Yere, i'di miyi meyi ra wisi ama ne. Mo edi koö nöki aba na kyenyë, edi mo kumë kadra maako aba mi wa'do, mandere mi wini. ¹⁶ Mika mo zi vo lö'bö 'beyiye, obonni de mo ko'jo.” ¹⁷ Yesu aya'ba do mo, iya henye, “E vidi kazi koma kö'du kyenyë aba ne'e, omba 'e zi ma tedi eti le ndala aba? Omba'e zi ma lima eti le ndala aba? Ika 'e wisi ne zi ma.” ¹⁸ Yesu i'di kö'du zi dakyiki ne, enyi asi gbo yaga tara wisi ne, mi kadra nani ako'jo mo gbo. ¹⁹ Vo lö'bö ayinni zi Yesu liya ako'jonnä ho mo, iyanni henye, “Kö'du a'di dore ze dakyiki de go mo yaga?” ²⁰⁻²¹ Yesu aya'ba da me'do zi zë iya henye, “Miya zi ye henye, ezë ediye koma aba

kaa kofu masatada ma tisi, akiya'e zi lutu nenyee henye, 'I'bē ta kinye nani!' atī'bē. Ako'do'e wa biya."

Yēsu ame'do löhu ga kö'du koli 'bēni
(Mk. 9:30-32; Lk. 9:43b-45)

²² Mati vo lö'bō 'ba Yēsu ayi atoto rē nni ku biya mi Galilaya, Yēsu iya zi zē henye, "Wisi 'ba Vidi omba ku ki'di mo zi vidi ²³ akofonni mo, ko'do da wota aba mo atenyi na didi temi koli." Vo lö'bō'e na rasosu ga kö'du mati Yēsu iya akofo ni ne.

'Be'bele kopi mi yekelu 'ba Wiri

²⁴ Mati Yēsu vo lö'bō 'bēni eti ayinni mi Kaparanamo, vo 'be'bele kö'du 'ba yekelu ayi zi Petero ako'jo ho mo iya henye, "Vo komoyandi 'be'e edi 'be'bele loko 'ba Wiri kopi?" ²⁵ Petero aya'ba do mo, iya henye "Edi here." Mati Petero i'bē liṅṅ, Yēsu ame'do dagba, "Simona, kö'du sosu 'beyi a'di? Eyi ra edinni 'be'bele kopi zi yeree 'ba dakaṅo nenyee? Vo gisi 'ba dakaṅo'e ra kodo tu'de maako'e?" ²⁶ Petero aya'ba do mo iya henye, "Vo leze'e ra." Yēsu aya'ba do mo iya laka, "Gisi 'ba dakaṅo'e opinni de. ²⁷ Domba de zi vo 'be'bele kö'du ne'e ko'do mo zi tenyinni na kamo. I'bē mi föfö kyenze kiri. Oto yaga dagba kyenze mati iri ku ne, ayehu ho mo aki'ja kōhi ṅbiriri kyō kö'du 'be'bele 'bama 'ba loko 'ba Wiri 'beyi aba. Oba zē opi na 'be'bele 'bama 'be'e aba."

18

Eyi ra kyedre ndra?
(Mk. 9:33-37; Lk. 9:46-48)

1 Mi kadra nani vo lö'bö ayinnī zi Yēsu ako'jonnī hō mo, iyannī henye, “Ēyī ra 'bēnī na kyedre mī damōku 'ba Wīrī?” 2 Yēsu ako'jo wisi i'dī mo atoro komo zē, 3 Mora iya henye, “Miya zi ye tīnyō, ēzē ofo re 'e dē kaa gisisi mī di'diye, ödu'e dē mī damōku 'ba Wīrī. 4 Vidi ma kyedre mī damōku 'ba Wīrī ra mati aya'ba rē nī tisi kaa wisi nenye. 5 Ēzē vidi mati iri wisi kaa nenye kala kyedre aba mī ru ma, iri ma ku.”

Kö'du yonzo zi kö'du kyēnyē ko'do
(Mk. 9:42-48; Lk. 17:1-2)

6 “Ēzē vidi maako o'do wisi kölō tēmī gisisi nenye'e mo oma mī kö'du kyēnyē ko'do, ēdī na laka kö'du vidi nani zi yitō kyedre 'ba wakuhu kida gu mo, zi kuyī mo mī wulu ma yöndu ne. 7 Atēdī na riti zi vidi 'ba damōku nenye, kö'du wa maako mati ēdī zi ko'do zē zi kö'du kyēnyē ko'do. Wa ne ako'do rē nnī 'duwī, atēdī na riti zi vidi mati i'dī zē zi rē nnī ko'do ne. 8 Ēzē kala yī mandere ndī yī o'do yī zi kö'du kyēnyē ko'do, ikye u'du 'de yaga. Ēdī na laka zi yī tödu mī didī kazi kala, mandere ndī ta da sesi kala 'dō riyō, ndī kpa 'dō riyō zi ku'du mī wa'do kazi tölu. 9 Ēzē komo yī o'do yī zi kö'du kyēnyē ko'do, oto u'du 'de yaga. Ēdī na laka zi yī tödu mī didī komo aba nje kölō ta da sesi komo 'dō riyō zi ku'du mī wa'do 'ba gehena.”

Mala kö'du tölu 'ba timēlē
(Lk. 15:3-7)

10-11 “Komo'e mēdī re 'e, awasa'e dē gisisi. Miya zi ye henye, malayika 'bēzē ēdī 'duwī

ɲburu komo 'Bu ma komoriyë. ¹² A'di ra asösu 'bëyi ëzë vidi kora ëdi timëlë aba lamikölö, ma kölö ölu tëmi zë ako'do? Mo akila ma lamikölö 'butëmodɔmosowɔ dɔmomodɔmosowɔ bi wakonyo dakapa lutu, at'i'bë koma timëlë mati ölu ne dë ya? ¹³ Èzë mo i'ja ku, mayada zi ye henye, mo atëdi rakyenyi aba ndra kö'du timëlë kölö ne ta da ma lamikölö 'butëmodɔmosowɔ dɔmomodɔmosowɔ ma ölunni dë ne. ¹⁴ Tëmi gëri kölö ne, 'Bu'e komoriyë omba dë zi ma kölö tëmi zë zi tölu.

Öndu mandere ëmi ma o'do kö'du kyënyë

¹⁵ “Èzë öndu yi o'do kö'du kyënyë zi yi, i'bë ayada kö'du kyënyë 'bomo ne zi mo, o'do na liwo, nje tëmi kutë'e. Èzë mo owo kö'du 'bëyi ne ku, ayɔmɔ mo ku tëmi kö'du kyënyë ko'do. ¹⁶ Èzë mo owo kö'du 'bëyi ne dë, oba kölö mandere riyö vidi kya mo'e yi aba, kö'du wa sösu ne zi vo hu kö'du dɔrɔ tédinni riyö, mandere wota kaa mati ko'du yöru iya. ¹⁷ Èzë mo owo dë zë dë, ayada kö'du ne biya zi vidi 'ba kanisa. Ndundu mo aba ëzë mo owo da vidi 'ba kanisa dë, o'do mo kaa vo leze mandere kaa vo 'be'bele kö'du.

Kö'du kida kö'du kinga aba

¹⁸ “Tinyö mayada zi ye henye, kö'du mati ida ku mi dakaɲo kinye, akida kpa komoriyë, kö'du mati inga ku dakaɲo kinye, akinga kpa komoriyë. ¹⁹ Mayada kyɔ zi ye, ëzë vidi riyö tëmi 'e dakaɲo nenyë omba da kö'du wa mati amötu'e kö'du mo, 'bu ma komoriyë ako'do zi ye. ²⁰ Èzë vidi riyö mandere wota atoto rë nni bi kölö mi ru ma, ma mëdi zë ëti.”

Mala 'ba vo kalima kazi kö'du kila zi oka ni

²¹ Petero ayi zi Yësu ako'jo ho mo iya henye, “Yere, ezë öndu ma ëdi nduwë kö'du kyënyë ko'do ra ma makila mo da ndö? Modömoriyö?” ²² “È'e,” Yësu aya'ba do mo iya henye, “Anza madömoriyö, 'butëmodömoriyö dömomodömoriyö, ²³ ga kö'du damöku 'ba Wiri ëdi here. Kadra maako aba, yere maako omba zi kö'du kôhi 'ba vo kalima 'bëniye mati obanni kazi ni kongö. ²⁴ Mati mo ayeto ku zi ko'do mo here, ma kölö tëmî zë ika 'bëni zi mo atiti go mo miliyöni pawono. ²⁵ Vo kalima ne anza wa aba kyo dë, zi kôhi omo ne kopi. Yere i'di kö'du zi mo kogo 'de kaa vo kalima, mbara 'bomo, gisisi, biya wa mati mo ëdi mo aba kö'du zi yöngu ne kopi mo aba. ²⁶ Vo kalima ne alödro domo ni aba komo yere, ala'ba rë ni iya henye, ‘Miyi mëyi ra ma, ma kopi wa 'bëyi ne biya zi yi.’ ²⁷ Yere gbo rasösu aba kö'du mo, ila mo tëmî yöngu ne, ila mo i'bë gbo.”

²⁸ “Kora ne ënyi i'bë andösi dë nni, vo kalima oka ni mati oba kôhi tisiwa aba kazi mo ne, iri mo ta gu mo nbiri, iya zi mo henye, ‘Opi yöngu ama gë yi ne.’ ²⁹ Vo kalima oka mo ne alödro akaño ala'ba rë ni zi mo iya henye, ‘Miyi mëyi ra ma, ma kopi zi yi.’ ³⁰ Mo omba dë ënyi u'du mo mi kamba le mo akopi yongu ne. ³¹ Mati kya 'ba vo kalima maako'e ongönni kö'du mati o'do rë ni ne, zë rasösu aba, ënyi i'bë ayadanni kö'du ne gbo biya zi yere. ³² Yere ako'jo vo kalima ne loko iya zi mo henye, ‘Yi vo kalima kyënyë ra, mila yi kö'du wasisi mati oba kazi ma ne'e biya, nje ga kö'du ala'ba rë yi zi ma. ³³ Here kaa atëdi

mikyeyi aba ra oka yi ne kaa mati mo'do mikyeyi zi yi ne.' ³⁴ Here yere gbo na kamo usu vo kalima ne mi kamba zi riti ki'di zi mo le ezē mo opi yongu ne ku biya." ³⁵ Yēsu i'di do mo gbo zi zē iya henye "Ne ēdi kō'du mati 'bu ma komoriyē ako'do zi ye, ezē ila'e ako'e dē tēmi di'diye."

19

*Yēsu ayandi kō'du ga kō'du 'ba mbara yēyi
(Mk. 10:1-12)*

¹ Mati Yēsu inde me'do ne'e kiya ku, mo ila Galilaya ēnyi i'bē mi dakaŋo 'ba Yudiya kapa ranga 'ba Yeredene. ² Vidī kayo alō'bōnni ga ndi mo, mo ako'jo zē gbo ani.

³ Kya 'ba Farasi maako'e ayinni zi mo, ayonzonni zi mo kuyi kō'du ko'jo aba, iyanni henye, "Kō'du ki'di 'beze akila vidi kora zi mbara 'bēni yēyi na yawa kaa mo omba?" ⁴ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Ako'jo'e kō'du yōru ne dē, mati iya henye, bi yeto aba Wiri i'di vidi kora mbara aba? ⁵ Wiri iya henye, 'Ga kō'du ne, vidi kora akila 'bu ni, ma ni akadroko rē nni mbara 'bēni aba, zē riyō ne atēdinni na wa kōlō.' ⁶ Here anzanni dē kpe riyō, atēdinni kōlō. Vidī maako inye mi wa mati Wiri adroko ku bi kōlō ne dē."

⁷ Farasiye ako'jonnī ho mo iya henye, "Kō'du a'di Mosa i'di kō'du zi vidi kora waraga 'ba rayeyi yōru, ki'di zi mbara 'bēni mo kore 'de?" ⁸ Yēsu aya'ba do mo iya henye, "Mosa i'di kō'du zi ye mbara 'be'e yēyi, ga kō'du de 'e na kyigo zi yandi. Anza dē here, tēmi kadra mati bi o'do rē ni. ⁹ Mayada zi ye henye, ezē kora maako

ayëyi mbara 'bëni 'beri ta da ndoro ko'do, mo o'do ndoro ku, ëzë mo iri mbara maako."

¹⁰ Vo lö'bö 'bomo'e iyanni zi mo henye, "Ëzë ëdi ne kö'du mati mi kutë kora mbara 'bëni aba, here, vidi moze mbara dekpe." ¹¹ Yësu aya'ba da me'do zi zë iya henye, "Kö'du yandi nenye anza dë zi vidi biya, nje zi zë mati Wirì i'di here. ¹² Vidi kora na limu kö'du o'jo zë here. Maako'e vidi ra o'do zë here, maako'e ombanni dë mbara koze ga kö'du 'ba damöku 'ba Wirì. Mo mati ato'bo da kö'du yandi nenye komba, mo'do here."

Yësu i'di ya'da zi gisisiye

(Mk. 10:13-16; Lk. 18:15-17)

¹³ Kya vidi maako'e ikanni gisisi zi Yësu kala ni ki'di dë zë zi mötu kö'du zë, vo lö'bö 'bomo ayatanni vidi ne'e. ¹⁴ Yësu iya zi zë henye, "Ila'e gisisi mayinni zi ma, ayata'e zë dë, ga kö'du damöku 'ba Wirì ra kaa nenye'e." ¹⁵ Mo i'di kala ni dë zë ila zë i'bë wëni gbo.

Wisi kora obi ma wa aba kyɔ

(Mk. 10:17-31; Lk. 18:18-30)

¹⁶ Kadra maako aba, kora maako ayi zi Yësu ako'jo ho mo iya henye, "Vo komoyandi, kö'du laka a'di ra ma ko'do zi ma didi nburu ki'ja?" ¹⁷ Yësu aya'ba do mo iya henye, "Kö'du a'di ako'jo ha ma kö'du wa ma laka? Mo ma laka ëdi nje kölo. Iri ga ndi kö'du ki'di ne, ëzë omba zi tödu mi didi ma nburu." ¹⁸ Mo ako'jo kö'du iya henye, "Kö'du ki'di a'di?" Yësu ënyi aya'ba do mo zi mo iya henye, "Ofo vidi dë, o'do ndoro dë, alogo dë, asusu vidi maako dë na ndondo, ¹⁹ owo 'bu yi ma yi aba, o'do lovo vo haliɔ oka kaa mati o'do

lɔvɔ yī.” ²⁰ Kora ne aya'ba da me'do iya henye, “Mowo kò'du kī'dī ne'e ku biya. A'di ra omba gba zi ma ko'do?”

²¹ Yēsu iya zi mo henye, “Ēzē omba zi yī zi tēdī ŋbala, i'bē ogo wa mati ēdī mo aba ne biya yaga, i'dī kōhi mo zi vo leriye, atēdī wa aba kyɔ komoriyē, ta pētī mo ayi alō'bō ga ma.” ²² Mati kora ne owo kò'du ne here, ēnyī i'bē na rasōsu ga kò'du mo wa aba kyɔ.

²³ Yēsu iya zi vo lō'bō 'bēniye henye, “Mayada zi ye, atēdī na kyigɔ zi vidī ma wa aba kyɔ zi tōdu mī damōku 'ba Wiri. ²⁴ Miya löhu zi ye henye; ēdī na kyigɔ ndra zi vidī ma wa aba kyɔ zi tōdu mī damōku 'ba Wiri, ta da jemele tōdu kpuru tēmī ogo 'ba ibira.”

²⁵ Mati vo lō'bō owonnī kò'du ne, zē biya na rakaga. Zē ako'jonnī kò'du iyannī henye, “Mora here ne, ēyī ra akayomɔ?” ²⁶ Yēsu ongo bi mbiyi dē zē aya'ba do mo iya henye, “Wa mahere ne, vidī ɔ'bɔ dē ko'do. Wiri ra atɔ'bɔ ko'do mo biya.” ²⁷ Petero ēnyī ame'do riye, mo iya henye, “Ongo te, dila wasisi ku biya kò'du lō'bō gē yī. A'di ra datēdī ze mo aba?”

²⁸ Yēsu iya zi zē henye, “Mayada tinyö zi ye Wisi a Vidī alima ku da kyiti 'bēni bikanyi laka 'bomo mī daliŋɔ kyī. Vo ga ndī ma 'butē domoriyö 'bama ne, akalima 'e kpa da kyiti 'ba tu'dē gisi 'ba Yiserele 'butē domoriyö ne. ²⁹ Vidi mati ila loko, öndu'e, emiye, 'bu, ma, gisisi, yaka ga kò'du ma aki'ja lami da kyɔ aki'dī didi ma ŋburu ŋburu zi mo. ³⁰ Yaanya aba zē mati kyɔ dagba ne atēdinnī hulēhu, yaanya aba zē ma kyɔ hulēhu ne, atēdinnī dagba.”

20

Mala 'ba vo lɔɔ ko'dɔ'e mi yaka

¹ “Damöku 'ba komoriyë ëdi henye. Kora maako ëdi, mo ënyi gbo da mindö aba ti'bë vidi vo lɔɔ ko'dɔ'e koma, zi lɔɔ ko'dɔ mi yaka ëni.

² Mo omba da kö'du zi kahi nbiriiri kopi mo zi zë mi ko'do kölö, utu zë gbo lɔɔ ko'dɔ mi yaka ëni.”

³ “Mo ënyi i'bë löhu bi 'ba wakogo, kadra mamodɔmosowɔ aba i'ja kya vidi kora maako ëdinni tɔɔ ani önbö kazi lɔɔ. ⁴ Mo ayada zi zë iya henye, 'I'bë'e kpa lɔɔ ko'dɔ mi yaka ma kopi kahi zi ye na laka.’ ⁵ I'bënni gbo. Kadra 'butë dɔmoriyö kadra wota aba, mo o'do kpa kö'du kölö ne. ⁶ Eëdi kara zi kadra muyi mo ënyi i'bë bi 'ba wakogo i'ja kya 'ba vidi maako'e ëdinni gba tɔɔ ani önbö. Mo iya zi zë henye, 'Eëdi 'be'e atɔɔ kadra loso de 'e kinye önbö kazi lɔɔ ga a'di?' ⁷ Zë aya'banni dɔ mo iyanni henye, 'Vidi maako i'di lɔɔ dë zi ze.’ Mo iya henye, 'Laka i'bë'e lɔɔ ko'dɔ mi yaka ama.’ ”

⁸ “Mati kadra ɔko ku na hutaga, vo kyeti yaka ayada zi vo da lɔɔ ko'dɔ'e iya zi mo henye, 'Ako'jo vo lɔɔ ko'dɔ ne'e opi kahi ëzë, ayeto zë mati ta da hulëhu ne, ndundu mo zë mati ma dagba.’

⁹ Vidi kora mati ayetanni lɔɔ kadra muyi aba ne, opi kahi nbiriiri zi ma kölö, kölö. ¹⁰ Kora mati o'donni lɔɔ dagba ayinni zi kahi 'bënni kiri, asösunni na kirinni ndra, ma kölö opi kpa kahi nbiriiri kölö. ¹¹ Zë irinni kahi 'bënni ënyinni agboro vo kyeti yaka aba. ¹² Zë iyanni henye, 'Vidi kora nenyë'e mati o'donni lɔɔ ta da hulëhu

nje kadra kölö, ze do'do loo kadra nbo da kadra kyëtu ne, here ne opi kpa zi zë kaa mati opi ze ne?' ”

¹³ “Vo kyeti yaka aya'ba do mo zi ma kölö tëmì zë iya henye, ‘Owo te aboka ma mo'ba'e dë. 'E biya omba'e da kö'du zi loo ko'do, kadra kölö nbo da kōhi n̄biriṛi kölö. ¹⁴ Yaanya aba oba kōhi 'be'e ne, i'be'e liṅo. Momba zi kī'dī zi kora mati o'do loo ta da hulēhu, kpa kyō kaa mati mī'dī zi ye ne. ¹⁵ Here ne, manza dë dangölö aba zi ko'do wa mati momba ko'do mo kōhi 'bama aba? Kōdo 'e na mī kumbë ga kö'du ma na laka?’ ” ¹⁶ Yësu inde me'do 'bëni kiya mo aba henye, “Here zë mati hulēhu atëdinnī dagba, mora zë mati dagba atëdinnī hulēhu.”

*Yësu ame'do ma da wota mo kö'du koli 'bëni
(Mk. 10:2-34; Lk. 18:31-34)*

¹⁷ Mati Yësu ëdī atī'bënnī mī Yerusalema, mo oba vo lö'bō 'bëni 'butë dōmoriyō dakapa nī, ame'do zi zë na liwo. Mati zë ëdī atī'bënnī, mo ayada zi zë iya henye, ¹⁸ “Owo'e te, dëdī ze tī'bë le mī Yerusalema, ani Wisi a Vidi akī'dī zi kyedre 'ba vo karasa'e nni vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī ëtī. Zë akikyenni vurë ro mo zi kofo. ¹⁹ Zë akī'dinnī mo zi vo leze'e ako'dōnnī sawiya ro mo, aku'bōnnī mo, akatötōnnī mo da taka. Mora ko'do da wota aba, mo atënyī löhu na didī.”

*Kö'du ko'jo 'ba ma Yemisi nni Yowani aba
(Mk. 10:35-45)*

²⁰ Here mbara 'ba Zebedeyo ayi gisi kora 'bëni aba riyō zi Yësu, alōdro komo mo ako'jo ho mo ga kö'du ko'do laka. ²¹ Yësu ako'jo ho mo iya henye, “A'di ra omba?” Mo aya'ba da me'do

iya henye, “Korisito zi ma gisi kora riyö 'bama neny'e akalimanni da kala yi ma tiri ma gali aba mi damöku 'be.”

²² Yësu aya'ba da me'do zi gisi kora ne'e, iya henye, “Ayolo'e wa mati ëdiye kö'du ko'jo go mo ne dë. Atob'o'e kinjê riti mati momba zi kinjê ne?” Zë aya'banni da me'do iyanni henye, “Datob'o ze.” ²³ Yësu ayada zi zë iya henye, “Tinyö akinjê'e riti 'bama ama, mora mab'o dë kyigo aba zi kinzi vidi mati akalima da kala ma ma tiri ma gali aba. Bi neny'e kö'du vidi mati 'bu ma ako'jo zi zë.”

²⁴ Mati kya 'ba vo lö'bö 'butë owonni kö'du ne, zë na kamo gisi öndu riyö ne ëti. ²⁵ Yësu ako'jo zë biya bi kölö iya henye, “Ayolo'e ku henye, vo daliŋo 'ba vo leze ne'e ëdinni kalakonda aba dë zë, vo dagba'e ëdinni ndra kalakonda aba. ²⁶ Here gëri mahere ne, manza dë mi kutë'e. Eze vidi maako temi 'e omba zi tedi kyedre, mo medii na vo lö'bö zi oka'e. ²⁷ Eze vidi maako temi 'e omba zi tedi na vo dagba mo medii na vo kalima 'beyi. ²⁸ Kaa Wisi 'ba Vidi ayi dë zi vidi maako'e loo ko'do zi mo, ayi zi ko'do zi vidi maako'e, didi ni ki'di zi vidi kayo yomö.”

*Yësu ako'jo vo komoköndu riyö
(Mk. 10:46-52; Lk. 18:35-43)*

²⁹ Mati Yësu vo lö'bö 'beni ëti ënyinni ku ti'bë 'de ta Yerikö, vidi kayo ënyinni ga ndi mo aba. ³⁰ Here kora vo komoköndu riyö mati ëdi alimanni dakapa gëri, owonni Yësu ëdi alaga ta da kapa, ayetonni hë nni gbögbö, “Wisi 'ba Dawidi i'di miyi meyi re ze.” ³¹ Here vidi kayo

ne'e o'donni sawiya zi zē ayadanni zi zē iyanni henye, alima'e ti. Mora here, zē agbögbö hē nni ndra na kamo, iyanni henye, “Yere Wisi 'ba Dawidi, i'di miyi meyi re ze.”

³² Yēsu ɔɔ ako'jo zē, ako'jo hē zē iya henye, “A'di ra omba'e zi ma zi ko'do zi ye?” ³³ Zē aya'banni da me'do iyanni henye, “Yere, domba ze zi bi kongɔ.” ³⁴ Yēsu na rasösu kö'du zē, ise komo zē kandi ongɔnni bi, mora alö'bönni gbɔ ga ndi mo.

21

Tödu 'ba Yēsu mi Yerusalema
(Mk. 11:1-11; Lk. 19:28-40; Yn. 12:12-19)

¹ Mati Yēsu vo lö'bö 'bēni eti ɔkɔnni ku kara ra Yerusalema, zē ayinni Betehege da Döku 'ba Olivo ani Yēsu utu vo lö'bö 'bēni riyö dagba.

² Kö'du kise nenye aba iya henye, “İ'bē'e zi daliɔɔ mati dagba komo'e nani, kandi aki'ja'e mokakya na kida wisi eni aba dakapa ni, inga'e zē ika'e zē zi ma. ³ Ezē vidi maako iya kö'du maako, ayada'e zi mo ‘Yere ra omba zē mo akila zē ti'bē kandi.’ ”

⁴ Kö'du ne o'do rē ni, zi kö'du mati nēbi iya ne tayi tinyö.

⁵ “Ayada zi gawo kyedre 'ba Ziyɔɔ, ongɔ'e vo damöku 'be'e edi tayi zi ye.

Mo umbē dēni dē,
edi taho da mokakya,
wisi mokakya edi zē aba.”

⁶ Here vo lö'bö ne i'bē o'donni kö'du ne te kaa mati Yēsu ayada zi zē zi ko'do mo. ⁷ Zē, ikanni mokakya ne wisi mo aba, o'banni bongo 'bēnni

dē zē Yēsu ēkyī gbo dō mo. ⁸ Vīdī kayo o'ba bongo 'bēnnī da gērī, agamo'e ikyennī da ngora 'ba kaga o'bannī zē da gērī. ⁹ Vīdī kayo ne alagannī dagba komo Yēsu, zē mati ēdī tayi 'bēnnī ta gō mo, ayetonnī hē nnī gbōgbō, iyannī henye,

“Wayeto zi wisi a Dawidi.

Wīrī i'dī ya'da zi mo mati ayi mī ru 'ba Yere, wayeto zi Wīrī.”

¹⁰ Mati Yēsu ödu mī Yerusalema, da vīdī kayo mī gawo kyedre ne biya na wīrī wīrī. Here vīdī ako'jonnī kö'du iyannī henye, “Mo 'bēnī ēyī ra?”

¹¹ Vīdī kayo aya'bannī da me'do iyannī henye, “Nenye nēbī Yēsu ra, tēmī Nazereta mī Galilaya.”

Yēsu i'bē ödu mī yēkēlu 'ba Wīrī

(Mk. 11:15-19; Lk. 19:45-48; Yn. 2:13-22)

¹² Yēsu i'bē ödu mī yēkēlu, ore vīdī mati ēdinnī wakogo ne biya yaga. Mo adu'du da tarabiza 'ba vīdī 'ba kōhi kutrē, gba'da 'ba vīdī mati ēdinnī atu'bu kogo eti. ¹³ Mora iya zi zē henye, “Ēdī na yōru mī kö'du yōru, Wīrī iya ku henye, ‘Loko 'ba Wīrī ama ne ako'jo na loko 'ba mötu, ofō'e ku na wōru 'ba rakoho 'ba vo logo'e.’ ”

¹⁴ Vo komoköndu vo ka'bo eti ayinnī zi mo mī yēkēlu 'ba Wīrī mo ako'jo zē gbo. ¹⁵ Kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī eti, ēnyinnī na kamo mati zē ongōnnī kö'du ko'do mati Yēsu ēdī ako'do ne, gisisi ēdī hē nnī gbōgbō mī yēkēlu, iyannī henye, “Wayeto zi Wisi a Dawidi.” ¹⁶ Zē ako'jo nī ha Yēsu iyannī henye, “Owo kö'du mati ēdinnī akiya ne ku?” Yēsu aya'ba da me'do iya henye, “Ŋo, mowo ku. Gba ako'jo'e kö'du yōru nenye dē? ‘Ayandiye gisisi,

gisisi eti zi wayeto ma laka ki'di.' " ¹⁷ Yesu ila ze enyi i'be yaga temi gawo kyedre ne ko'do mi Beteniya.

Yesu asene kyelu

(Mk. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Tabi ta'ba 'bomo huluhu mi gawo kyedre nbo da mindo vere aba, Yesu na o'bo. ¹⁹ Mo ongo kaga kyelu dakapa geri, i'be ro mo i'ja waako de do mo du yeyu mo. Mo iya zi kaga ne henye, "Ana logo dekpe lohu." Kandi kaga kyelu ne akyitru gbo. ²⁰ Vo lo'bo 'bomo ongonni ko'du ne iyanni henye, "Kaga kyelu ne akyitru kandi ga a'di?" ²¹ Yesu enyi aya'ba do mo zi ze iya henye, "Mayada zi ye tinyo, ezze oma'e awiri de 'e de, ato'bo'e ko'do wa mati mo'do zi kaga kyelu ne. Anza nje ma ne de, ato'bo'e kpa zi kiya zi lutu nenye, 'Enyi riyee u'du re yi mi ranga, ako'do re ni.' ²² Ezze oma'e, aki'ja'e wa mati ako'jo'e ko'du mo temi motu."

Ko'du ko'jo ga ko'du a Yesu

(Mk. 11:27-33; Lk. 20:1-8)

²³ Yesu ayi huluhu mi yekelu, mo ayandi ko'du, kyedre 'ba vo karasa'e nni vidi kyedre eti ayinni zi mo, ako'jonna ho mo iyanni henye, "Ayada dero zi ze edi wa ne'e ko'do kalakonda vala aba? Eyi ra i'di kalakonda ne zi yi?" ²⁴ Yesu aya'ba da me'do zi ze iya henye, "Ma kako'jo ko'du kolo ta he 'e, ezze aya'ba'e do mo ku zi ma makayada zi ye mede ko'du ne ko'do kalakonda 'beyi aba?" ²⁵ Kalakonda 'ba Yowani mati edi bapatisi ki'di mo aba ne, ayi ta kila, kazi Wiri kodo kazi vidi?" Ze ayetonna he nni wasa na ga re nni, iyanni

henye, “Dakiya ze a'di?” Ęzē daya'ba'e dɔ mo diya'e kazi Wirī, mo akiya zi ze henye, “Mora kō'du a'di oma'e dē mī Yowani?” ²⁶ Ęzē diya'e henye, “Kazi vīdī, ze na tere, ga kō'du ze biya dasōsu Yowani ra nēbī.” ²⁷ Here zē aya'bannī dɔ mo zi Yēsu, iya henye, “Dayɔɔ ze dē.” Mo aya'ba dɔ mo zi zē iya henye, “Mayada dē zi ye kalakonda 'ba a'di ra mēdī kō'du nenye'e ko'dɔ mo aba.”

Mala kō'du gisi kora rīyō

²⁸ “Yaanya aba asōsu'e kō'du a'di? Kadra maako aba kora ēdī gisi kora aba rīyō. Mo ēnyī i'bē zi ma kyedre ne iya zi mo henye, ‘Wisi ama i'bē lɔɔ ko'dɔ mī yaka ndenye.’ Wisi aya'ba da me'do iya henye, ²⁹ ‘Momba dē tī'bē,’ yaa, mo asōsu dē nī ēnyī i'bē gbɔ.”

³⁰ “‘Bu ēnyī i'bē zi wisi agamo onyɔ kpa kō'du kōlō ne. Wisi ēnyī aya'ba da me'do iya henye, ‘ɔɔ, kyedre ma tī'bē,’ lɔɔ ne ko'dɔ mo, 'de i'bē dē.

³¹ Wisi ma vala tēmī gisi rīyō ne'e, o'dɔ wa mati 'bu mo omba?” Zē aya'bannī da me'do iyannī henye, “Wisi ma kyedre.” Yēsu iya zi zē henye,

“Mayada zi ye, vo 'be'bele kō'du nni, vo rōnyī ētī, ēdī tī'bēnnī damōku 'ba Wirī dagba komo'e.

³² Yowani Bapatisi ayi zi yada zi ye gērī ma laka zi ye kirī, oma e dē mī mo. Vo 'be'bele kō'du vo rōnyī ētī ra omannī mī mo. Mati ongɔ'e mo gbī le, kpa otɔ de 'e dē zi koma mī mo.”

Mala kō'du vo lɔɔ ko'dɔ'e mī yaka 'ba lu'ju

(Mk. 12:1-12; Lk. 20:9-19)

³³ Yēsu iya henye, “Owo'e mala vere ne, vo kyeti kaŋo maako iyī lu'ju mī yaka, o'dɔ resi kpo

ta ro mo, ole wogo 'ba a'ji koto, uvö loko toro 'ba bi kongo. Mo ila yaka ne zi vo loo'e, i'bë gbo bi yingo. ³⁴ Mati kadra 'ba wa toto ta yaka oko ku, mo utu vo kalima 'bëniye zi vo loo'e ga kö'du zi mi 'bëni mati inye ne koba."

³⁵ "Vo loo ne'e iri vo kalima ne'e, u'bönni ma kölo, ofonni agamo, u'dunni vere ri'di aba.

³⁶ Kora vo kyeti yaka ne utu vo kalima löhu kyö ta da ma dagba, vo loo ko'do ne'e o'donni zë kpa kaa ma dagba. ³⁷ Ndundu mo aba mo utu wisi 'bëni zi zë. Mo iya henye, "Tinyö zë akoronni wisi 'bama.' "

³⁸ "Mati vo loo ne'e ongönni wisi ne, iyanni henye, 'Nenye wisi 'ba vo kyeti yaka ra. Ayi dofo'e mo, doba'e wa 'bomo.' ³⁹ Zë irinni mo u'dunni mo yaga temi yaka, ofonni mo."

⁴⁰ Yësu ako'jo hë zë iya henye, "Yaanya aba ëzë vo kyeti yaka ne ayi, ako'do a'di zi vo loo ne'e?"

⁴¹ Zë aya'banni da me'do iyanni henye, "Mo akofö kora 'ba kö'du kyënyë ko'do ne'e, aki'di yaka ne zi vo loo ko'do maako'e, mati aki'dinni zi mo wa mi yaka mi kadra ma laka." ⁴² Yësu iya zi zë henye,

"Ako'jo'e kö'du mati kö'du yöru iya ne dë?

'Yitö mati vo wa ko'ba ombanni dë, ofo ku na yitö ma laka ndra.

Nenye Yere ra o'do.

Kongo mo atëdi na laka.' "

⁴³ Yësu idra do mo iya henye, "Mayada zi ye, damöku 'ba Wiri akoba 'de kazi 'e, aki'di zi vidi mati akatananni logo ma laka. ⁴⁴ Vidi mati alëpi da yitö nenye, akolowe. Eëzë yitö ne alëpi da vidi akanzekpe vidi nani." ⁴⁵ Here kyedre 'ba

vo karasa nni Farasi eti owonni mala a Yesu ne, ayolanni mo edi ame'do ko'du nni, ⁴⁶ ze ayonzanni zi mo kiri. Mora ze erenni vidi kayo mati omani mi Yesu mo nebi ra.

22

Mala 'ba karama 'ba oze (Lk. 14:15-24)

¹ Yesu ame'do lohu zi vidi temi mala iya henye, ² "Damoku 'ba Wiri edi henye. Yere maako ako'jo karama 'ba oze 'ba wisi eni. ³ Mo utu vo lo'bö 'beniye zi yada zi yingo mati omba ze ne zi tayinni mi karama ne, ze ombanni de zi tayi."

⁴ "Mo utu kya vo lo'bö ne'e ko'du kise aba zi yingo ne'e, iya henye. 'Karama ama ku nzo yaanya aba. Mofa isa ama ma kyedre, matono aba ku nzo zi konyo mo. Ayiye mi karama 'ba oze.' ⁵ Yingo mati ako'jo ze ne ombanni de, i'benni ri mi loo enni maako'e. Ma kolö maako i'benni yaka eni, ma vere i'benni mi loko wakogo eni. ⁶ Agamo'e irinni vo lo'bö ne'e u'bönni ze ofonni ze. ⁷ Vo damoku enyi na kamo utu vo kanya 'beniye ofonni vo wa kofa ne'e, o'bo gawo kyedre 'bezé ne ti'de."

⁸ "Mo ako'jo vo lo'bö 'beniye iya zi ze henye, 'Karama oze ama ku nzo. Vidi mati mako'jo ze ne anzanni de na laka tayi. ⁹ Yaanya aba i'be'e da geri ma kyedre ako'jo'e vidi kayo mati i'ja'e ze mayinni mi karama.' ¹⁰ Vo kalima enyi i'benni yaga da geri atotonni vidi mati ze i'janni biya, ma laka makyenyé mo aba, loko 'ba oze oso kyo vidi aba."

11 “Yere ënyi i'be loko yingɔ ëniye kongɔ, mo i'ja kora maako usu bɔngɔ 'ba oze dë. Yere ako'jo hɔ mo iya henye, 12 ‘Aboka ma ödu hala kinye kazi bɔngɔ 'ba oze?’ Kora ne 'de onyɔ kö'du ako dë. 13 Yere ayada zi vo lö'bö 'bëniye, iya henye, ‘Ida'e kala mo ndi mo aba u'du'e mo yaga mi bi köndu. Ani mo akudu hë ni konyo aba.’ ” 14 Yësu i'di dɔ mo iya henye, “Vidi kayo ma ako'jo ne, ma jeli mo ayo dë.”

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba 'be'bele kopi
(Mk. 12:13-17; Lk. 20:20-26)

15 Farasi ënyi i'be o'dɔnni yere zi Yësu kuyi kö'du ko'jo aba. 16 Zë ënyi utunni kya 'ba vo lö'bö 'bënni, kya 'ba vidi 'ba Heroda eti. Zë iyanni zi mo henye, “Vo komoyandi dayɔɔ ku edi kö'du tinyö ra yada. Edi wa yandi tinyö a Wiriri ra yandi zi vidi. Kazi tere kö'du kiya 'ba vidi kyedre maako'e dë. 17 Ayada zi ze, a'di ra asösu? Edi na laka zi ze 'be'bele kopi zi yere 'ba Roma, kɔdɔ anza here dë?”

18 Yësu ayɔɔ yere kyënyë 'bëzë ne, mo iya zi zë henye, “E vo komokandi ne'e, kö'du a'di ediye ma kuyi kö'du yɔnzɔ aba? 19 Ayada'e zi ma kɔhi 'ba 'be'bele mati edi kopi.” Zë ikanni kɔhi ne zi mo. 20 Mo ako'jo hë zë iya henye, 21 “Komo eyi ra ru mo aba nenyë?” Aya'banni da me'do iyanni henye, nenyë komo Siza ra ru mo aba. Yësu iya zi zë henye, “Laka opi zi Siza wa 'ba Siza, opi zi Wiriri wa 'ba Wiriri.” 22 Mati zë owonni kö'du ne, zë na rakaga zë ilanni mo ënyi i'bënni gbɔ.

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba tēnyī tēmī koli
(Mk. 12:18-27; Lk. 20:27-40)

²³ Sadeke'e ma omanni vidi enyi dekpe temi koli, ze ayanni zi Yesu iyanni henye, ²⁴ "Vo komoyandi, Mosa iya henye ere, kora mati oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, ondu mo mbara mbara lu'be ne, zi ze gisisi ko'jo mi ru 'ba kora mati oli ne. ²⁵ Yaanya aba ne gisi ondu edinni madomoriyö kinye, wisi ma kyedre oze mbara oli 'de kazi gisisi ko'jo, mo ila mbara lu'be ne zi ondu ni. ²⁶ Kö'du ne o'do re ni kpa here zi ondu ma riyö ma wota ndundu mo zi ze madomoriyö ne biya. ²⁷ Ndundu mo aba, mbara ne oli gbo. ²⁸ Yaanya aba ne, mi ko'do mati yöku atenyinni na didi, mo atedi mbara 'beyi? Ze biya ozenni mo."

²⁹ Yesu aya'ba do mo zi ze iya henye, "Alite'e ku, ga kö'du ayolo'e wayöru de mandere kyigo a Wirí. ³⁰ Eze yöku enyinni ku na didi, atedinni kaa malayika'e komoriye ozenni mbara de. ³¹ Yaanya aba kaa kö'du tenyi 'ba yöku temi koli, ako'jo'e kö'du mati Wirí ayada zi ye ne de? Mo iya henye, ³² Ma Wirí 'ba Abarayama, Wirí 'ba Yisika, Yakoba aba. Mo Wirí 'ba didi anza 'ba yöku." ³³ Mati vidi kayo ne'e owonni kö'du ne, ze na rakaga temi geri kö'du yandi 'bomo ne.

Kö'du ki'di ma kyedre

(Mk. 12:28-34; Lk. 10:25-28)

³⁴ Mati Farasiye owonni Yesu ayata Sadeke'e, ze ayi atoto re nni bi kolö. ³⁵ Ma kolö temi ze vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di, ako'jo ha Yesu temi kö'du yonzö iya henye, ³⁶ "Vo komoyandi, kö'du ki'di ma vala ra kyedre mi kö'du ki'di?" ³⁷ Yesu aya'ba do mo iya henye, "'O'do lovo Yere

Wiri 'bëyi di'di yi aba biya, lawo yi aba biya, kö'du yɔɔ 'bëyi aba biya. ³⁸ Nenye kö'du ki'di ma dagba ma kyedre ndra 'ba kö'du ki'di ra. ³⁹ Kö'du ki'di ma riyö ma kyedre mo ëdi kaa mo. O'do lovo vo halinɔ oka kaa mati o'do lovo yi. ⁴⁰ Kö'du ki'di 'ba Mosa biya kö'du yandi 'ba nëbi eti ɔɔ da kö'du ki'di riyö ne'e."

Kö'du ko'jo ga kö'du 'ba Korisito

(Mk. 12:35-37; Lk. 20:41-44)

⁴¹ Mati kya 'ba Farasi maako'e atoto rë nni ga bi kölö, Yësu ako'jo hë zë iya henye, ⁴² "A'di ra asösu'e kö'du 'ba Korisito? Mo tëmi kozo 'bëyi?" Zë aya'banni do mo iyanni henye, "Mo tëmi kozo a Dawidi." ⁴³ Yësu ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du a'di ra Lawo Kölö Laka i'di Dawidi zi ko'jo mo na Yere? Mati Dawidi ëdi ame'do mo iya henye,

⁴⁴ 'Yere iya zi Yere 'bama, 'Alima kinye da tiri ma

le mi'di vo wehe 'bëyiye ku midiri ndi yi."

⁴⁵ Eze Dawidi ako'jo mo 'Yere,' hala Korisito atëdi tëmi kozo 'ba Dawidi?" ⁴⁶ Vidi maako aya'ba da kö'du ko'jo ne de zi Yësu. Ta peti ko'do nani, vidi maako ako'jo ha Yësu dekpe.

23

Kö'du kyënyë 'ba Farasiye

(Mk. 12:38-39; Lk. 11:43, 20:45-46)

¹ Yësu ame'do zi vidi kayo ne'e, vo lö'bö 'bëni eti iya henye, ² "Vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di nni Farasi eti, ëdinni kyigo aba zi yeti zi ye kö'du ki'di 'ba Mosa. ³ Owo'e kö'du mati zë iyanni zi ye zi ko'do, kö'du ko'do 'bëzë anza de na laka zi ye

go mo kirī. Zē ayadannī kō'du wa zi ye ko'do mo, zē o'donnī dē. ⁴ Zē i'dinnī wa yeto ma kyedre mati vidī o'bo dē zi kinjē mo ne da vidīye. Zē ombannī dē zi konyi zē zi kinjē le nje da gisi kala nnī aba.”

⁵ “Zē o'donnī wa mati vidī zi kongo. Zē idannī ko'di piri konda ga bongo 'bēnnī zi yada zē na laka. Zē i'dinnī bongo kanyi kölōkpō gē nnī zi yada zē na vo mötu. ⁶ Zē o'donnī lovo bi ma laka ne, bi 'ba karama, bi lima mati na laka aba mi bi 'ba mötu. ⁷ Zē o'donnī lovo zi mētēnnī watowo aba mi bi 'ba wakogo. Zē o'donnī lovo zi ko'jo vo komoyandi.”

⁸ “Ako'jo yi dē, 'Vo komoyandi,' ga kō'du 'e biya ta dakota kölō, vo komoyandi nje kölō. ⁹ Ako'jo vidī maako dē dakaño kinye na 'bu,' ga kō'du ēdiye nje 'bu kölō aba komoriyē. ¹⁰ Ako'jo yi dē na 'vo komoyandi,' ga kō'du vo komoyandi kölō 'bēyi ra Korisito. ¹¹ Ma kyedre kölō mi kutē'e mēdi na vo kalima. ¹² Mo mati o'do rē nī na kyedre, maya'ba rē nī hulēhu, mo mati o'do rē nī hulēhu, ako'do mo kyedre.”

Yēsu ayada kō'du kyēnyē ko'do 'ba vo komoyandiye

(Mk. 12:40; Lk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Hala atēdi na kyēnyē zi ye, vo komoyandi 'ba vo kō'du ki'di Farasi eti. 'E vidī komokandi ne'e, isiye ha loko 'ba damōku 'ba Wiri kazi vidī ödunnī, kpa ödu'e dē. Ayata'e vidī mati eti rē nnī ki'di zi tödu ne kpa.”

¹⁴⁻¹⁵ “Atēdi na kyēnyē zi ye vo komoyandi 'ba kō'du ki'di Farasi eti. 'E vo komokandi ra. Umu'e kyēti ranga kayo kpuru tēmi dakaño kutu kutu

biya lasi aba, zi vidi maako ki'ja zi geri 'be'e ne kiri. Eze i'ja'e vidi ne ku, o'do'e mo ndra na kyenyë tada'e, zi ti'bë mi gehena kaa 'e."

¹⁶ "Riti atëdi na kyenyë zi ye, alaga'e dagba zi vidi, mora 'e na vo komoköndu. Ayandiye iya 'e henye, ezë vidi maako alömu ru yëkelu aba, mo anza dë na kida lömu 'beni ne aba. Eze mo alömu ru dahabo mati mi yëkelu ne aba, mo ku na kida. ¹⁷ 'E vo komoköndu lumë'e, vala ra na kyedre, dahabo kodo yëkelu ra o'do, dahabo na laka? ¹⁸ Ayandiye kpa iya'e henye, 'Eze vidi maako alömu ru karasa aba, mo anza dë na kida lömu 'beni ne aba. Eze mo alömu rë ni ku wa ma i'di da karasa ne aba, mo ku na kida.' ¹⁹ 'E vo komoköndu ne'e, ma vala ra na kyedre waki'di kodo karasa ra, o'do waki'di na koho? ²⁰ Eze vidi maako alömu ru karasa aba, mo edi lömu kpa wa mati biya i'di do mo ne. ²¹ Eze mo alömu ru yëkelu aba, mo edi lömu mo aba, ehe Wiri mati edi alima mi mo. ²² Eze vidi maako alömu komoriyë aba, mo edi lömu kyiti 'ba Wiri mati mo alima do mo."

²³ "Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di nni Farasi eti. 'E vo komokandi ne'e, i'diye zi Wiri 'butë, wokonyo tisiwa kaa kököwu. Mora o'do'e wa ma laka ndra 'ba ködu ki'di dë, kaa tinyö, mi kyëyi, koma aba. ²⁴ O'do re 'e na vo dagba zi vidi, mora 'e na vo komoköndu, oba'e konjo tisi yaga temi wa kuwë 'be'e, ondro'e jemele."

²⁵ "Atëdi na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du ki'di Farasi eti. 'E vo komokandi ne'e, akaka'e ra siko 'be'e gbenje aba ta ro mo yaga,

mī zē ndo na wakoyi mī kumbē aba. ²⁶ Farasi vo komoköndu, akyito wa mati ēdī mī sikö dagba, ma ta yaga akakyito kpa 'da."

²⁷ "Atēdī na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi eti. 'E vo komokandi ne'e, 'e kaa da wogo mati akö'jo rē zē na kanyi, lunzu rī'dī kanyi aba, ongo na laka tarē zē yaga, mī zē ndo na yingo keṇe yöku aba. ²⁸ Tēmī gērī kölö ne, ta ra'e yaga na laka zi vīdī biya, mī ye ndo na komokandi kö'du litē aba."

*Yēsu ame'do kö'du riti 'bēzē
(Lk. 11:47-51)*

²⁹ "Atēdī na riti zi ye vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dī Farasi eti. 'E vo komokandi ne'e, o'ba'e ogo na laka zi nēbiye, ayada'e towö zi wogo zi vīdī mati alimannī kyere na lima ma laka. ³⁰ Iya'e henye, ezē ēdiye kyere mī kadra 'ba 'bu'e vu'e nani, o'do'e kö'du mati zē o'donnī nēbi ne'e, kofo mo go mo ne dē. ³¹ Omba'e do mo tinyö, 'e ra na kozo 'ba vīdī ma ofonnī nēbi ne'e. ³² İ'bē'e zo dagba wa mati 'bu'e vu'e ayetonnī ne kinde mo."

³³ "'E wiri ne'e, 'e gisi 'ba wiri ne'e, hala asösu'e zi taho. Kazi vurē re 'e, atī'bē'e biya mī gehena. ³⁴ Mayada zi ye makutu nēbī ne'e, kora vo kö'du yolo, vo komoyandi eti, aköfo'e kyamo'e, akatötö'e agamo'e akakpökyiye agamo'e mī bi 'ba mötu'e, akore'e zē tēmī gawo ta da gawo. ³⁵ Riti biya kö'du vīdī mbiya mati ofo'e ne akalēpī de 'e tēmī kozo 'ba Abele zi kozo 'ba Zakariya wisi 'ba Berahiya mati ofo'e mī kutē yēkēlu karasa aba. ³⁶ Mayada zi ye tinyö, riti biya 'ba wakofö ne akalēpī da vīdī 'ba kö'do nenye."

Yēsu o'do loṽo Yerusalema
(Lk. 13:34-35)

³⁷ “Yerusalema, Yerusalema ofo'e nēbiye, u'du'e vo lö'bö mati Wiri utu zi ye ne ři'di aba. Da ndö momba zi kala ma ki'di mo kpo ra vidi 'be'e biya, kaa ma yēru mati atoto gisisi eni hu förö ni, ila'e ma dē. ³⁸ Loko 'be'e ne akila na mi mbiya. ³⁹ Tēmi ndenye dagba ani, mayada zi ye henye, ongo'e ma dekpe löhu le akiya'e henye, ‘Wiri i'di ya'da zi mo mati ayi mi ru 'ba Yere.’ ”

24

Yēsu ame'do ga kö'du loko 'ba Wiri yaṽa
(Mk. 13:1-2; Lk. 21:5-6)

¹ Yēsu enyi ila bi nani edi gbö ati'bē 'de tēmi yēkēlu, vo lö'bö 'bomo ayinni zi yada zi mo kuvö 'ba loko 'ba Wiri ne. Mo enyi alēzē. ² “ṽo. Ongō'e bi biya na laka da wa nenyē'e. Mayada zi ye henye, yitö ma kölö kinye alima dē ga bi 'beni zē biya aku'du akaṽo.”

Riti vidi yaza aba
(Mk. 13:3-13; Lk. 21:7-19)

³ Mati Yēsu alima da Döku 'ba Olivo, vo lö'bö ayinni na liwo zi mo, ako'jonnī hō mo iyanni henye, “Ayada zi ze kö'du biya nenyē atēdi ndala aba, a'di ra ako'do rē ni zi yada mo henye, ‘Ku tayi 'bēyi ndundu 'ba daliṽo aba.’ ”

⁴ Yēsu aya'ba do mo iya henye, “Eḍiye komo ki'di aba, ila'e vidi maako mo'ba 'e dē. ⁵ Vidi kayo atayinni me'do ru ma aba ako'banni vidi kayo akiyanni henye, ‘Ma, Korisito ra.’ ⁶ Akowo'e kpōro wehe kara dakapa, kö'du yöyö 'ba wehe

aba na kowɔ, ere'e dë. Wa ne ako'do rë nï, anza dë zi kiya henye, ndundu mo ɔko ku. ⁷ Dakaŋo ako'do wehe oka maako aba, damöku akalëpi wehe aba da ma kölö maako. Zöyi atëdi, kinzikinzi atëdi ta ga bi ne biya. ⁸ Wa ne atëdinni biya kaa dagba tɔɔ 'ba wisi ko'jo."

⁹ "Akiriye, aki'diye zi ko'do mo na kyënyë zi kofo. Vidi biya akoyi 'e ga kö'du ma. ¹⁰ Mi kadra nani, vo kö'du komba'e akalëpinni tëmi kö'du koma 'bënni, zë akasusunni oka maako, akoyinni oka maako. ¹¹ Nëbi vo ndondo kayo'e akalayanni vidi kayo ko'ba aba. ¹² Ne atëdi rapere 'ba kö'du kyënyë ko'do, zi vidi kayo lovo 'bëzë ofo. ¹³ Vidi mati ɔɔ nduwë na kyigo mi ndundu mo, akayomɔ mo. ¹⁴ Kö'du yöyö laka nenyë ga kö'du 'ba damöku akayëti zi vidi 'ba dakaŋo ne biya kaa vo hu kö'du dɔɔ, ndundu mo atoko 'da."

Wa kyënyë ma ndra

(Mk. 13:14-23; Lk. 21:20-24)

¹⁵ "Mati ongo 'e wa kyënyë ma ndra mi loko 'ba Wiri ma ayaŋa, ma nëbi Daniyele ame'do kö'du mo. Atoro bi ma laka. Kö'du nenyë zi vo ko'jo mo: ayolo laka mi kö'du nenyë a'di. ¹⁶ Vidi mati ëdinni mi Yudiya atahonni da lutu. ¹⁷ Vidi maako mati ëdi da loko ëni, i'ja kadra dekpe zi tasi akaŋo zi wasisi 'bëni koba ta loko. ¹⁸ Vidi maako mati ëdi mi yaka a'ba dekpe hulëhu zi bongo ëni koba. ¹⁹ Atëdi na kyënyë mi ko'do naniye zi mbara mati omanni 'e mbara mati ëdinni gisiluru aba: ²⁰ Amötu'e zi Wiri kazi aho'e tëmi tona mandere mi ko'do kadra 'ba ralawo.

21 Ga kö'du riti mi kadra nani atedi na kowon dra ta da riti, mati edi temi biyeto 'ba damoku temi ko'do ma ndenye ne. Ani, wa maako atanza dekpe kaa mo lohu. 22 Wiri aya'ba ra watiti 'ba ko'do naniye, mo mo'do de here, vidi maako omo de. Ga kö'du vidi jeli 'beniye Wiri akaya'ba mi kadra ko'do nani 'e 'da."

23 "Eze vidi maako iya zi yi henye, 'Ongote, Korisito edi kinye, mandere mo edi nani,' oma de mi kö'du ne. 24 Ga kö'du Korisito von dondo 'e nni nabi von dondo eti akalayanni, ze ako'donni kö'du ko'do kyedre rakaga aba zi vidi jeli a Wiri ko'ba eze ze ato'banni. 25 Owo'e te, mayada kö'du nenye zi ye gba kazi kadra mo toko."

26 "Eze vidi maako ayada zi ye iya henye, ongo'e te, mo edi yaga mi da lipi, i'be'e de ani, mandere eze ze iyanni henye, ongo'e te, mo edi re ni koho kinye oma'e de mi kö'du ne. 27 Ga kö'du Wisi a Vidi atayi kaa bikanyi mati alaka komoriye ta humire le da mire. 28 Eze yoku edi, langa akatoto re nni."

Tayi 'ba Wisi a Vidi

(Mk. 13:24-27; Lk. 21:25-28)

29 "Kandi ta peti riti 'ba ko'do naniye, kadra akuyi re ni na mandolu, yehwe anyi dekpe, kyelu akalipinni ta komoriye, wa ma komoriye akakoho re nni. 30 Kyine wa mati akayada kö'du 'ba Wisi a Vidi akalaya komoriye, vidi biya 'ba dakanjo akudunni eze onganni Wisi a Vidi edi atayi temi foli 'ba komoriye kyigo bikanyi kyedre 'beni aba. 31 Kyedre torombeta akata'a, mo akutu malayika 'beniye yaga mi bi golo'bo sowa

'ba dakaŋo. Zë akatotonnī vīdī jeli ɔmo'e tēmī ndundu 'ba dakaŋo ne biya."

Kaga kyēlu

(Mk. 13:28-31; Lk. 21:29-33)

³² "Kaga kyēlu ma yandi kō'du yɔɔ zi ye. Ēzē ngora mo ĩnzī ku, akofɔ rē nī na luwē, mbili yēyu makyiyī akayeto gbɔ tövu, akayɔɔ'e umu ku kara. ³³ Tēmī gērī kōlō ne, ēzē onɔ'e wa ne ku biya, akayɔɔ'e kadra mo ku kara nzo zi rē nī yeto. ³⁴ Mayada tīnyō zi ye, wa ne biya ako'do rē nī dagba, kazi vīdī ma ēdīnnī lima yaanya aba ne, oli dē gba biya. ³⁵ Komoriyē dakaŋo aba akalagannī, me'do 'bama alaga dē."

Vīdī maako ayɔɔ ko'do mo kadra aba dē

(Mk. 13:32-37; Lk. 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Vīdī maako ayɔɔ ko'do mo kadra aba dē. Kpa le malayika komoriyē mandere Wisi ayɔɔlōnnī dē, nje 'bu ra akayɔɔ. ³⁷ Tayi 'ba Wisi a Vīdī ako'do rē nī kaa mī kadra 'ba Nowa. ³⁸ Mī ko'do gba ta komo wini koso, vīdī ēdīnnī wakonyo, wa kuwē, vīdī kora rē nni koze mbara eti, le mī ko'do mati Nowa i'bē ödu mī tōŋbö, ³⁹ ayɔɔlōnnī kō'du mati ēdī rē nī ko'do ne dē, le wini koso ayi akyito zē biya. Ēzē Wisi a Vīdī ayi akatēdī here. ⁴⁰ Mī kadra nani vīdī kora riyō atēdīnnī lɔɔ ko'do mī yaka. Ma kōlō akoba, agamo akila hulēhu. ⁴¹ Vīdī mbara riyō atēdīnnī bi 'ba wakuhu, ma kōlō akoba, agamo akila hulēhu."

⁴² "Ēdiye komo kī'dī aba ga kō'du ayɔɔ'e dē, mī ko'do vala ra Yere 'be'e atayi. ⁴³ Ēzē vo kyeti liŋɔ ayɔɔ kadra mati vo logo atayi, tīnyō

akayɔɔ'e henyɛ, mo akalima na ngö ila vo logo dë zi tödu mī loko ënī. ⁴⁴ Here ëdī 'e kpa 'duwi nzo, ga kö'du Wisi a Vidī atayi mī kadra mati anza'e dë komo kī'dī aba go mo."

*Vo kalima koma vo kazi koma aba
(Lk. 12:41-48)*

⁴⁵ "Ëyī ra vo lö'bö laka, kö'du yɔɔ aba? Mo ra mati kyedre 'bomo i'dī mo na ga vo lö'bö oka niye kongɔ wakonyo 'bëzë kī'dī mī kadra ma laka. ⁴⁶ Rakyenyi atëdī zi vo lö'bö ne hala, ëzë kyedre 'bomo i'ja mo loɔ ne ko'do, ëzë mo a'ba liɔɔ. ⁴⁷ Mayada tinyö zi ye, kyedre ne aki'dī vo lö'bö na vo da wasisi ënī biya. ⁴⁸ Ëzë mo na vo lö'bö ma kyënyë, mo akayada na bi dëni henyɛ, 'Kyedre 'bëni ne ayi dekpe hulëhu kandi,' ⁴⁹ mo akayeto vo lö'bö okaniye ku'bö zi wakonyo wa kuwë aba na kyënyë. ⁵⁰ Kyedre 'ba vo lö'bö ne atayi ko'do maako aba, mati vo lö'bö ne anza dë komo kī'dī aba go mo, mī kadra mati mo ayɔɔ dë. ⁵¹ Kyedre akasese mo kozokozo 'ba vo komokandi ne zë ëtī, ani mo akudu hë nī konyo aba."

25

Mala kö'du minzö ngulu 'butë

¹ "Mī kadra nani, damöku 'ba Wiri atëdī henyɛ. Minzö ngulu 'butë oba lamba ënnī ënyī i'bënnī yaga da 'biyësi kutrë. ² Muyī tēmī zë na vo lumë, agamo'e muyī na vo kö'du yɔɔ. ³ Ma vo lumë ne oba lamba 'bënnī obannī kya 'ba yëni wa'do dë nnī aba. ⁴ Ma vo kö'du yɔɔ ne'e, obannī maɾanjiye ndo yëni aba mī mo. ⁵ 'Biyësi alikö

dēni tisi ta bi tayi, mīnzō ne'e, ayetonni nano o'donni gbo.”

6 “Ēdi mī kutē yōndo kudu aa yaga iya henye, “Biyēsī ēdi kinye, ayiye dō mo kutrē.’ 7 Mīnzō 'butē ne ēnyī alironni, akō'jō lamba ēnni gbo. 8 Mīnzō ma lumē ne iyanni zi ma vo kō'du yōlō ne'e henye, 'Ī'diye kya 'ba yēni 'be'e, tisi zi ze, ga kō'du 'beze inde rē nī ku.’ 9 Vo kō'du yōlō ne aya'banni dō mo iyanni henye, “E'e, anza dē kyō ga kō'du 'e ehe ze, i'bē'e bi 'ba wakogo kyamo kogo ga kō'du'e.’ 10 Mīnzō ma lumē ne ēnyī i'bēnni gbo kya 'ba yēni kogo. Mati ēdinni tī'bē, 'biyēsī okō gbo ta gē zē. Zē mati nzo muyi ne ēnyī i'bēnni mo aba mī karama 'ba oze isinni ha loko gbo. 11 Yaa, mīnzō agamo ne okōnni, ēnyinni kudu iyanni henye, 'Kyedre, kyedre, ayēhu ha loko zi ze tōdu.’ 12 'Biyēsī aya'ba dō mo iya henye, “E'e, mayōlō 'e dē.’ ” 13 Yēsu i'dī dō mo iya henye, “Ēdiye komo kī'dī aba ga kō'du ayōlō'e ko'do mo kadra mo aba dē.”

*Mala kō'du vo kalima wota
(Lk. 19:11-27)*

14 “Mī kadra nani aba, damōku 'ba Wiri atēdi henye. Kora maako ēdi omba ku zi tī'bē bi yingō, mo ako'jo vo kalima 'bēni ne'e ise ga wasisi 'bēni zi zē zi tēdinni na vo gō mo kongō. 15 Mo i'dī zi ma kōlō wa mati mo akato'bo ko'dō mo. Zi ma kōlō, mo i'dī kōhi dahabo ŋbiriri kpulukumuyi. Zi agamo, mo i'dī kpulukuriyō, zi ma wota mo kpulukukōlō, ēnyī i'bē gbo bi yingō. 16 Vo kalima mati oba 'bēni kōhi ŋbiriri kpulukumuyi ne kandi i'bē o'dō lōō mo aba, i'ja

do mo kpa kpulukumuyi. ¹⁷ Tëmi gëri kôlô ne vo kalima mati oba kpulukuriyô ne, i'ja do mo kpa kpulukuriyô. ¹⁸ Vo kalima mati iri 'bëni kpulukukôlô ne, i'bë ole wogo mi kaño oho kôhi 'ba kyedre 'bëni ne gbô mi mo."

¹⁹ "Gô mo ëhi na konda, kyedre 'ba vo kalima ne'e ayi hulëhu alimanni ga kôhi ne kiti mo zë ëti. ²⁰ Vo kalima mati iri kôhi 'bëni kpulukumuyi ne, ödu i'di kpulukumuyi agamo. Mo iya henye, 'I'di zi ma kôhi ñbiriri kpulukumuyi, kyedre, ongô te, nenye aga kpulukumuyi vere mati mi'ja.' ²¹ Kyedre 'bomo iya zi mo henye, 'O'do ku laka, yi vo kalima 'ba kô'du koma laka ra. Eëdi mi koma aba zi kôhi tisi ne ki'ja mo here, ma ki'di yi na vo da kôhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mi rakyenyi ne yi aba.' "

²² "Vo kalima mati i'di 'bomo kpulukuriyô ne ayi loko iya henye, 'I'di zi ma kôhi kpulukuriyô, kyedre ongô te, kinye kya 'ba kpulukuriyô agamo mati mi'ja.' ²³ Kyedre 'bomo iya zi mo henye, 'O'do ku laka yi vo kalima 'ba kô'du koma laka ra. Eëdi mi koma aba zi kôhi tisi ne ki'ja mo here, maki'di yi na vo da kôhi ma kyedre. Ayi loko ta, dayanyi mi rakyenyi ne yi aba.' "

²⁴ "Vo kalima mati iri 'bëni kpulukukôlô ne, ayi ödu loko iya henye, 'Kyedre, mayolo yi kora vo kala kyigo ra, eëdi wakumu kpa iyi dë, eëdi wa 'ba yaka toto kpa kazi kofo kilî. ²⁵ Ma na tere, mi'bë moho kôhi 'bëyi ne mi kaño ongô te, kinye wë yi eëdi.' ²⁶ Kyedre 'bomo iya zi mo henye, 'Yi vo kalima vo wëdi kyënyë. Ayolo dë mëdi wakumu kpa miyi dë, wa toto ta yaka kazi kofo

kilī? ²⁷ Laka, i'dī kōhi ama ne kyere mī loko 'ba kōhi sesi, ma koba biya hulēhu dō mo mati i'ja ne aba ēzē ma'ba ku liṅɔ.' ”

²⁸ “Yaanya aba oba'e kōhi ne 'de kazi mo i'diye zi ma kpuluku'butē aba ne. ²⁹ Ga kō'du vīdī biya mati ēdī wa aba, le kyɔ akī'dī, mo atēdī mo aba kyɔ. Ta da mati mo ēdī mo aba. Vīdī mati anza wa aba dē, gbī le nje ma tisi mati mo ēdī mo aba, akoba 'de kazi mo. ³⁰ Vo kalima lumē ne, u'du'e mo yaga mī bi kōndu ani mo akudu hē nī konyo aba.”

Ndundu 'ba vurē

³¹ “Mati Wisi a Vīdī ayi mī bikanyi kyedre malayika eti, mo akalima da kyiti, ³² vīdī 'ba damōku ne akatoto biya komo mo. Mo akinye mī zē mī gboko riyō, kaa vo tīmēlē yako inye tīmēlē tara wanya here. ³³ Mo akī'dī vīdī ma laka 'e da kala nī ma tiri, ma kyēnyē'e da kala nī ma gali.”

³⁴ “Yere akiya zi vīdī ma da kala nī ma tiri ne henye, ‘Ayiye, 'e mati 'bu ma i'dī ya'da ku zi ye ne. Ayiye mī damōku mati akō'jɔ ku kyere zi ye, ko'do 'ba dakaṅɔ aba. ³⁵ Ma na o'bo, i'diye wakonyo zi ma. Ma na kōdrɔ, i'diye wini zi ma kuwē. Ma na vo leze, oba'e ma liṅɔ 'be'e. ³⁶ Ma na ga mbiṛō usu'e bōngɔ ra ma. Ma na rakɔɔ, ongɔ'e ga ma. Ma mī kamba, ēdiye ti'bē ma kongɔ.' ”

³⁷ “Vīdī ma laka ne akaya'banni dō mo zi mo, akiyanni henye, ‘Ndala aba ya Yere, dongɔ yi na o'bo, didī wakonyo zi yi, mandere kōdrɔ aba, didī wini zi yi kuwē? ³⁸ Ndala aba di'ja yi na tu'dē maako diri ze yi liṅɔ 'beze, mandere na ga mbiṛō

dusu bongɔ rē yī? ³⁹ Ndala aba dongɔ yī na rakɔɔ mandere mī kamba dēdī tī'bē yī kongɔ?' ⁴⁰ Yere akaya'ba zi zē akiya henye, 'Mayada zi ye, ēzē o'dɔ'e kō'du ne gbī le nje zi vidī ma tisi kaa ma nenyē'e ne, o'dɔ'e ku zi ma.' "

⁴¹ "Mo akiya zi zē ma da galinī ne, 'Ī'bē'e 'de tara ma karani 'e mati mī wa sēnē a Wīrī. Ī'bē'e 'de mī wa'do ma kazi ndundu, mati akɔ'jɔ ku zi Satani malayika 'bēnī ētī. ⁴² Ma na o'bo ĩ'diye wakonyo dē zi ma. Ma na kɔdrɔ ĩ'diye wini dē zi ma kuwē. ⁴³ Ma na vo leze, iriye ma dē kala aba mī linɔ 'be'e. Ma na ga mbirō usu'e bongɔ dē ra ma. Ma na rakɔɔ mī kamba ongo'e ga ma dē.' "

⁴⁴ "Akaya'bannī dɔ mo zi mo, akiyannī henye, 'Ndala aba ya Yere, dongɔ yī na o'bo, na kɔdrɔ, na vo leze, na ga mbirō, na rakɔɔ, mī kamba, dakonyi yī dē?' ⁴⁵ Yere akaya'ba dɔ mo akiya henye, 'Mayada zi ye, ēzē omba'e dē zi konyi gbī le nje vidī ma tisi nenyē'e ne, omba'e dē ne ma ra konyi.' ⁴⁶ Vidī kyēnyē ne'e atī'bēnnī mī wa'do ma ŋburu ŋburu riti aba, vidī ma laka akatī'bē 'bēnnī mī didī ma ŋburu ŋburu."

26

Yere ko'do ra Yēsu

(Mk. 14:1-2; Lk. 22:1-2; Yn. 11:45-53)

¹ Mati Yēsu inde kō'du ne'e yandi mo ku biya, mo iya zi vo lō'bō 'bēniye henye, ² "Mī ko'do riyō aba kaa ayɔɔ'e atēdī karama 'ba laga 'ba koli, Wisi a Vidī akī'dī zi tōtō mo." ³ Kyedre 'ba vo karasa nnī vidī kyedre'e ētī atoto rē nnī mī loko kyedre 'ba Kayafa vo da vo da karasa'e. ⁴ O'donni

yeṛe zi Yēsu kīrī zi kofo mo na liwo. ⁵ Zē iyannī henye, “Do'do'e dē mī kadra karama. Kazi vidī ēnyīnnī na wehe.”

Ope yēnī da Yēsu mī Beteniya

(Mk. 14:3-9; Yn. 12:1-8)

⁶ Mati Yēsu ēdī mī Beteniya liṅo 'ba Simona, kora mati na riti koo mönyu aba ne. ⁷ Mati Yēsu ēdī wakonyo, vidī mbara ayi zi mo yēnī ogo kōhi kyedre aba, mo ope gbo do mo. ⁸ Mati vo lö'bō 'bomo ongōnnī kō'du ne here, ēnyīnnī na kamo. Zē ako'jonnī kō'du iyannī henye, “Kō'du a'di ayaṅa wa ne biya here go mo? ⁹ Yēnī kēzi ngutru nenyē akogo yaga kōhi kyedre aba, kī'dī zi vo leriye.”

¹⁰ Yēsu ayolo kō'du mati zē ēdīnnī kiya ne, iya zi zē henye, “Kō'du a'di ēdiye sawiya ko'do zi mbara ne? Kō'du teme laka ra mo o'do zi ma. ¹¹ Atēdiye 'duwī vo lere eti mī kutē'e, anza'e dē 'duwī ma aba. ¹² Kō'du mati mo o'do zi yēnī kēzi ngutru nenyē kope ra ma, zi kō'jo ma nzo zi kusu. ¹³ Yaanya aba mayada zi ye, bi ma yöyo laka nenyē ayēti zi mo mī dakaṅo ne biya, wa mati mo o'do ne atēdi na kō'du sōsu ga kō'du mo.”

Yudasi omba da kō'du zi Yēsu susu.

(Mk. 14:10-11; Lk. 22:3-6)

¹⁴ Ma kōlō tēmī vo lö'bō 'butē domoriyō ne ru mo Yudasi Sikereto i'bē zi vo da karasa'e ¹⁵ ako'jo ho mo iya henye, “Akī'diye a'di zi ma, ezē masusu Yēsu zi ye?” Zē itinnī kōhi ṅbiriri 'butēwota i'dīnnī gbo zi mo. ¹⁶ Ta go mo Yudasi ēdī gēri ma laka koma zi Yēsu kī'dī zi zē.

Yësu onyo wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli

(Mk. 14:12-21; Lk. 22:7-13; 21-23; Yn. 13:21-30)

¹⁷ Mī dagba ko'do 'ba karama 'ba laga 'ba koli, vo lö'bö ayinnī zi Yësu ako'jonnī ho mo iyannī henye, “Kila omba ze zi wakonyo 'ba karama 'ba laga 'ba koli ne, ko'jo mo nzo zi bi yi?” ¹⁸ Mo iya zi zë henye, “İ'bë'e zi kora maako ayada'e zi mo henye, ‘Vo komoyandi iya henye, kadra ama oke ku, ma vo lö'bö 'bama eti dako'do karama 'ba laga 'ba koli lijo 'beyi.’ ” ¹⁹ Vo lö'bö o'donni kaa mati Yësu ayada zi zë, ako'jonnī wakonyo 'ba laga 'ba koli gbo.

²⁰ Kosi kadra aba, Yësu vo lö'bö 'butë domoriyo ne eti, alimanni gbo akaño wakonyo. ²¹ Mati edinni wakonyo, Yësu iya zi zë “Mayada zi ye, vidi ma kolö temi 'e akasusu ma.” ²² Vo litu'e na rasosu ayetonni ho mo ko'jo ma kolö ta ga oka ni, “Tinyö, Yere, iya de ma ra?” ²³ Yësu enyi aya'ba do mo zi zë iya henye, “Ma kolö mati usu kala ni ma aba mi gbenje ne akasusu ma. ²⁴ Wisi a Vidi akoli kaa mati ko'du yoru iya mo akoli, atedi na riti zi vidi mati asusu Wisi a Vidi zi kofo ne. Atedi na laka zi vidi ne lima kazi ko'jo mo.”

²⁵ Yudasi vo susu enyi ame'do riyë iya henye, “Tinyö vo komoyandi ayolo anza de ma ra?” Yësu aya'ba do mo iya henye, “Kaa mati iya ne.”

Wakonyo 'ba da hutaga 'ba Yere

(Mk. 14:22-26; Lk. 22:14-20, 1 Kr. 11:23-25)

²⁶ Mati zë edinni wakonyo, Yësu oba nzoyi mangolo'bo o'do motu 'ba owö'di, owe mi mo i'di zi vo lö'bö 'beniye. Mo iya zi zë henye, “Oba

onyo'e, nenye ida ra ma ra." ²⁷ Mo oba köfö o'do öwö'di zi Wirī, i'di zi zē, iya henye, "Uwē'e, 'e biya ta ge'e. ²⁸ Nenye yama ma mati na da kö'du ki'di a Wirī, yama mati aliko yaga ko'du vidi kayo kila tēmī kö'du kyēnyē. ²⁹ Mayada zi ye makuwē a'ji nenye dekpe löhu le mi damöku a 'Bu ma." ³⁰ Aya'binnī ngala ēnyī i'bēnnī gbo da Döku 'ba Olivo.

Yēsu ame'do kö'du ha kiga 'ba Petero

(Mk. 14:27-31, Lk. 22:31-34; Yn. 13:36-38)

³¹ Yēsu iya zi zē henye, "Yōndo nenye aba ataho'e biya akila'e ma kaa mati kö'du yōru iya henye, 'Wirī akofo vo timēlē yako, timēlē ne akapere rē nni.' ³² Ta pēti tēnyī 'bama tēmī koli, makati'bē dagba komo'e mi Galilaya." ³³ Petero ēnyī ame'do riyē iya zi Yēsu henye, "Mila yi dē, ezē ma kayo ne'e, ilanni yi le." ³⁴ Yēsu iya zi Petero henye, "Mayada zi yi gba kazi zanga ayapa mi yōndo ne akiga hē yi, akiya da wota henye ere, ayolo ma dē." ³⁵ Petero ēnyī aya'ba do mo iya henye, "Ezē le zi ma koli kö'du yi, mila yi dē." Vo lö'bō agamo'e iyanni kpa kö'du kölō ne.

Yēsu amötu mi Getesemina

(Mk. 14:32-42; Lk. 22:39-46)

³⁶ Yēsu ēnyī i'bēnnī vo lö'bō 'bēni eti mi bi mati ako'jo Getesemina, mo iya zi zē henye, "Alima'e kinye mēdi dero ti'bē dagba amötu." ³⁷ Mo oba ni aba Petero, gisi 'ba Zebedeyo riyō. Yēsu kö'du sösu riti aba, ³⁸ mo iya zi zē henye, "Kö'du sösu mi di'di ma ne ku na kyedre, omba ku kara zi ma kofo. Alima'e kinye bi kida ma aba." ³⁹ Mo ēnyī i'bē tisi dagba kowo, umē rē ni na komokomo

akaŋo amötu iya henye, “Bu ma, ezë atɔ'bo oba riti ne 'de ta da ma. Anza kö'du komba 'bama, kö'du komba 'beyi ra.”

⁴⁰ Mo ënyi a'ba zi vo lö'bö wota ne'e, i'ja zë ako'do, mo iya zi Petero henye, “Hala 'e wota ne ɔ'bo'e dë zi bi kida ma aba gbï le nje kadra kölö?”

⁴¹ Alima'e nzo bi kida mötu aba, kazi alëpiye mi kö'du yonzɔ. Di'di ra omba, ida ra kazi kyigɔ.

⁴² Yësu ënyi i'bë kpa löhu mi da riyo a mötu, iya henye, “Bu ma, ezë köfö 'ba riti nenyë oba dë, ma ki'ja riti mi da kö'du komba 'beyi.” ⁴³ Mo a'ba i'ja vo lö'bö ne'e, kpa löhu ako'do, zë ɔ'bɔnni dë zi lima na ngö. ⁴⁴ Yësu ënyi ila zë löhu i'bë 'de amötu ma da wota mo iya kpa kö'du kölö ne.

⁴⁵ Mo a'ba zi vo lö'bö'e iya henye, “Ëdiye gba a ko'do re 'e alawo? Ongɔ'e te, kadra 'ba zi Wisi a Vidi ki'di, zi vidi kyënyë'e okɔ ku. ⁴⁶ Ënyi di'bë'e. Ongɔ'e te, kora mati asusu ma ne ëdi nenyë.”

Kiri 'ba Yësu

(Mk. 14:43-50, Lk. 22:47-53; Yn. 18:3-12)

⁴⁷ Mati Yësu ëdi gba ame'do, Yudasi mo kölö tēmī vo lö'bö 'butë domoriyo ne'e, okɔ gbɔ. Mo aba vidi kayo ëdinni kulu, moɔɔ aba kala nni, kyedre 'ba vo karasa vidi kyedre ëti ra utunni zë. ⁴⁸ Yudasi o'dɔ dakyinë kö'du maako zi vidi kayo ne'e zi yɔɔ, iya henye, “Kora mati munzu ho mo ne, mo ra omba'e, iriye mo.” ⁴⁹ Yudasi i'bë mbiyi zi Yësu, iya henye, “Rakyëyi mëdi yi aba vo komoyandi,” unzu ho mo gbɔ.

⁵⁰ Yësu aya'ba do mo iya henye, “Aboka ma, o'dɔ kö'du mati ayi go mo kandi.” Zë ayinni, irinni Yësu anda'banni mo gbɔ gö. ⁵¹ Ma kölö

tēmī vo lö'bō mati Yēsu aba ne, oto kulu 'bēnī tēmī sirikpa iga mbili vo lö'bō 'ba vo karasa, ikye yaga. ⁵² Yēsu iya zi mo henye, “Aya'ba kulu 'bēyī ne hulēhu ga bi mo. Zē biya mati irīnnī kulu ne, akofo zē kulu aba. ⁵³ Ayɔɔ'e dē makako'jo 'Bu ma kö'du wa konyi, kandi mo akutu kyɔ ta da malayika kpuluku'butē dōmoriyō 'ba vo wehe? ⁵⁴ Kö'du ne ako'do rē nī zi tēdī kaa mati kö'du yöru iya mo'do rē nī.”

⁵⁵ Yēsu ēnyī ame'do zi vidī kayo ne'e, iya henye, “Ayiye kulu mɔvɔ aba kala'e, zi ma kīri mo kaa ma vo kö'du kī'dī pere? 'Duwī ma lima akaŋo kö'du yandi mī yēkēlu, irīye ma dē. ⁵⁶ Kö'du nenyē biya o'do rē nī zi wa mati nēbiye ayörunnī, mī kö'du yöru zi tayi tūnyō.” Vo lö'bō biya ilannī mo ahowēnnī.

Yēsu komo kyedre 'ba vurē'e

(Mk. 14:53-65; Lk. 22:54-55, 63-71; Yn. 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Zē mati irīnnī Yēsu ne, obannī mo tī'bē mo aba liŋɔ 'ba Kayafa kyedre 'ba vo karasa, bi mati vo komoyandi 'ba vo kö'du kī'dīye nnī vidī kyedre eti atoto rē nnī ga bi kölō. ⁵⁸ Petero usu gɔ mo ta bi kɔwɔ le bi 'ba vurē, liŋɔ 'ba kyedre 'ba vo karasa. Mo i'bē ödu bi 'ba vurē alima gbɔ akaŋo vo kanya eti, kongɔ wa a'di ako'do zi Yēsu.

⁵⁹ Vo da vo karasa 'e vidī 'ba vurē'e kikye eti ayɔnzɔnnī zi mbērē kiga ra Yēsu zi mo kofo, ⁶⁰ zē i'jannī kö'du kyēnyē maako dē, vidī kayo ayinnī le ndɔndɔ kiga gumu. Ndundu mo aba vidī kora riyyō ayinnī, ⁶¹ iyannī henye, kora nenyē iya henye, “Ma kiha akaŋo yēkēlu 'ba Wiri ne, yaa ko'do da wota aba ko'ba mo löhu.”

⁶² Kyedre 'ba vo karasa ënyï riyë iya zi Yësu henye, “Anza da kö'du ya'ba aba dë, ga kö'du wasusu rë yï ne?” ⁶³ Yësu alima ti. Löhu kyedre 'ba vo karasa ame'do zi mo, iya henye, “Mi ru 'ba Wirï dïdï yaanya aba mï'di yï ku mï lömu, ayada zi ze ëzë yï Korisito, Wisi 'ba Wirï ra.” ⁶⁴ Yësu aya'ba do mo zi mo iya henye, “Mo ra kaa iya ne. Miya zi ye henye, tëmï kadra ma dagba ani, akong'o'e Wisi a Vidï ta bi lima da kala tirï 'ba Wirï kyigö tayi tëmï föli 'ba komoriyë.” ⁶⁵ Mati kyedre 'ba vo karasa owo kö'du ne here, ënyï na kamo iza bongö 'bomo iya henye, “Ne kö'du sawiya ra. Domba kya kö'du 'ba vo hu kö'du do ro dekpe. Owo'e kö'du sawiya ne ku. ⁶⁶ Asösu'e a'di ra?” Zë aya'bannï do mo iyannï henye, “Mo o'do kö'du kyënyë ku, mofo mo.” ⁶⁷ Zë o'binnï oro komo mo, u'bönnï mo, zë maako'e isannï mo, ⁶⁸ iyannï henye, “Ayada zi ze Korisito, ëzë yï nëbi ra, ayada ëyi ra isa yï.”

Ha kiga 'ba Petero ta ra Yësu

(Mk. 14:66-72; Lk. 22:56-62; Yn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Mati Petero ëdi lima yaga mï linö 'ba Kalafa, vo lö'bö kölö tëmï mbara 'ba kyedre 'ba vo karasa ayi zi mo iya henye, “Yi kpa Yësu aba tëmï Galilaya.” ⁷⁰ Mo iga hë nï ta da komo vidï kayo ne'e biya. Mo aya'ba do mo iya henye, “Ma yolo kö'du ma ëdi ame'do go mo ne dë, ⁷¹ ënyï asi wëni yaga ha loko bi 'ba vurë. Mbara vo lö'bö agamo ongö mo iya zi vidiye henye, mo Yësu 'ba Nazereta aba.” ⁷² Löhu Petero iga hë nï aya'ba do mo iya henye, “Malömu tinyö mayolo kora ne

dë.” ⁷³ Tisi yaa ta gɔ mo vidī kora mati ëdinnī toro ani ne, ayinnī zi Petero iyannī henye, “Yi ma kōlō tēmī zē, dayolō ze tēmī gērī me'do 'bēyi.” ⁷⁴ Petero iya henye, “Ma lōmu kō'du tīnyō ra mēdī ayada, ēzē anza dē here, Wiri mī'dī riti zi ma. Ma yolō kora ne dē.” Zanga ënyī ayapa, ⁷⁵ Petero asōsu kō'du ma Yēsu ayada zi nī iya henye, “Gba kazi yapa 'ba zanga, akiya da wota henye ere, ayolō ma dē.” Mo ënyī asi gbɔ yaga akudu na kyënyë.

27

Oba Yēsu komo Pilato (Mk. 15:1; Lk. 23:1-2; Yn. 18:28-32)

¹ Kyere 'do da mindō aba ŋbɔ, kyedre 'ba vo karasa'e nnī vidī kyedre eti i'dī kō'du 'bēnnī ombannī ku zi Yēsu kofo. ² Zē idannī mo nyɔri aba ikannī mo, i'dinnī mo zi Pilato, vo daliŋɔ mī turu 'ba Roma.

Koli 'ba Yudasi lɔɔ 'ba vo lō'bō'e

³ Mati Yudasi vo wasusu ayolō ombannī ku zi Yēsu kofo, mo ayasi kō'du litē 'bēnī ne, ënyī oba kōhi ŋbiriri 'butēwota ne kika mo hulēhu zi kyedre 'ba vo karasa vidī kyedre eti. ⁴ Yudasi iya zi zē henye, “Mo'do kō'du kyënyë ku zi ma kora vo kazi kō'du kyënyë ko'do ne kī'dī zi ye zi kofo.” Zē aya'bannī dɔ mo zi mo iyannī henye, “Anza kō'du 'beze ra dē, kō'du 'bēyi ra.” ⁵ Mati Yudasi owo kō'du ne here, odrɔ kōhi ne komo zē ani mī yēkēlu, mo ënyī asi i'bē ove gu nī gbɔ.

⁶ Kyedre 'ba vo karasa akōdu kōhi ne iya henye, “Nenye kōhi yama ra, mī kō'du kī'dī 'beze

anza dekpe zi kī'dī mī kutē 'ba wa sesi mī loko 'ba Wirī.” ⁷ Mati ombannī dō mo ku, ogonni yaka gbō kōhi ne aba na bi 'ba zi yōku tu'dē maako'e kusu. ⁸ Kō'du nere ra, yaka ne ako'jo na yaka 'ba yama le ndenye. ⁹ Kō'du mati nēbī Yeremaya iya ne, ayi ku tinyō. “Zē obannī kōhi ṅbiriri 'butēwota, mati vidī 'ba Yiserele ombannī dō mo zi kopi ga kō'du mo, ¹⁰ Kōhi mo ne zi yaka kogo mo aba kaa mati Yere i'dī kō'du mo zi ma.”

Pilato ako'jo ha Yēsu

(Mk. 15:2-5; Lk. 23:3-5; Yn. 18:33-38)

¹¹ Yēsu ɔɔ komo vo daliṅɔ 'ba Roma, ako'jo hō mo iya henye, “Yī ra Yere vo damōku 'ba Yuda'e?” Yēsu aya'ba dō mo iya henye, “Mo ra kaa iya ne.” ¹² Mo ame'do dē na da kō'du ya'ba 'ba vo wa sōsu'e, mati kyedre 'ba vo karasa'e nni vidī kyedre nani eti. ¹³ Pilato iya zi mo henye, “Owo kō'du mati asusunni yī gō mo nenye dē?” ¹⁴ Mati Yēsu omba dē zi da kō'du ma kōlō ya'ba ne, o'dō Pilato gbō na rakaga.

Ikye vurē ra Yēsu zi kofo

(Mk. 15:6-15; Lk. 23:13-25; Yn. 18:39-19:16)

¹⁵ Mī kadra 'ba karama 'ba laga 'ba koli aba, vo daliṅɔ 'ba Roma ēdī kō'du aba zi kinga yaga vidī mati vidīye ako'jonnī kō'du mo tēmī kamba. ¹⁶ Mī kadra nani, kora maako ēdī mī kamba ru mo Barabasi, mo na yolo ga kō'du ko'dō kyēnyē. ¹⁷ Mati vidī kayo ne atoto rē nni, Pilato ako'jo hē zē iya henye, “Ma vala ra omba'e zi ma kinga zi ye? Barabasi, kōdō Yēsu mati ako'jo Korisito?” ¹⁸ Mo ayolo na laka, vo kalakonda 'ba Yuda'e i'dinnī Yēsu zi nī ga kō'du zē na mī kumbē.

19 Mati Pilato ëdi gba alima mi loko 'ba vurë, mbara 'bomo utu kö'du kise zi mo iya henye. "O'do kö'du ako de zi kora vo kazi kö'du yaña ne, wiri ayaza ma mi yondo ne aba ga kö'du mo." 20 Kyedre 'ba vo karasa nni vidi kyedre eti alëlunni da vidi kayo ne'e zi ha Pilato ko'jo zi Barabasi kinga, Yesu zi kofo. 21 Pilato ako'jo ha vidi kayo ne'e, iya henye, "Ma vala ra temi vidi riyö nenyee, omba'e ma zi kinga zi ye?" Zë aya'banni do mo iyanni henye "Barabasi." 22 Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Mo'do a'di zi Yesu mati ako'jo Korisito ne?" Zë biya aya'banni do mo iyanni henye, "Matötö mo." 23 Pilato ako'jo hë zë iya henye, "Kö'du kyënyë a'di mo o'do?" Ayetonni hë nni gbögbö gu kyembe aba, "Matötö mo."

24 Mati Pilato ongo kö'du ma zi ni ko'do anza kpe, kazi vidi ne ënyinni na kamo, mo oba wini akaka kala ni ta da komo vidi kayo ne'e, iya henye, "Manza de mi koli 'ba kora nenyee. Ne kö'du ko'do 'be'e ra." 25 Vidi kayo ne'e biya aya'banni do mo, iyanni henye, "Yama koli 'bomo malëpi gbo de ze gisi 'beze eti." 26 Pilato inga Barabasi zi zë, ta peti mo, u'bö hu Yesu, i'di mo gbo zi totö.

*Vo wehe o'donni sawiya ra Yesu
(Mk. 15:16-20; Yn. 19:2-3)*

27 Here vo kanya a Pilato obanni Yesu ti'bënni mo mi loko 'ba vo kanya'e. Vo kanya kayo atoto re nni kpo ta da kapa mo. 28 Zë otönni bongö 'bomo usunni bongö konda 'ba yere ro mo. 29 Here zë o'donni safo temi kono ayöfunni

do mo. İ'dinnî mɔvɔ 'ba yere kala mo ma tîri alodrɔnnî da womo nnî aba komo mo sawiya ko'dɔ rɔ mo, zê iyannî henye, "Lima konda zi yî vo damöku 'ba Yuda'e." ³⁰ Zê o'binnî oro komo mo, obannî mɔvɔ u'bönnî do mo. ³¹ Mati zê indennî sawiya ko'dɔ ku rɔ mo, zê otɔnnî bɔngɔ konda ne 'de ta rɔ mo, usunnî bɔngɔ ɔmo gbî löhu rɔ mo. Here zê obannî mo gbɔ kika mo yaga zi tötö mo.

Atötö Yësu

(Mk. 15:21-32; Lk. 23:26-43; Yn. 19:17-27)

³² Mati zê ëdî ti'bënnî yaga, zê andɔsi dë nnî kora maako aba tēmî Sirënë ru mo Simona, vo kanya'e o'dɔnnî mo na kamo zi taka a Yësu kînjë. ³³ Zê ayinnî bi mati ako'jo Gologota ne, mi kö'du ya'ba aba "Bi 'ba Kiriyingo da." ³⁴ Ani zê i'dinnî a'ji zi Yësu na susë wa kata aba kuwë, mati anene ta pëtî mo, mo omba dekpe kuwë. ³⁵ Mati zê atötönnî mo ku, zê ayanyannî bɔngɔ 'bɔmo tēmî kutë nnî födö ku'du aba zi yɔɔ akalëpi zi ëyî. ³⁶ Tapëtî mo, alimannî ani mo kongɔ.

³⁷ Do mo riyë i'dinnî wayöru 'ba wasusu iya henye, "Nenye Yësu, yere 'ba Yuda'e" ³⁸ Zê atötönnî vo logo riyö dakapa Yësu, ma kölö da kala mo ma tîri ma agamo da kala mo ma gali. ³⁹ Vidî mati ëdî lagannî ta da kapa ne, dë nnî njili Yësu lidi aba, iyannî henye, ⁴⁰ "Here omba ti'bë yëkëlu ne kiha mo akaŋo, kuvö mo löhu mi ko'do da wota aba. Ayɔmɔ rë yî ëzë yî Wisi 'ba Wirî. Asi akaŋo ta da taka."

⁴¹ Tēmî gëri kölö ne, kyedre 'ba vo karasa vo komoyandi 'ba vo kö'du kî'dî nnî vidî kyedre ëti alimannî sawiya ko'do ra Yësu iyannî henye,

⁴² “Mo ayomɔ oka'e, ayomɔ rē nī dē. Anza mo ra dē yere 'ba Yiserele? Èzē mo ayi ku akaɲo ta da taka yaanya aba dakoma 'da mī mo. ⁴³ Mo oma mī Wiri, iya henye, ‘Nī Wisi 'ba Wiri ra.’ Laka dongɔ'e te, èzē Wiri omba zi mo yomɔ yaanya aba.” ⁴⁴ Vo logo mati atötö zē da kapa Yēsu ne, alidi mo kpa here.

Koli 'ba Yēsu

(Mk. 15:33-41; Lk. 23:44-49; Yn. 19:28-30)

⁴⁵ Mī kutē kadra aba mandölu ayöfu dakaɲo ne biya, inde rē nī le ta pēti kadra wota aba. ⁴⁶ Gba kaa kadra wota aba, Yēsu ènyī udu gu kyembe aba iya henye, “Elöyī Elöyī lema sabakatani?” Mī kö'du ya'ba aba iya henye, “Wiri ama, Wiri ama, ila ma ga a'di ya?” ⁴⁷ Kya vidi ma èdi tɔrɔnni ani ne, iyanni henye, “Mo èdi Eliya ko'jo.”

⁴⁸ Vidi ma kölö tëmī zē aho kandi oba lifa usu mī a'ji i'di da njili mɔvɔ, mo yɔnzɔ zi kuwē. ⁴⁹ Kyamo'e iyanni henye, “Ɔrɔ dongɔ'e te, èzē Eliya èdi tayi zi mo yomɔ.” ⁵⁰ Yēsu api riyē löhu na kyembe ila lawo gbɔ.

⁵¹ Bongo mati ove mī yèkèlu 'ba Wiri ne mī mo aliza riyö ko ta riyē le akaɲo. Dakaɲo akɔhɔ rē nī, lutu alihanni, ⁵² da wogo ayèhu rē nni biya, vidi kayo a Wiri mati olinni ne, ènyinni gbɔ na didi tëmī koli. ⁵³ Zē ilanni da wogo, ta pēti tënyī 'ba Yēsu tëmī koli, ènyī i'bènni mī gawo laka ani vidi kayo ongɔnni zē.

⁵⁴ Mati vo kyèlu 'ba vo kanya'e mati nni mo aba, èdinni ga Yēsu kongɔ ne, ongɔnni kinzikinzi biya wasisi mati o'do rē nī ne, zē na tere iyanni henye, “Mo tinyö Wisi 'ba Wiri ra.” ⁵⁵ Mbara

kayo mati ëdinnì Yësu konyi, usunnì gɔ mo ta Galilaya ne, ëdinnì atɔɔ ani bi kongɔ ta bi kowɔ.
⁵⁶ Mì kutë zë Mariya Magadala, Mariya ma 'ba Yemisi nnì Yosepa aba, mbara 'ba Zebedeyo.

Kusu 'ba Yësu

(Mk. 15:42-47; Lk. 23:50-56; Yn. 19:38-42)

⁵⁷ Mati ëdì ku na hutaga, kora vo wa dakayo maako tëmì Arimataya, ru mo Yosepa ɔkɔ gbɔ, mo kpa vo lö'bö 'ba Yësu ra. ⁵⁸ Mo ënyì i'bë ako'jɔ ha Pilato kö'du yöku Yësu. Pilato i'dì kö'du gbɔ kala konda aba zi yöku ne ki'dì zi Yosepa. ⁵⁹ Yosepa olo mi bɔngɔ ma kyiyi, ⁶⁰ usu mi wogo ëni mati mo ole mi ři'dì, kyigɔ ne. Mo alulu yitö kyedre ha wogo ne, isi i'bë wëni gbɔ. ⁶¹ Mariya Magadala nnì Mariya ma agamo ne aba, ëdì limannì ani bi kongɔ zɔ da wogo.

Vo kanya 'ba ga da wogo kongɔ'e

⁶² Mì ko'do 'ba ralawo aba, kyedre 'ba vo karasannì Farasi ëti andɔsi dë nnì Pilato aba ⁶³ iyannì henye, “Kyedre dasösu ze, mati vo ndɔndɔ kyedre ne ëdì gba na widì, mo iya henye, ‘Matënyì tëmì koli ko'do da wota aba.’ ⁶⁴ I'dì kö'du zi ga wogo 'bomo ne kongɔ na laka le mi ko'do 'ba da wota ne, kazi vo lö'bö 'bomo i'bë alogonnì yöku mo, akayadannì zi vidì henye, ere, mo ënyì ku tëmì koli. Ndundu ndɔndɔ ma nenye atëdì ndra na kyënyë ta da ma dagba.”

⁶⁵ Pilato ayada zi zë iya henye, “Oba'e vo kanya'e zi ti'bënnì ga wogo ne kongɔ tëmì gëri ma laka.” ⁶⁶ Zë i'bënnì da wogo a'ba'bannì ga yitö ha wogo ne zi yada vidì maako ayëhu dë. Ilannì vo kanya ani zi gɔ mo kongɔ.

28

Tënyī tëmī koli

(Mk. 16:1-10; Lk. 24:1-12; Yn. 20:1-10)

¹ Ta pëti ko'do 'ba ralawo aba, mi kano bi kezi da mindö ko'do 'ba ralawo aba, Mariya Magadala nni Mariya vere aba ënyī i'bënni bi kongö da wogo. ² Kandi mi kadra nani kinzikinzi kyigö aköho bi. Malayika 'ba Yere ayi akaño ta komoriyë, alulu yitö ne 'de ta ha wogo alima gbö dö mo. ³ Kyinë mo na laka kaa bikanyi, böngö rö mo na kanyi kaa ri'di 'ba mirë. ⁴ Vo kanya ma ëdinni ga wogo ne kongö ne, zë na tere tese aba, mora a'banni kaa vidi mati olinni ku.

⁵ Malayika ame'do zi mbara ne'e, mo iya henye, "Ere'e dë, mayölo ku ëdiye bi koma kö'du Yësu ma atötö ne. ⁶ Mo anza dë kinye, mo ënyī ku, kaa mati mo iya. Ayiye kinye, ongö'e bi mati o'banni mo zi mo. ⁷ I'bë'e kandi yaanya aba, ayada'e zi vo lö'bö 'bömo'e 'Mo ënyī ku tëmī koli. Yaanya aba mo ëdi ku ti'bë mi Galilaya dagba komo'e, ani aki'ja'e mo. Yaanya aba mayada ku zi ye.' "

⁸ Kandi ilanni da wogo tere aba, kpa na rakyenyi, ahonni yada mo zi vo lö'bö 'bömo'e. ⁹ Kandi Yësu i'ja zë iya zi zë henye, "Rakyëyi mëdi ëti." Zë ayinni zi mo irinni mo ta ndi mo amötunni mo gbö. ¹⁰ Yësu iya zi zë henye, "Ere'e dë, i'bë ayada'e zi öndu ma'e zi ti'bënni mi Galilaya aki'janni ma ani."

Kö'du yëti 'ba vo kanya'e

¹¹ Mati mbara ne i'bënni zi kö'du ne yada mo zi vo lö'bö 'bömo'e, kya 'ba vo kanya mati ëdinni ga wogo ne kongö ne, ënyī i'bënni hulëhu

mī gawo ayadannī kō'du mati o'do rē nī ne, biya zi kyedre 'ba karasa'e. ¹² Kyedre 'ba vo karasa'e adrōko rē nnī vidī kyedre ētī, zē o'dōnnī yeṛe 'bēnnī i'dīnnī kōhi kyedre zi vo kanya ne'e. ¹³ Mora iyannī henye, “Iya'e henye, ‘Vo lō'bō 'bōmo ayinnī yōndo aba alogonnī yōku mo mati ēdiye ako'do.’ ¹⁴ Ēzē vo daliṅo owo kō'du ne, dakalēlu ze do mo dakiya henye, mo mī'dī riti dē zi ye.” ¹⁵ Vo kanya ne'e obannī kōhi ne, o'dōnnī te kaa kō'du mati ayada zi zē zi kō'do mo ne. Mora here, kō'du ne apere rē nī biya mī kutē Yuda'e kō'do ndenye aba ne.

Yēsu ayada rē nī zi vo lō'bō 'bēniye

(Mk. 16:14-18; Lk. 24:36-49; Yn. 20:19-23; Loo 1:6-8)

¹⁶ Vo lō'bō 'butē dōmōkōlō ne ēnyī i'bēnnī da lutu mī Galilaya bi mati Yēsu ayada zi zē, zi tī'bēnnī do mo. ¹⁷ Mati zē ongōnnī mo, zē ayetonnī mo. Mora here, kya 'ba vo lō'bō maako'e omannī dē. ¹⁸ Yēsu ehe kara, mora iya zi zē henye, “Kalakonda biya 'ba komoriyē dakaṅo aba, i'dī ku zi ma. ¹⁹ I'bē'e zi vidī biya ta bi ne o'do'e zē na vo lō'bō ama. Abapatisiye zē mī ru 'ba 'Bu, Wisi, Lawo Kōlō Laka aba, ²⁰ ayandiye zē zi koronnī kō'du kī'dī mati mī'dī zi ye ne biya. Matēdī 'e ētī 'duwī le mī ndundu 'ba daliṅo aba.”

Morokodo
Portions of the Holy Bible in the Morokodo language
of South Sudan

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Morokodo

Translation by: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

b81b7ca7-810b-5cb2-913f-b28f08d9c01d